

Klasszikus és Jazz

GRAMOFON

750 Ft

Archie Shepp

és a magyar bebop

Hangtechnikai rovat

Riccardo Muti

Schiff András

Keith Jarrett

Wayne Shorter

2002. ősz

ISSN 1416-1109

A zene örömet ad

A koncert élményt ad

A Matáv hozzáad

A Matáv a magyar kulturális élet kiemelkedő támogatójaként egyre többet tesz azért, hogy a művészet örök értékei

www.matav.hu

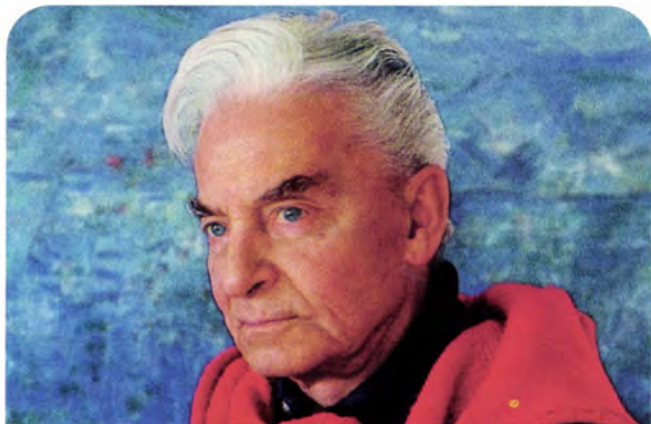
zenét ad

mindenki számára elérhető
legyenek. Koncertek, zenekarok,
színpadi művek és előadók
támogatásával bizonyítjuk,

hogy a komolyzene ügyét nem
lehet elég komolyan venni.

• *matáv*

a szavakon túl

26 Herbert von Karajan még életében elkezdte repertoárjának videórögzítését. Az eredmény egy páratlan archívum, szimfonikus és operafelvételek, amelyek darabjai most DVD-n jelennek meg...

48 Szentpéteri Csilla igazi XXI. századi zongoraművész, aki a klasszikus remekműveket hazai jazzistákkal együtt dolgozza fel. Crossover rovatunkban rajta kívül Vanessa-Mae is felbukkan...

18 Trevor Pinnock és az English Concert novemberben Budapesten ad hangversenyt. Pinnock, bár a historizmus egyik jelentős művésze, nem tartja magát ortodox régizenesznek...

11 Bryn Terfel hazájában, Wales-ben igencsak szép hagyományai vannak az éneklésnek. Új század új hangjai rovatunkból az is kiderül: a 37 éves sztár népdalokkal kezdte pályáját...

Zenés színház 6.

Sebek, receptek, gyógyulás – Szinetár Miklós az Operaház jövőjéről 6.

A karizmatikus Michael Keenlyside a Shubertiadén 8.

Régi rajongója vagyok...

Marian Anderson 10.

Új század új hangjai

Bryn Terfel, a wales-i basszbariton 11.

Kritika

Föltámadt felvételek (Mozart: Don Giovanni; Donizetti: Lammemoori Lucia)..... 12.

Hírünk a világban

Kováts Kolos — a Kékszakállúval a világ körül 14.

Európai zenefővárosok

Riccardo Muti és a milánói Scala 16.

50 A Djabe zenekar öt éves működése során sok minden történt: új zenészek, sőt különleges hangszerek is bemutatkoztak a koncerteken. A Gramofon Galériában ezekről is lehangol a lepel...

52 Archie Shepp afro-amerikai muzsikája a hazai zenét is egyre jobban átjárja. Dresch Mihállyal most készített közös CD-jük a magyar jazz sikertörténetének legújabb állomása...

Fesztivál18.

Trevor Pinnock a „múzeumi” zenéről.....18.

A British Council koncertsorozata19.

Az idő múlik, a Kronos megmarad – a formabontó vonósnégyes végre Magyarországon.....20.

Budapesti Zenei Hetek – negyvennegyedszer22.

A „zaj zenéje...” – Budapesti Őszi Fesztivál.....24.

Kritika – KLASSZIKUS26.

A Karajan-archívum DVD-n26.

Kritika – VILÁGZENE44.

Harangok a szultán udvarából – gamelánzene Jáván44.

Crossover buborék

Dívák: Vanessa-Mae, Szentpéteri Csilla, Princess.....48.

Gramofon Galéria

Djabe – koncerthangulatok.....50.

Címlapsztori

Archie Shepp: közös CD-n a Dresch Quartettel.....52.

Kritika – JAZZ54.

GramofonHANG65.

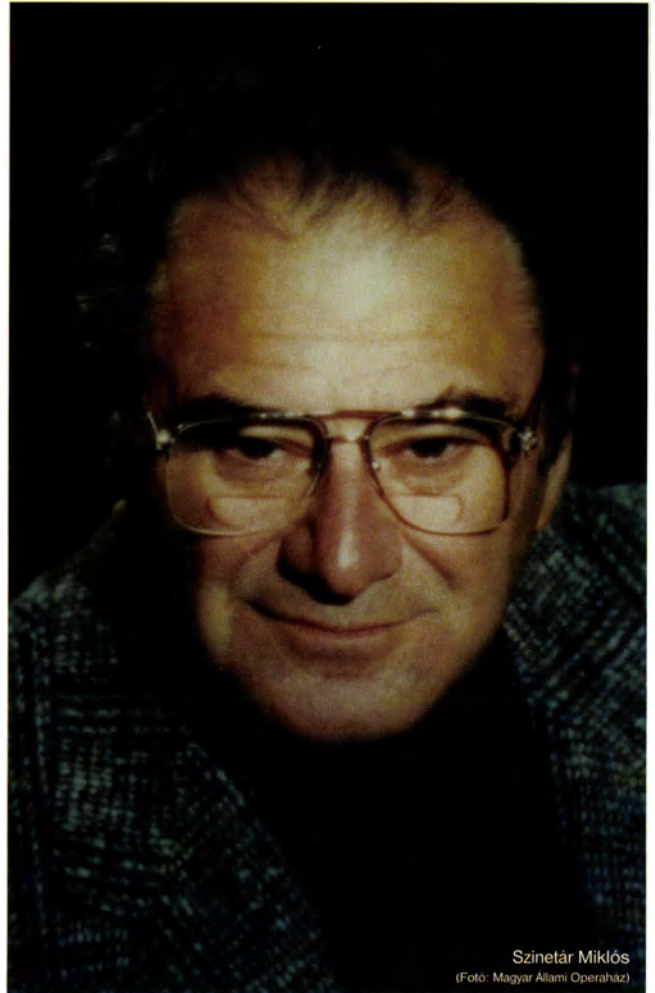
A rovat részletes tartalomjegyzéke a 69. oldalon található

Zene az interneten78.

Imprózik a Kistehén – jazz a Sziget Fesztiválon.....81.

Harmóniát, nyugodt és szakszerű alkotó munkára alkalmas légkört ígér a Magyar Állami Operabáz megbízott, új-régi főigazgatója, Szinetár Miklós. A munkabelyi mielő lebetne akár az intézmény belügye is, de nem az, hiszen a fölősleges feszültségek batnak a produkciókra is, ilyenformán a publikumra is tartoznak.

Már a 2000–2001-es operaházi szezon némi izgatottsággal telt, hiszen a tapasztalt színházi vezető, Szinetár Miklós főigazgató több ízben kérte a fenntartó minisztériumot, hogy jóval mandátumának lejártá (2001. május vége) előtt írjon ki pályázatot a posztra. Ahogy az Európában és a nagyvilágban szokás, a két „főnök” dolgozhasson együtt, az új tanulhassa meg a házat, mielőtt döntéseiben magára maradna. Utóbb kiderült, a késlekedésnek, a kódós válaszoknak az a magyarázata, hogy a szaktárca megváltoztatta az Operaház hagyományos irányítási szerkezetét. Előbb írták ki a főzeneigazgatói pályázatot – addig a gyakorlat az volt, hogy a főigazgató nevezte ki fontos munkatársait, a főrendező is – az elsők közt is egyenlő vezető karmestert ekkor külföldi példákra hivatkozva fölruházták a művészeti vezető hatáskörével. Azokra a hangokra nem figyelt a miniszter, amelyek szerint lehet ugyan, hogy akad csekély számban ilyen megoldás is, de az általános európai praxis semmiképpen sem ez. A főigazgató állást később töltötték be, s a kinevezettnek jószerivel annyi feladat jutott, hogy a teljhatalmú főzeneigazgató, Győriványi Ráth György intézkedéseit adminisztrálja, a „papimunkát” elvégezze. A tárca zenebarát hírében álló feje az új tisztségviselő beiktatásakor arról számolt be, hogy plusz négy-milliárd forintnyi támogatással lendítenek az intézményen.

Szinetár Miklós
(Fotó: Magyar Állami Operaház)

Rico Saccani
(Fotó: Gramofon archív)

Ezeket a momentumokat az új helyzetben azért szükséges fölledézni, mert a jövőről, Szinetár első ténykedéséről különben nehéz beszélni. A neves rendező másként képzelte ezt a nyarat, pihenéssel, utazással, s nem munkával. Ám – kissé drámaian fogalmazva – a „népharag” (a plusz támogatás, a fizetésemelések ellenére) szinte „elsöpörte” a főigazgatót és a főzeneigazgatót. Az új miniszter, hallgatván a szakmai szervezetekre, a kiemelkedő művészekre, leváltotta Locsmándi Miklóst és Győriványit, és visszahívta Szinetárt, akinek nem csupán az a dolga, hogy békességet teremtsen, hanem, hogy a következő főigazgatói pályázatot előkészítse.

A Gramofonnak arra a kérdésére, vajon ő indul-e a következő pályázaton, így válaszolt: „Szeptemberben eldöntöm. Gyönyörű év van mögöttem, a vérnyomás mérőm normális értékeket mutatott, számtalan helyre hívtak rendezni, sikereket arattam, minden rendben volt. Kérem, ne tekintsék nagyképűségnek, de a társulat elháríthatatlan ragaszkodása hozott vissza a házba. Kettősség van bennem, egyrészt nem akarok vállalni még öt kemény évet, viszont a felém áradó bizalom idevonz.”

Ahogy az elődök tőle, most tőlük Szinetár is kész évadot örökölt: „Ami nem okoz számomra semmiféle nehézséget” – mondja. Hogy miért, azt egy hasonlaltal világítja meg. Az Operaház műsortervei (ahogy másutt is) éveken keresztül nagyjából azonos „receptúra” alapján készültek: kellő arányban legyenek a programban a népszerű XIX. és XX. századi zenedrámák, tragikus és vig művek, inyencségek, barokk és kortárs alkotások és persze ballettek. Amint egy háztartásban a kedvelt leveéseket, az évadokat

is a klasszikus receptek alapján főzték. „Én egy kicsit változtattam a fűszerezésen, az új magyar operák javára. Ha visszagon- dol a néző, emlékezhet, hogy Bozay, Eötvös, Ligeti, Petrovics, Szokolay, Vajda, Vukán darabjait ismerhette meg igazgatásom alatt. Györfványi úr elővette a receptkönyvet és szórul-szóra ugyanolyan típusú levest főzött. Igaz, behullajtott néhány hajszálat, azaz szakszerűtlenséget. Ezeket szedegetem ki. A Macbeth rendezőjével, Henning Brockhaus-zal például szakszerűvé tettük a próbatervet. A premier nem marad el, az énekesek, például Lady Macbeth nehéz szerepében a világhírű Lukács Gyöngyi valamint Fekete Veronika, később a pályakezdő Rálik Szilvia készül a premierre. Igaz, az előadást épp a békés, nyugodt légkör biztosítása miatt idén nem Györfványi, hanem a Budapesten népszerű Rico Saccani vezényli. A vajda tornya című Dohnányi-opera előkészítését is jó vágányra kellett irányítani. Minthogy ez meglehetősen nagy színpadi apparátust igénylő produkció, átkerül az Erkel Színházba, ahol a korábban előirányozottnál több, a sikeres előadáshoz szükséges mennyiségű próbát kaphat.”

Jó ütemben haladnak Fekete Gyula egyfelvonásosának, A megmentett városnak a próbái, Fried Péterrel, Bátori Évával és a fiatal Herczenik Annával a főszerepekben. A kompozíció a millenni- umi operapályázat egyik nyertese volt. Rossini örökzöldjét, A sevillai borbélyt új betanulásban láthatja a publikum, ebben Meláth Andrea várhatóan remek alakítására figyelhetnek föl. A Pikk dáma című Csajkovszkij-opera is színre kerül, ahogy tervezték, orosz vendégművészekkel és Jurij Szimonov zenei irányításával. „Sebgyógyászattal is kell foglalkoznom” – számol be teendőiről a megbízott főigazgató. Helyre kell hozni néhány olyan méltánytalanságot, amelyet a volt főzeneigazgató úr azzal követett el, hogy visszavont szerepeket művészekről, akik már vagy még éppen el tudnak egy-egy jelentős szerepet énekelni. „Összeszámoltam, egy operai évadban mintegy három és

Lukács Gyöngyi
(Foto: Gramofon archiv)

A Magyar Állami Operaház új bérletei

Négy új bérlettel bővül az operaházi kínálat, két ifjúsági, egy nyugdíjas és egy Wagner-sorozatból választhatnak az operabarátok.

A Simándy Józsefről elnevezett ifjúsági bérlet szerda és csütörtök estére szól. A sorozatban Fekete Gyula új műve, A megmentett város és A köpeny, Puccini operája hallható az egyik estén. Egy baletteloadás is megtekinthető. A makrancos Kata, Seregi László balettja a Titus kegyelme és a Così fan tutte című Mozart-operák mellett.

A Székely Mihály – szintén ifjúsági – bérlet előadásaira pén- tek esténként várják a közönséget: az Anna Kareninát és még egy balettestet szerkesztettek a sorozatba, egy másik estén pedig Bartók Béla műveivel, A kékszakállú herceg várával és a Csodálatos mandarinnal ismerkedhet meg a néző, valamint Puccini operája, a Manon Lescaut is színre kerül.

A jó emlékű intendáns, Bánffy Miklós nevét viselő nyugdíjas bérlet vásárlói vasárnap esti előadásokat nézhetnek meg. A sorozatban Kodálytól A székelyfő hallható, ezzel egy estén Farkas Ferenc és Harangozó Gyula balettje, a Furfangos diákok kerül színre. Még két balett került a sorozatba: A makrancos Kata és az új, Amadeus című. Két opera egészíti a bérletet: a Titus kegyelme és a Manon Lescaut.

A Dely Rózsi-ról elnevezett Wagner-bérletben a tetralógia, tehát A Rajna kincse, A walkür, a Siegfried és Az istenek alkonya hallható. Ebben a sorozatban a legdrágább belépő 31 300 forintba kerül, ifjúsági és nyugdíjas bérlet már 700 forintért is kapható, a legmagasabb kategória 14 000 Ft.

félszáz előadást játszunk. Körülbelül száz balettet. Marad nagyjából kétszázötven operaeste, előadásonként négy főszerepről lehet szó, ezek összege ezeregyszáz. Györfványi hatalmát fitogtató változtatásai alig félszáz fellépési lehetőséget érintettek. Ez csekély szám az egészhez képest, de ahhoz épp elegendő, hogy az igazságtalansága miatt mérgezze az egész társulat hangulatát. Hajszálak, amelyek elveszik az ember kedvét a levestől, de ezeket is szedegetem...”

Az előző miniszter, soha nem látott arányú emelésként jelentette be a plusz négy milliárdos támogatást, noha a huszadik században már volt hasonló példa. Ezért a forrásbővítésért egyébként évek óta, minden alkalommal, valamennyi fórumon szót emelt Szinétár Miklós. Ő nem nyerte el. A kiegészítésnek azonban – mint a Locsmándi Miklós volt főigazgató május elején beismerte, csak a felét kapták meg. „Hozzájutunk a másik két milliárd forinthez is az új kulturális kormányzattól – mondja a főigazgató. – Ám jó, ha tudják, ez az összeg nem használható föl teljesen szabadon, ebből kell elkezdni az Erkel Színház már nem halasztható, többlépcsős felújítását is. Változatlanul az a véleményem, hogy az Erkel Színháznak ikerkapcsolatban kell maradnia az Operaházzal. A repertoárját persze lehet színesíteni, de ez már a távolabbi jövő kérdése. A közeli hónapoké, hogy az átalakított és a nézők fölháborodását kiváltó bérletrendszer megjavítsuk: pótlólag új, de a régi- ekhez hasonlóan kedvezményes sorozatokat indítunk. Egyébként akár pályázom, akár nem, a következő főigazgató minden eddiginél jobb helyzetben lép be az Operaházba, hiszen a munkáját januárban, az évad közepén kezdi majd meg, segít- ségemre tehát jó félévig bizton számíthat.”

Albert Mária

Találkozás Simon Keenlyside-dal

Az osztrák-svájci batárboz közeli begyi faluban, Schwarzenbergben idén ismét két fő periódusban zajlott-zajlik a Schubertiade, az a fesztivál, amelynek programjában több mint negyedszázada világsztár muzsikusok és énekesek lépnek föl. Jellemző, hogy többnyire Schubert művei szerepelnek a műsoron, de elhangzott itt már Bartók-, Dvořák-, Janáček-kompozíció is.

Simon Keenlyside
(Foto: Schubertiade promóció)

Ezen a nyáron Till Fellner, a Kocsis Zoltán által is nagyra becsült fiatal bécsi pianista Schubert C-dúr szonátáját adta elő, majd Olivier Messiaen vázlatait játszotta igen ihletetten, végül Liszt Zarándokéveinek első esztendejét, a svájci vándorlást idézte föl. Másnap délelőtt az ORF élő magazinjában a Messiaen-mű keletkezéséről beszélt; egy hosszabb alkotói válságból a madarakról írt kompozíció vezette ki a zeneszerzőt. A nyilvános adást a közönség élénk

érdeklődése kísérte; itt tudhattuk meg, hogy a következő esztendőre Kurtág Játékok című sorozatának megtanulását tervezte Fellner, akit érdemes lenne ez okból is Budapestre invitálni. A Concentus Musicus tagjaiból alakult Mosaiques Vonósnégyes hangversenyét is hallhattuk, Schubert c- és g-moll kvartettjét szólaltatták meg, persze anyanyelvi színvonalon, ezeket hatásosan egészítette ki a Schubert-kortárs Juan Crisostomo Ariaga vonósnégyese. Bo Skovhus dán bariton és Helmut Deutsch párosa idén is nagyszerű volt, a másik népszerű bariton, Matthias Goerne és Eric Schneider kettőse drámaisága miatt maradt emlékezetes. A hazai koncertszervezők figyelmét fölhívjuk a brit Balceca Kvartetre: fiatal muzsikusok, kiforrott zenei elképzelésekkel. Fejlődésüket az Amadeus és az Alban Berg Kvartett mellett az Osztrák Vonósnégyes Társaság segíti.

Az egyenlők között is első, a sztárok között is a legizgalmasabb egyéniség: Simon Keenlyside. Hangversenyén természetesen Schubert-dalokat énekelt, különféle alkotói periódusokból és hangulatokból állt össze műsora. Keenlyside a Hyperionnál öt Schubert-CD-t készítet. Az élő hangversenyen a londoni születésű művész nem énekelt „szépen”, de csodálatosan átszellemítette a dalokat, emberi drámákat és komédiát formált belőlük. A Gramofon kérdéseire a koncert után válaszolt.

Elmesélte, hogy a kamaraműfajok iránti érdeklődést a szülői házból hozta, a nagyapja és az édesapja is hegedűs, mindketten játszottak vonósnégyesben. De, ha otthoni indíttatás hiányzott volna, akkor is élete, repertoárja fontos, az operai sikerekkel egyenértékű részének tekintené a daléneklést. A német dalirodalom mellett természetesen az angolt és a franciát is ismeri. Igyekszik Franciaországban és Belgiumban francia dalokat, ott-hon hazai remekeket megszólaltatni. A dalok azért kedvesek számára, mert az azonos témákat – virág, hervadás, reménytelen szerelem, magány, hősi élet, halál – más-más hangulatú szövegbe foglalták a költők, más zenével keltették életre a komponisták. Ezek legtöbbször, érzelmi gazdagságánál fogva az ő élethelyzeteit

is kifejezi. A koncert napján – meséli – három órát kóborolt a környékbeli hegyi ösvényeken, a séta alatt Hugo Wolf dalainak hangulatai ébredtek benne. A bensőségesség miatt tér vissza rendszeresen a Schubertiadéra. „Olyan, mintha egy exkluzív klub tagja lennék” – mondja. A közönség figyelmes és hozzáértő, sok korábban is látott arc tűnik föl a pódiumról – ők is tagjai a „Klubnak”. „Bárki álljon a dobogón, az itteni siker kulcsa, hogy szeretjük a kamaramuzsikát. A publikum pedig ismeri és szereti ezeket a műveket, tehát nem hangversenyt »adok« nekik – magyarázza Keenlyside – hanem zenei párbeszédet folytatunk egymással. Azt is észreveszik, ha hibázom, az egyik gratuláló például megjegyezte, hogy az Orfeusz énekét három évvel ezelőtt egészen másként csináltam. Európa legjobb fesztiváljának tartom a Schubertiadét ezért.” Ez a fajta visszaigazolás abban is segíti, hogy tisztelegjen magától. Ha itt elfogadja a közönség, amit csinál, annak a sikere mást is biztos.

Úgy látszott, hogy Simon Keenlyside megtörni a családi hagyományt, Cambridge-ben még zoológusnak készült. Ám az egyik tanára fölfedezte a hangját, biztatta, tanuljon énekelni. Az első három év ropant nehéz volt – emlékezik, de nem bánta meg, hogy az előadóművészetet választotta. A zoológiai ismereteknek bizonyára hasznát vette, amikor Papageno madárember figurájának páratlanul hiteles mozgását kidolgozta. A milánói Scalabeli produkcióban Rost Andrea volt Pamina. Nagyon jó volt vele együtt dolgozni, az előadásban – úgy emlékszik – mindketten remekül érezték magukat. Rost kitűnő művész, érzékeny ember, s nem diva. Nem volt könnyű megérteni egymást, akkor még Keenlyside gyengén fejezte ki magát németül, Andrea nem jól beszélt angolul, mégis zökkenőmentesen, harmóniában próbáltak és játszottak. Nemcsak A varázsfülvőben, hanem a Figaro házasságában is találkoztak.

Akik látták, megrendítőnek tartották Keenlyside Billy Budd-alkítását. A Britten-operában mutatkozott meg igazán személyiségének karizmája. Nem vagyok zenetudós – magyarázza –, csak azt mondhatom: Britten zseniális; ha csupán a Háborús requiemet, a Billy Buddot és a Peter Grimes-t írta volna, akkor is a legnagyobbak között kellene számon tartani. Britten a zenés színház univerzális géniusza, nála zene és szöveg, drámai szituáció pazarul illeszkedik. Simon Keenlyside készül-e újabb Britten főszerepre – kérdeztük. „Negyvenkét éves vagyok, már nem sokáig lehetek Billy, hiszen ő fiatal ember – úgy vélem, ötvenévesen nem keltethetem már életre” – jelenti ki. (Bécsben, a Staatsoperben október elsején búcsúzik a szereptől.)

Pelléastól is hamarosan elköszön. Szeretne mindent elénekelni, ami megfelel a hangjának, sajnos, még egy ilyen világsztár sem kérhet szerepet, a szerencse, a lemeztársaságok tervei, az operaházak felkérései erősen befolyásolják karrierjének alakulását – mondja rezignáltan. A naptárából azért kiderül, 2003 tavaszán az Arnyegin címszerepében mutatkozik be a párizsi Bastille Operában. Májusban Ambrois Thomas Hamletjében a dán királyfit éneklő a Covent Garden Operában, Ofélia Natalie Dessay lesz. A zenés színház kényes pontja a rendezés, ő azok közé tartozik, aki a zene-történet-játék harmonikus egységében hisz, ha ezt megteremti valaki, mindegy, hogy modern, vagy hagyományos keretek közé teszi az adott operát.

Öt évvel ezelőtt – mint valami álruhás királyfi – Simon Keenlyside az édesapjával megfordult Budapesten, a hegedűs papa autentikus cigány hegedűsöt szeretett volna hallani. A turistaút rövid volt, Budapesten csak a „vendéglátós” stílussal ismerkedhetek meg, vidékre, ahol föllelhettek volna, amit kerestek, már nem jutottak el. Budapesti meghívás, fellépés, vidéki kirándulás – vajon ábrándnak kell maradnia?

Albert Mária – Sarlós O. Zsuzsa

Raiffeisen Bank a művészetekért

Hogy ne csak a Múzsákra számíthassunk...

Arra törekszünk, hogy mindennapi munkánk során ügyfeleinknek valódi értéket nyújtó szolgáltatásokat kínáljunk. Emellett kötelességünknek érezzük a hazai művészek támogatását, akik mindannyiunk életét szebbé és könnyebbé teszik. Büszkék vagyunk, hogy kiválóságuk támogatásunk által mindannyiunk javára kiteljesedhet.

VELÜNK KÖNNYEBB

**Raiffeisen
BANK**

www.raiffeisen.hu
Raiffeisen Direkt: 06 40 48 48 48

Mélyhangúak között ritkább a világsztár. A magasba törő szoprán és tenor (látszólag) közelebb jár a csillagpályákhoz, s a szereplehetőségek terén is statisztikai fölényben van. Az írásos és elektronikus hírverés, az antológiák szerkesztői és operabázi krónikások önkéntelenül mostobábban kezelik a többieket. Például Kathleen Ferriert nagyon szerették életében, de csak tragikusan korai halála után sztárolták. Marian Anderson sajátos és egyedülálló énekművész volt, az első valóban világhírű afro-amerikai csillag a klasszikus zenében. Amíg élt, nevének ragyogását örökmécsnek hittük, de – alig évtizeddel távozása után – hagyatékát újra föl kellene fedezni.

Fotók: Gramofon archiv

Általában jó sajtója volt, a népszerűségben osztozott kor- és honfitársával, a szintén hangcsoda Paul Robesonnal. (A basszista műsorain azonban nem a komolyzene dominált.) Az elsőség ténye különös hangsúlyt nyer Anderson méltatásában: egy valószínű „royal line” nagyszonyai (Leontyne Price és Arroyo, Bumbry és Verrett, Grist, Norman, Hendricks és Battle) szellemi ősanyjuknak tekinthették, példaképnek és tanítónak. Ő pedig visszavonultságában is áldásával kísérte szereplésüket. Norman és Battle híres spirituálé-estjének felvételén is láthattuk, a Carnegie Hall nézői között 1990-ben. Életéveinek száma fölül Anderson bizonytalanságban tartotta korát és utókorát. A régebbi lexikonok szerint az idén ünnepelnék születésének centenáriumát. Ma úgy tetszik, „Philadelphia, 1899” a hiteles adat. Hatéves kislány, amikor szép hangja először kelt feltűnést a templomban. Két esztendő múlva már pénzt (fél dollárokat) keres vele. Szülei képtelenek taníttatni, ezért a baptista vallási közösség adja össze tandíját az olasz énekmesternek. 1925-ben 100 induló közül elsőként végez egy tehetségkutató versenyen. Donizetti-áriát énekelt, mert mindig operaénekes akart lenni, de a Metropolitan meghívójára még harminc évig kellett várnia! Addig hangversenyek és turnék sokasága: 1938 első felében például 70 koncertet ad Európában, olykor a legnagyobbak, így Bruno Walter társaságában. Három évvel előbb salzburgi dalstje keltett szenzációt. Akkor jelentette ki Toscanini: „ilyen énekesnő csak egy akad egy évszázadban”. A sikerek és kitüntetések csillogását otthoni megaláztatások homályosítják el; az amerikai társadalomban még túlerőt képviselnek a faji előítéletek hangadóit. Anderson több egyetem díszdoktora, de a washingtoni Constitution Hall színpadára nem léphet... „Kárpótlásul” 1939 húsvétján hetvenezren ünneplik a Lincoln Memorial előtti szabadteri hangversenyen. A Rooseveltt-házaspár meghívására az első afro-amerikai művész-vendég lesz a Fehér Házban. 1955-ben végre a Met-ben énekelhet, Az álarcosbál Ulricáját. Amikor tiz évvel

később eljön a (világkörüli) búcsúfellépések ideje, már az amerikai ENSZ-küldöttség tagjaként is működött, s a fajúldozó déli államokban állva tapsolja a közönség, keresztnevének hívja vissza a pódiumra. (Ugyanekkor Marilyn Home karrierjének még súlyos nehezéke, hogy egy sötétbőrű karmester hitvese!) A washingtoni búcsúestére természetesen a Constitution Hallban kerül sor. Utána önéletrajzán dolgozik, tanít, s legfőképp gyermekjóléti tevékenysége tölti ki napjait.

Anderson hangja nagy terjedelmű, igazi kontraalt; három átlagos kitelne orgánumból, mely teljesen kiegyenlített és regiszter-váltáskor törésmentes. A mélységben meleg, bársonyos klarinét-színekkel szól, de ezüstös fényű a magasságokban. Hangadása plasztikus, legatója kifogástalan. Széles repertoárját nem korlátozták stílus-problémák, ösztöne legtöbbször etalálta a helyes hangvételt. Az operaénekléshez elengedhetetlen, jó értelemben vett teatralitás azonban hiányzott emberi-művészi alkatából. A gyönyörűen kivitelezett Ebo-li- vagy Delila-áriák nyomban elárulják, hogy ezek az alakok idegenek Anderson alapjában lírai lényétől. Igazi lelki otthona az oratóriumok, himnuszok, kantáták világa és főként a dalirodalomé. Előadói alapállását bizonyos (ha tetszik, régimódi) ünnepélyesség szabta meg. A jól ismert spirituálé szöveg jut eszünkbe: „Ev’ry time I feel the spirit movin’ in my heart, I would pray”... Ő valószínűleg úgy érezte, énekével imádkozik. E papnői attitűd tette ünnepé számára Bach, Händel és Purcell megszólaltatását. A gazdag dalhagyatékból két Schubert- művet a kontraszt kedvéért emelek ki: a megrendítő Der Tod und das

Mädchent és a (szoprán-fekvésben énekelt) Pisztrángot; de említeni kell Brahms Brácsa-dalait (William Primrose hangszerszólójával), Mahler Gyermekegyházzal (Pierre Monteux vezényletével) vagy a Marian Andersonnak ajánlott Sibelius-kompozíciót, a Solitude-ot is. Az elmúlt ötven esztendőben a romantikus dallemezek mennyisége rendkívüli mértékben megsokszorozódott, a megközelítés módja bonyolultabbá vált, az előadás kiműveltebbé. Igazságtalan kritikus az, aki efféle „sophisticated”, modern modort hiányol Anderson énekéből, hiszen ő valójában az előző félszázad képviselője volt. Az viszont igaz, hogy ha spirituálét tolmácsol, érzelmi odaadásban, mély átélésben felülmúlja dalénekes önmagát. Ha módjuk van rá, hallgassák meg, az Oh, what a beautiful city-t!

Uhrman György

„Kertészt felveszek, tenor-előnyben!”

Bryn Terfel, a walesi basszbariton

Akár a mesében: az észak-walesi jubtenyésztő szülők legkisebb fia kedvét leli az éneklésben, és előbb még csak bazája dalmokversenyein tűnik ki szép hangjával, de azután Londonban szigorú énekmesterek értő felügyelete alatt edződve alig néhány éven belül nemzetközi hírű operaénekesé magasodik.

Az eredetileg Bryn Terfel Jones néven 1965-ben anyakönyvezett fiú honfitársaihoz hasonlóan már kiskorában megismerkedik a szép walesi népdalokkal. Mint legtöbb barátja, ő is kórista lesz, igaz, ő hamar szólista is, díjakkal is elhalmozzák. Mindez azonban még korántsem predesztinálná az énekesi pályára – nem is fordul meg fejében ilyesmi, inkább játszik a helyi rögbicsapatban –, mert hiszen hazája énekes-találkozóin, a régiók legkiválóbb énekegyütteseinek és szólistáinak vetélkedőin, az „Eisteddfod”-okon szinte egész Wales jelen van, feltűnően sok a jól csengő, kellemesen szárnyaló énekhang. Azon a tájon ma sem ütközik törvénybe, ha egy munkahelyen valaki jökedvében rázendít, miként az sem tűnik fel senkinek, ha ilyesmit olvas egy napilap álláshirdetésében: „kertészt felveszek, tenor előnyben!” De Terfel zenetanára mindent eldönt, sikerül rábeszélnie alig tizenhét éves tanítványát, hogy jelentkezzen a patinás londoni „Guildhall School of Music and Drama” főiskolára. „Nem ismertem egyetlen klasszikus zeneművet sem, mit tehettem, egy nekem különösen tetsző walesi népdalt énekeltem a felvételin” – emlékezik a szokatlan, ám sorsfordító indulásra. Felveszik, és az idős, egykori oratóriuménekes Arthur Recklesshez kerül, akitől rendkívül sokat tanul, „folyton csak énekeltünk és énekelünk, szinte nem is foglalkoztunk technikai kérdésekkel. Az angol dalokra koncentráltunk és a tökéletes szövegmondásra.” De három év után Terfel már többet akar, „német és francia dalokat, operaáriákat szerettem volna tanulni”, ezért át is kerül Rudolf Piernay-hoz, aki azóta is állandó énektanárának számít. Ő kezd igazából foglalkozni Terfel hangjával, azon belül is legfőképp a felső regiszter színeivel, hogy a magas hangok legyenek fedettebbek, ne annyira szélesen nyitottak. 1989-ben jön a diploma, és Terfel elindul az úgynevezett Cardiff Singer világversenyen is, ahol az azóta ugyancsak világhírnévig emelkedő orosz baritonista, Dmitri Hvorostovsky mögött ugyan még csak második díjat szerez, de a dalkategóriában már ő a győztes. És onnantól már valóban nincs megállás.

A Così Guglielmójaként debütál az operaszínpadon a Welsh National Operában, majd hamarosan ugyanazzal a társulattal egy másik Mozart-opera, a Figaro házassága címszereplőjeként is bemutatkozik. Figaróját egy évre rá már Amerika ünneplheti, igaz, ez még nem a Met, vagy a chicagói Lyric, csupán a Santa Fé-i Opera. De – alig két évvel az operai start után – jön az igazi kiugrás, amikor a még mindig csupán 27 éves Terfel az 1992-es Luc Bondy rendezte, Giuseppe Sinopoli dirigálta Salzburgi Ünnepi Játékok-beli Salome-produkció Jochanaanjaként, Catherine Malfitano partnereként „beénekl” magát a nemzetközi operavilágba. Mindenki a karizmatikus énekes egyéniségről beszélt. Ekkor történt meg a világsajtóban is leírt eset Sir Georg Solti és Terfel között. A karmester jelen volt a bemutatón, és utána bejött az éne-

kes öltözőjébe, ahol „azt mondta nekem, hogy most legszívesebben elrejtene egy óriási dobozban. Szeretne megóvni, nehogy túl hamar túl sokat vállaljak.” Terfel, bár sorra kapja a meghívásokat a londoni, párizsi, bécsi Operától, mintha lelke mélyén megőrizte volna Solti féltő tanácsát, és igazán nem terheli agyon magát. A legtöbb helyen Mozart Figarójával debütál, azzal a szereppel, amelyet nemcsak hangilag, hanem „alakításilag” is egyre inkább magáénak érez: ’93-ban a bécsi Staatsoper, rá egy évre a londoni Covent Garden, és a New York-i Metropolitan publikuma is megismeri ebben a szerepben. Aztán lassan kezd szélesedni a repertoár, Terfel felveszi műsorába a Falstaff Fordját, Leporellót a Don Giovanniból, később a Hoffmann meséi négy bariton főszerepét is. Aztán az utolsó Verdi-opera, a Falstaff, – ebben egyre többször lép fel, és a kritika mindenütt alakításának komplexitását, Terfel nagyszerű színészi vénáját emeli ki –, illetve

Mozaik
Mozart Don Giovannijának címszerepe következik, majd Stravinsky A léhaság útja operájának Nick Shadowja, Wolfram a Tannhäuserből, és többek között Berlioz Faust elkarhozásának Mefisztója is.

Közel tíz éve exkluzív szerződés köti a Deutsche Grammophonhoz, és egyre gyakrabban bukkan fel koncertek szólistájaként, dal, és oratóriuménekesként is. Még a ’90-es évek közepén debütál a londoni Wigmore Hallban, aztán a New York-i Alice Tully Hallban, illetve a patinás Carnegie-ben is bemutatkozik. Legújabb, idén megjelentetett árialemezén a Berlioz Filharmonikusok kíséretével, Claudio Abbado féltő gondoskodásával viszont kizárólag Wagnert énekel: öt opera – A bolygó hollandi, a Nürnbergi mesterdalmokok, a Tannhäuser, a Parsifal, és A Walkür – legismertebb baritonáriáit to-

mácsolja. 2003-ban állítólag fellép az egyik legmegterhelőbb, leghosszabb Wagner-bariton főszerepben: Hans Sachs-ként Sydneyben tervezi debütálását. Ugyanakkor megdöbbentő pletykák is lábra kaptak a világhírű basszbariton további terveivel kapcsolatban: az amúgy a walesi Caernarfon közeli kis faluban feleségével és két kisgyermekével letelepedett sztár azt tervezi, hogy amikor eléri a negyvenet, nyomban visszavonul.

„Ami ebből mindenképpen igaz: 42-43 éves korom táján valóban szeretnék visszavenni az utazásokból, inkább a családomnak élni, és az eddiginél sokkal többet énekelni a Walesi Nemzeti Operában, ahol végül is egész operaénekesi karrieremet elindítottam.”

Lindner András

Foto: Deutsche Grammophon promóció

Bryn Terfel őszi és téli tervezett fellépései

Szeptember 17, 20, 25, 30 és október 4, 7, 9
Párizs Opera Bastille
Offenbach: Hoffmann meséi – a négy bariton főszerep

2003. január 8, 11, 15
Bécs Staatsoper
Richard Strauss: Salome – Jochanaan

Február 11, 13, 15, 18, 21, 24, 26
London Royal Opera House
Verdi: Falstaff – címszerep

MOZART: DON GIOVANNI
 Bernd Weikl (Giovanni);
 Margaret Price (Anna);
 Stuart Burrows (Ottavio);
 Sass Sylvia (Elvira);
 Gabriel Bacquier (Leporello);
 Lucia Popp (Zerlina);
 Kurt Moll (Kormányzó);
 Alfred Sramek (Masetto)
 Londoni Opera Kórus
 Londoni Filharmonikus
 Zenekar
 Vezényel: Solti György

Decca - Universal

DONIZETTI: LAMMERMOORI
 LUCIA
 Lina Paliughi (Lucia);
 Giovanni Malipiero (Ed-
 gardo);
 Giuseppe Manacchini (Enrico);
 Luciano Neroni (Raimondo);
 Muzio Giovagnoli (Artu-
 ro);
 María Vinciguerra (Alisa);
 Armando Giannotti (Normanno)
 A Torinói Rádió Ének- és
 Zenekara
 Vezényel: Ugo Tansini

Fonit - Warner

Nem csak az énekes vesztheti hangját. Sok lemezzel is megesk, hogy évtizedekre „elhallgat”: nem hozzáférhető. Mígnem a retrospektív sorozatok jóvoltából felbukkan az „elfekvőből”, alkalmat adva újraértékelésre.

A középpáros The Compact Opera Collection DECCA-korongjai CD-ROM gyanánt is üzemelnek, szöveggönyvet tartalmaznak. Az első tíz album – Glucktól Pucciniig – történelmi szempontú és olasz hajlandóságú: öt olasz szerző hét művét és két német komponista egy-egy olasz nyelvű darabját öleli fel az 1958-92 közötti időszakból. A kettős magyar vonatkozása miatt is kiemelendő 1978-as Don Giovanni igazi *redivivus*. A 84. eszterdejében is fiatalos Solti 1996-ban megismételte a Don Giovanni-t. A korkülönbség és a velejáró izlésváltozás minősíti a két verziót. Egyikükről sem szeretnék lemondani, de nem térek ki összevetésük elől. A mester nyilván felmérte és elfogadta az időközben megjelent korhű irányzatú lemezek (Harnoncourt, Östman, Norrington, Gardiner és Mackerras) pozitívumait: zenélése fürgébb és hajlékonyabb lett. Az 1996-os londoni koncert-Don Giovanni 7 perccel rövidebb is a korábbi stúdiófelvételnél (amelynek összidejéből eleve levontam a kuriózumként beékelt No. 21/a Zerlina-Leporello kettőst). A Royal Festival Hall estéjén a stílus, a vokális színjáték, a drámat szolgáltató zenekari szölamrajz uralkodott és az éles „fejfényben” fürdő arcok, például Renée Fleming szokásosnál esendőbb Annája vagy a született komédiás és all round énekes Terfel Giovannija. A hajdani stúdióban viszont a grandezza honolt, nagy volumenű, egyéni pompájú hangok impozáns éneke, hozzáálló szélesebb színészi „gesztusokkal”. Ennek ma is megvan a varázsa – számomra feltétlenül. Weikl tömör és szindús baritonja és Moll félelmetes basszusa sokáig megmarad emlékezetünkben. Ottavio áriáiban mindenkifelett gyönyörködni szoktunk, ha most több súlyt és tekintélyt hallunk ki belőlük, abban része lehet annak, hogy kedvenc walesi tenoristám, Burrows némileg nehézkesebb, mint Solti első („Kokoschkás”) Varázsfulolájában volt. Bacquier Leporellója már a későbbi tolmácsolás hangulatát előlegezi. No és az akkori hölgyek! Ha felidézném a valaha látott-hallott Zerlinákat, egészen Seefriedrigg kellene hátrálni, hogy Lucia Poppnak párját leljük. Margaret Price művésze az időkavir magasba, talán még a befutott fényes pályánál is többet ígért. Ami akár Sass Sylviáról is elmondható, ha tudjuk is, hogy az ő pályafutása nem kerülhetett el a zökkenőket sem. Sass igen tudatosan azonosul Elvira érzelmeivel és indulataival. A londoni Ann Murray viharvert mezzója nem állja az összehasonlítást Sass töretlen szopránjával, összefogott és kiegyenlített zenei teljesítményével, technikailag is fegyelmezett énekével.

A Warner Music Hungary folytatja a CETRA teljes operarepertoárjának közzétételét. A Verdi-év után a hangsúly az archívum – szerintem – legértékesebb kincseire, a bel canto felvételekre tolódtott át. Ma természetesen találunk tudományosan megalapozottabb, zeneileg pontosabban kimunkált Rossini-, Donizetti- vagy Bellini-lemezeket, bővebben értelmezett olvasatokat még nagyobb (helyesen: hatékonyabban reklámozott) sztárokkal. Ám ezeknek az '50-es években rögzített rádiós produkcióknak a java több tekintetben (jelentős egyéniségek, remek hangadottságok, az olasz éneklés több évszázados hagyományai, az együttes iránti érzék) felülmúlja az újabbakat. Az alvajáró (Paliughi, Tagliavini és Siepi triójával) vagy Mario Rossi kitünő Don Pasquale-albuma (Bruscantini, Valletti, Noni) csak régi jó hírtüket igazolják. A valódi (újra?) felfedezés egy igen régi Lammermoori Lucia, a mű 2. teljes felvétele – az akkor már száz éve szentesített hűzásokkal. 1939 tavaszán készítették, előbb 78 fordulatos, majd '51-ben mikrobarázdás lemezekeken jelent meg. A két időpont az olasz ének ama ezüstkorát határolja, amikor az idősödő Gigli nemzedéke még, Callas és majdani partnerei már színre léptek, de a mikrofon elé másokat (is) hívtak. Lina Paliughi bár gonosz nyelvű kritikások méltánytalanul az „elefánttestű csalogány” elnevezéssel illették, több volt holmi koloratúra-mutatványosnál. Mikképp nagy elődei, Galli-Cucci és Toti dal Monte, a megfelelő környezetben és irányítással Paliughi maradandó drámai élményt nyújtott. A Malipiero név jól cseng a zenetörténetben, ám Giovanni keresztnevű tenoristáról nincs adat a lexikonokban. Itteni szereplésén kívül csak néhány ária felvételéről van tudomásunk a II. világháború éveiből. (Talán e dátumban rejlik a magyarázat.) Sarjadéka volt-e a híres velencei muzsikusoknak vagy csupán névrokonuk? Nem vallanak vele szégyent. A kitünő lírico-spintóért ma versengnének a színházak és lemezcégek. Tehetségéről sokat elárul, hogy Edgardo gyönyörű szölamát „elorozhatta” akkori jogos birtokosától, Tagliavinitől. (Akinek finomabb megoldásait szívesen hallanánk Malipierótól.) Szenvedély és művészi ére nyek, például a karakterrajz terén tenorunk túlszárnyalja Manacchinit (röla még ennyi információnk sincs), pusztá hangerővel azonban ő sem győzne e zsiros és magvas bariton fölött. A dokumentum értékét néhány felfokozott hangulatú szakasz megkétszerezi; Lucia kettősei, az I. finálé és az örülesi jelenet magával ragadja a hallgatót.

Uhrman György

CLASSICAL

JAZZ

TRADITIONAL

CONTEMPORARY

Your focus on business

CLASSICAL MUSIC & JAZZ AT MIDEM THE WORLD'S BUSIEST EXHIBITION

WWW.MIDEM.COM

Midem Classique & Jazz - Access to global opportunities

Specialised market area,
Customized conference programme,
Specific networking operations,
International concerts, tributes & awards ceremonies,
Extensive IMZ avant-premiere screenings.

Midem - Making business happen

10,000 industry professionals and global media from 94 countries;
Cutting deals,
Forging lifetime contacts,
Creating new synergies and
Spreading the news.

A MIDEM EXPERIENCE

37th INTERNATIONAL MUSIC MARKET
19-23 January 2003

Palais des Festivals/Cannes/France

MIDEM
CLASSIQUE & JAZZ

MIDEM CLASSIQUE & JAZZ

Midem Classique & Jazz International Sales Director: Cornelia Much
Germany
Tel: 49 (0) 7631 17680
Fax: 49 (0) 7631 176823
info.germany@reedmidem.com

Artistic Director: Hervé Corre de Valmalette
France
Tel: 33 (0)1 47 59 87 09
Fax: 33 (0)1 47 59 87 00
fabienne.voisin@transartproductions.com

HEADQUARTERS

Reed Midem - (France)
Tel: 33 (0)1 41 90 44 60
Fax: 33 (0)1 41 90 44 50
info@midem.com

Gramofon: Mondhatjuk azt, hogy nemzetközi karrierje tulajdonképpen Budapesten indult? Azzal, hogy mindössze huszonnégy évesen 1970-ben megnyerte az Erkel énekversenyt.

Kovács Kolos: Valóban első díjas lettem, és nyomban felfigyeltek rám a versenyen jelen lévő külföldi impresszáriók. Ezt követően megérkezett az első külföldi meghívás, egészen pontosan a nyugat-németországbeli Frankfurt am Mainból. Verdi Don Carlosának Fülöp

királyára szolt, és mondanom sem kell, nagy megtiszteltetésnek vettem. Hogy végül csak egy évvel később tudtam kiutazni, annak egyszerű volt a magyarázata: még „élt” a vasfüggöny, és nem vették jó néven, ha egy itthon végzett fiatal művész külföldön szerepelget, mert a végén külföldre szerződik, és kint marad.

G: A lényeg, hogy csak kiengedték, sőt újabb külföldi énekversenyekre is kiutazhatott. '73-ban a világ tőlünk igencsak távoli pontján, a brazíliai Rióban, rá egy évre pedig az egyik legtekintélyesebb megmérettetésen, a moszkvai Csajkovszkij versenyen is elindulhatott. És ottani sikerei tovább röpitették hírét a világban.

K. K.: Van egy statisztikám a startról, amelyből kitűnik, hogy már '72-ben mennyi helyen jártam: Firenzében, Londonban, Prágában, Rómában, Torinóban, '73-ban pedig Helsinkiben, és '74-ben Portugáliában is bemutatkozhattam – az említett énekversenyek mellett. Rióban csupa versenygyőztes indult, és a szerencse úgy hozta, hogy sikerült azt is megnyernem, ami érthetően nagy bátortást adott ahhoz, hogy benevezzek a moszkvaira is, ahol végül második díjas lettem. Ez utóbbi verseny is további lökést adott nemzetközi pályafutásomnak, ugyanis a kötelező anyag több mint felét eredeti, orosz nyelven kellett előadniuk a versenyzőknek.

G: Emlékszik még, milyen szerepeket énekelt?

K. K.: Gremint, és a Jolantha René királyát, de Csajkovszkij-románocokat, és egy Sosztakovics-dalt is, amit a szerző nem sokkal előtte komponált.

G: Pompás kritikákat kapott, felfigyeltek öblös basszusára, kiváló énektechnikájára, és talán ennek is köszönhetette több évre szóló bécsi szerződését.

K. K.: Tulajdonképpen igen. Egy neves kollégám lemondta Pimen szerepét, és eljutottak hozzám. Én pedig bekerültem a bécsi Staatsoper remek művészársaságába, melyet akkor épp Rudolf Gamsjäger vezetett, és sikerült a kor méltán legnevesebb basszistájával, Nyikolaj Gyaurovval egy színpadon énekelnem. Ő volt Borisz, én Pimen, Vlagyimir Atlantov énekelté Dimitrijt, Jurij Mazurok Rangonit, Vaarlamot pedig a cseh származású, jó képességű osztrák basszus, Oskar Czerwenka alakította. Akkoriban, a hetvenes évek közepén sokat jártam vendégszerepelni Pimenként külföldre, Bécsbe három éven át jártam vissza rendszeresen – aztán jött Egon Seefehner direktornak, és a széria megszakadt, de Franciaországban még egy Borisz-filmben is közreműködtem ezzel a szereppel. 1976-ban pedig kikerültem a San Franciscó-i Operába is, ahol Raina Kabaivanska, és Renato Capecchi partnereként a Gvardiánt énekeltem Verdi A végzet

hatalma című operájában. És akkor, ott, tizennyolcezer kilométerre Magyarországtól először szerepelhettem együtt Ilosfalvy Róberttel. Mi persze ismertük egymást Pestről, de addig soha nem voltunk együtt színpadon.

G: Akár a mesében. És mintha akkor jött volna karrierje újabb rangos állomása, az angliai Glyndebourne is...

K. K.: Igen, ekkortájt kerültem ki az ottani ünnepi játékokra, de oda már Sarastroval. Hányszor is énekeltem? Utána kell nézmem: nyolcszor egymás után sorozatban. És természetesen azt is eredeti nyelven, németül. De hát én akkoriban már minden nagyobb szerepemet így tanultam be. Mefisztót franciául, Piment, Gremint oroszul, Fülöpöt, Gvardiánt, Zakariást, Fiescót, Ramfist, Orovót olaszul... A sors hozta, hogy a Faust Mefisztóját előbb énekeltem franciául, mint magyarul, Fülöpöt is előbb olaszul, mint magyarul. Pályám kezdetén ugyanis a nagyobb szerepeket előbb odakint „abszolváltam”, és főleg annak köszönhettem nagy megbecsülésemet itthon, hogy sokat jártam külföldre vendégszerepelni. A nagy szerepek csak később vártak rám a pesti Operában. Egyetlen példa: amikor bemutattuk idehaza a Nabuccót, azt a Verdi-operát én már régen énekeltem Brüsszelben... Az Operaház is jól járt velem, mert kevesebbet kellett áldozniuk rám, és mint jeleztem, sok szerepemet szinte tálcán hoztam, nem akkor kellett nekikezdenem a betanulásnak.

G: Fellépett később a milánói Scalában is.

K. K.: Igen, életemben először ott énekeltem Bartók Kékszakkallúját. És nem Budapesten.

G: Kezében tartja valamennyi fellépését megörökítő magánappellóját, ebből minden kiolvasható. Az is, hogy például hányszor és hol alakította egyik legkedvesebb, az igazi nagy ismertséget hozó szerepét. Tényleg: azt is tudja, hány Judittal énekelt eddig?

K. K.: Erre most nem tudom a választ. Azt viszont összeszámoltam, hogy a Kékszakkallút eddig tizenöt különböző rendezésben körülbelül kétszázszor énekeltem. Amelyek közül persze sok volt a koncertszerű előadás. Természetesen nemcsak én, hanem valamennyi Judit is kizárólag magyar nyelven tolmácsolta szolamát, noha volt köztük német és svéd anyanyelvű is, meg svájci il-

letőségű. Szőnyi Olga volt az első Juditom, de énekeltem Kacsza Katalinnal, Kincses Veronikával, Kovács Eszterrel, Marton Évával, Sass Sylviával, Szendrényi Katalinnal, Takács Klárával, Takács Tamarával, sok alkalommal Komlósi Ildikóval, de Balatoni Évával, Lukin Mártával, és Meláth Andreával is.

G: És a kétszáz előadás legemlékezetesebb rendezései?

K. K.: Ekként tartom számon Kovalik Balázs szép, esztétikus karrierjének rendezését, ahol Lukin Márta volt a partnerem, és Vajda Gergely dirigálta az ottani zenekart. De énekeltem – igaz itthon –

Nagy Viktor rendezésében, Makovecz Imre díszletei között is, ami kiváló akusztikus keretet adott a produkciónak, bárhová álltam, nem takart a zenekar, szép zengése volt a hangomnak. Egy baja volt, nehéz volt felépíteni. Egy teljes napon át tartott az építés, és egy napig a bontás. Nem volt színházszerű.

Mephisto maszkjában

G: A számtalan külföldi szereplés arra is lehetőséget kínálhatott, hogy összevesse a különféle operaházak publikumait. Melyiket érzi leginkább közel magához?

K. K.: Miután mindent a budapesti közönséghez mérek, mert számomra ők a mérce, ebből adódóan a bécsi, és az itáliai. Jártam Rómában, Nápolyban, Bolognában, Firenzében, sőt még Szicíliában is – volt egy turném a palermói zenekarral, amikor kilenc különböző helyen adtuk elő nemzetközi szólista gárdával a Beethoven Kilenvediket, így aztán volt alkalmam megismerni az olasz közönséget, amelynek temperamentumát rendkívül közel érzem a magyarokéhoz. De lelkesedésben a japánok rajtuk is túlesznek. A japán koncert- és operakedvelő publikum ki van éhezve az európai zenekultúrára. Sokszor megfordultam a Távol-Keleten – a Kékszakállúval, a Kilenvedikkel, Verdi Requiemjével – és a fogadtatást minden esetben hihetetlenül kedvesnek éreztem. A japánok rajonganak a szép előadásokért. Amikor persze Bartók operáját játszottuk, oda kellett nekik adni kis füzetben saját nyelvükön, miről is szól a darab. Hogy értsék a Kékszakállú amúgy is meglehetősen elvont cselekményét.

G: Önt, aki egyike a pesti Opera legmegbecsültebb művészeinek, a Ház örökös tagja, Kossuth-díjas, három évtizedes töretlenül sikeres karrierje során az egész világ megismerhette a New York-i Carnegie Halltól egészen a spanyolországi Meridáig, ahol például Montserrat Caballé, José Carreras, és Jelena Obrazcova partnereként énekelhetett...

K. K.: Köszönöm, hogy szóba hozta a patinás amerikai hangversenytermet, és a meridai Arénát. E helyeken soha nem tudakoltam előre, hogy mennyiért hívnak, kizárólag a hely varázsa volt számomra a döntő. A Carnegie-ben háromszor is énekeltem a Kékszakállút. Először talán 15-16 éve közepes gázsíért, aztán egy „benefit koncerten” ingyen, majd tavaly életem legnagyobb honoráriumáért. A meridai szabadtéri színháznak pedig leginkább az említett sztárok adnak rangot. Caballéval csináltam egyébként is életem első lemezfelvételét – Londonban. Lamberto Gardelli vezényelte Rossini Tell Vilmosát, és Nicolai Gedda volt Arnold.

Sajtótájékoztatón José Carreraszal, Montserrat Caballéval, Jelena Obrazcovával

G: Kezdetben a monopolhelyzetben lévő Interconcert utaztatta. Aztán jött a Pentaton, ma pedig leginkább az impresszálási szakmában időközben magának nevet szerző leánya képviseli, ő tárgyal ön helyett... De voltak-e „menetközben” külföldi irodák, akik szintén szívesen ajánlották a világ rangos operaházainak a figyelmébe?

K. K.: Az elején a bécsi Opera jelenlegi direktora, Ioan Holender impresszált. Utána voltak mások is, nevüket azonban már nem említeném. Volt valaki Angliában, és Amerikában is, de kizárólagos jogokat követeltek, így amikor mások is akartak dolgozni velem, kapcsolatainkat megszakítottuk. Ma már nincs is exkluzív szerződés senkivel, mert szeretném megtartani magamnak a jogot: ha bárki hív, mehessek.

Lindner András

Hírünk a világban

KLASSZIKUS SIKEREK A CHANDOS, AZ ARION, A BERLIN CLASSICS ÉS AZ OPUS111 KIADÁSÁBAN

Hindemith
hegedűversenyek

Haendel
Apollo e Dafne

Orff
Carmina Burana

Vivaldi
La Senna Festeggiante

FORGALMAZZA: A KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Európai zenefővárosok

Milánó

A karmesterfilozófus: Riccardo Muti

Az öreg kontinens vezető zenei központjait bemutató sorozatunk nem lenne teljes azon városok nélkül, amelyeket a zenei színház fellegváraiként tartanak számon. Bizonyára sok olvasónk óhajának teszünk eleget azzal, ha ezúttal Itáliába kalauzoljuk el őket. Milánó zenei mindennapjait, a jómódú milánóiak pezsgő és kifinomult kulturális életét alapvetően irányító intézmény a XIX. század közepén épült Teatro alla Scala operaháza. Bemutatjuk az épület és a társulat történetének legfontosabb eptzódjait, de emellett és elsősorban arra a művészére fókuszálunk, aki egy személyben meghatározza a neves teátrum, de az egész város, sőt egész Európa zenei fejlődését.

A nagy olasz karmesterhagyomány méltó letéteményese a világ egyik leghíresebb és legnagyobb dalszínházának főzeneigazgatója, Riccardo Muti. Napjainkban Muti és a Scala neve vitathatatlanul egybeforrt, noha a kiváló dirigens más etalonok számító zenekarokkal is eredményes kapcsolatra tekint vissza. Kérdezhetnénk, mi a titka ennek a zenei hegemoniának, amely most, a Maestro 60. születésnapja után is képes a megújulásra. A választ elsősorban Muti elmélyültségében és az új értékek iránti fogékonyságában kell keresni.

Epizódok egy sokoldali művész életében

Muti fiatal korában a zongora, a zeneszerzés és a karmesteri szakok mellett (ez utóbbit a Callas-lemezekről jól ismert Antonino Votto irányítása alatt) filozófiát végzett az egyetemen. Talán innen az a tudatosság, a minden részletében kidolgozott egységes koncepció, a klasszikus formák szemléletes kibontása, amely művészetének talán leglényegesebb jellemzője. (Erről tavaly mi is meggyőződhattünk Schubert C-dúr Nagy Szimfóniájának interpretációjában, a Scala együttesének vendégszereplésén a Budapesti Kongresszusi Központban.) Ezért is hívta meg pályakezdő karmesterként – a rangos Guido Cantelli-díjjal a zsebében – 27 évesen a firenzei Maggio Musicale főzeneigazgatói tiszt-

Foto: EMI promóció

ségre Otto Klemperer. A londoni Filharmonikus Zenekarral 1974-ben készítette el az első lemezfelvételt. Verdi Aidáját az EMI felkérésére, Domingo, Cossotto és Cappuccilli főszereplésével. Idén ezt a lemezt a XX. század legkiválóbb felvételei közé választották. A sikeres együttműködésnek köszönhetően 1979-ben Klemperert ő követte a főzeneigazgatói poszton. 1980-tól 1992-ig a Philadel-

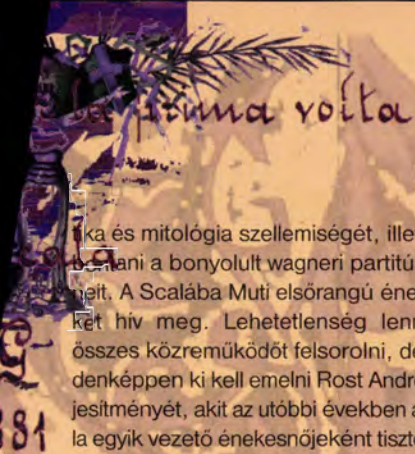
phia Zenekar főzeneigazgatója volt, velük vette lemezre többek közt Beethoven és Szkrjabin, Berlioz és Csajkovszkij szimfóniáit. 1971-ben Karajan meghívására debütált a Salzburgi Ünnepi Játékokon, Donizetti Don Pasqualéjával. Azóta minden nyáron szívesen látott vendége a fesztiválnak, ahol nemcsak az olasz repertoárban, hanem Mozart operáiban is sikerült hagyományt teremtenie. Majdnem minden operáját megszólaltathatta (köztük a kevésbé ismert Titus is), és az EMI jóvoltából hanglemezre is vette. Salzburg azért is jelentős a számára, mert itt ismerhette meg a Bécsi Filharmonikusokat. Azóta rendszeresen dolgozik velük, s mára már nemcsak Milánó, hanem Bécs zenei életének is egyik vezéregyénisége lett. Közreműködésükkel vette lemezre Schubert összes szimfóniáját – egyetlen a zenekar történetében, aki külföldiként vezényelte bécsi zeneszerző összkiadását. Újévi koncerteken is gyakran találkozhatunk vele: 1993-ban, 1997-ben és 2000-ben. Itt megint egy új oldalával ismerkedhettünk meg: elragadó humorérzékével és szípkázó szellemességével.

A lépcsősor legfelső fokán

1970. november 5-e Muti életének fontos dátuma. Ekkor mutatkozik be a milánói Scalában egy nagysikerű szimfonikus koncert keretében. 16 év múlva pedig ő a Scala főzeneigazgatója. Itteni alaprepertoárja az operatörténet minden korszakát felöleli: Glucktól kezdve Mozarttól, Cherubintól, Spontinótól, Rossinótól, Donizettin, Bellinét, Verdint, Wagneret, Puccinét és a veristákot át Nino Rottáig és más XX. századi szerzőkig ível. Talán szokatlannak tűnik, de a nagy olasz karmester gyakran vezényel Wagneret is. Eddig a Bolygó hollandit, A Niebelung gyűrűje tetralógiát és a Parsifalt szólaltatta meg. Interpretációjában képes megidézni a német roman-

Del Sav. Luigi Carzoli
Musica di Romualdo Lorenci

ika és mitológia szellemiségét, illetve kibontakozni a bonyolult wagneri partitúra színeit. A Scalába Muti elsőrangú énekeseket hív meg. Lehetetlenség lenne az összes közreműködőt felsorolni, de mindenképpen ki kell emelni Rost Andrea teljesítményét, akit az utóbbi években a Scala egyik vezető énekesnőjeként tisztelnek. Gyönyörű lírai szopránja nem mindennapi technikai bázissal és zeneiséggel párosul, ezért is ejthette rabul az igencsak kritikus, olykor még bekiabálásoktól sem visszariadó milánói közönséget Gilda és Pamina alakítása, melyeket most már hanglemezen is meghallgathatunk.

Szimfonikus kalandozások, csemegék

Muti koncertdirigensi tapasztalatait is kiválóan kamatoztatja a Scalában. Számos koncertet ad a Scala Filharmonikus Zenekarával, nemcsak Milánóban, hanem a világ számos pontján. Lemezfelvételeket is készítenek, legutóbb Pergolesi Stabat Materre, Vivaldi Négy évszakja és Nino Rota Zongoraversenye látott napvilágot, az EMI kiadásában.

A Scala idei repertoárja jó képet ad az operaház szellemiségéről. Az olasz operairódalmat Puccini Bohémélete és Toscája, valamint kevésbé ismert művek, mint Rossini: Az olasz nő Algirban, Donizetti: Ugo, Párizs grófja, Verdi: A két Foscari. Bemutatásra kerül Gluck Iphigénéiaja, Beethoven Fidelioja, R. Strauss

Rózsalovagja, Massenet: Don Quixote-ja, Janáček: Radvány rókácskája is. A Scala nyitottságát szimbolizálja, hogy színre kerül a XX. század legnépszerűbb musicalje Bernstein: West Side Story-ja és ezzel egy homlokegyenest ellentétes darab, kortárs operairódalom remeke

Ligeti György: Le grande Macabre-ja. Az ilyen széles skálájú műsortervezet kialakítása követendő példa lehet a világ többi dalszínháza számára is. Ez természetesen a főzeneigazgatón múlik, aki biztos szemmel fedezi fel a régebbi korok elfeledett, de ugyanakkor értékes alkotásait, és mint minden nagy művész, állandóan képes a megújulásra.

Péterfi Nagy László

A milánói Scala

A Scala Milánó egyik legnevezetesebb intézménye. Az operaévad nyitó-előadása december 7-én, Ambrusnak, a város védőszentjének napján Milánó egyik legjelentősebb társadalmi eseménye. Mindenki jelen van, aki csak számít ebben a nagyon gazdag és kulturált városban. A Scala azonban nagy hagyományai és művészi színvonala folytán nemcsak Milánó és Itália, hanem Európa, sőt a világ egyik legjobb operaháza.

A színház 1778-ban épült fel Giuseppe Piermarini tervei alapján. Kívülről nem is látszik, hogy milyen nagy a befogadóképessége. Hat páholsorában és hatalmas nézőtérén 3600 ember foglalhat helyet. Érdekes, honnan kapta a nevét: a telken, amelyen felépült, régebben egy XIV. századi templomocská állt, amelyet egy Regina della Scala nevű arisztokrata hölgy emeltetett. Először Antonio Salierinek erre az alkalomra komponált L'Europa riconosciuta című operája került itt színre. A kezdeti időkben a páholyokban az előadások alatt is élénk társadalmi élet folyt, ettek, ittak, kártyáztak, udvaroltak, és ezt csak a legkedveltebb áriák meghallgatása kedvéért szakították meg rövid időre. A Scala a XIX. század első felében lett a leghíresebb zenés színház, a kibontakozó olasz romantikus opera legerősebb fellegvára. Zenetörténeti jelentőségű ősbemutatók egész sora zajlott le itt, íme csak a legfontosabbak: Rossini: A tolvaj szarka, A török Itáliában, Bellini: Norma, Donizetti: Stuart Mária, Lucrezia Borgia, Verdi: Nabucco, A lombardok, Otello, Falstaff, majd később. Puccini: Madama Butterfly és Turandot. A Scala színpadán lépett az énekesek élgárdája, nemcsak Olaszországból, hanem a világ minden tájáról. A főzeneigazgatók között Arturo Toscanini és Victor De Sabata volt a legnevezetesebb. A színházat nem kerültek ki a II. világháború pusztításai, egy 1943-as bombatámadás nyomán a Scala romba dőlt. 1946-ban nyílt meg újból, újjáépítve. 1955 óta kamarszínháza is működik La Piccola Scala néven.

A színház jelenlegi művészi vezetője Riccardo Muti.

Kertész Iván

Minden, ami a fúváshoz kell!

FON TRADE MUSIC

A zenei hagyományok méltó megőrzése jegyében, a Fon-Trade Music Kft. Magyarországon egyedülálló hangszerkészlettel és szolgáltatásokkal áll a muzsikusok, zenei intézmények és kereskedő kollégák rendelkezésére.

Amit kínálunk:

- a világ vezető fúvós márkáinak széles skáláját: nálunk ezeket nem csak megrendelheti, de kézbe veheti, kipróbálhatja, összehasonlíthatja.

- ritmus- és ütőhangszerek teljes tárházát, az óvodai zeneoktatásban használatos Orff-hangszerektől a jazz- és rock szereléseken át a szimfonikus hangszerekig.

- szavatolt minőséget a tanuló hangszerektől a professzionálisig, melyek a világ legnevesebb hangszergyártó cégeitől közvetlenül kerülnek üzletünkbe.

- a fúvós hangszerek szakszerű javítását, karbantartását: javítóműhelyeinkben a legmodernebb és tradicionális technikák ötvöztetésével, elismert mesterek irányításával, eredeti gyári alkatrészek felhasználásával folyik a munka.

Így magától értetődő a garancia...

1081 Budapest, Kiss József utca 10-14.
Telefon: 06 1 210 2790, Fax: 06 1 303 1158,
E-mail: fontrade.music@matavnet.hu

„Irtózom a múzeumi produkcióktól”

Trevor Pinnock és az English Concert Budapesten

2002. november 14-én, az Olasz Intézetben a budapesti British Council vendége Trevor Pinnock és az English Concert kamarazenekar. Pinnock lassan harminc éve áll a világbíró korbú hangszeren játszó English Concert élén, s így nyilvánvalóan a historikus előadási gyakorlat elkötelezettje. Budapesti hangversenyükön olasz és németalföldi barokk mesterek műveiből ballbat emlékezetesnek ígérkező válogatást a közönség.

Fotó: British Council

„Nem tagadom, elfogult vagyok, mégis azt kell mondanom: a XVIII. századi zene historikus előadása nem az egyedüli ideális megoldás: csak egy lehetőségről van szó a sok közül – nyilatkozta Pinnock egy régebbi interjújában. – Én az English Concerttel azért választottam ezt a lehetőséget, mert jól tudja közvetíteni a barokk és a klasszika zenei mondanivalóját. A korhű hangszeresek szépsége, eredeti tónusa korlátok nélkül érvényesülhet, és bár a historikus előadásmódnak szigorú szabályai vannak, aki ezeket megtanulta, az szabadabbnak érezheti magát, mint korábban bármikor.”

Pinnock azon karmesterek közé tartozik, akik hangszeresként kezdték pályafutásukat. Csembalistiként legalább annyira jelentős elismertségnek örvend, mint az English Concert művészeti vezetőjeként. Szólófelvételein többek között Scarlattiszonátákat, Händel cselló szvitjeit, valamint Bach Goldberg-variációit találhatjuk meg. Szólistaként lemezre játszotta az English Concert közreműködésével Bach csembalóversenyét és Haydn zongoraversenyét, valamint Seiji Ozawa és a Bostoni Szimfonikusok közreműködésével Poulenc csembalóversenyét. Legutóbbi sikerei között a brit Gramophone magazin díja is szerepel Bach hat csembaló-partitúrájának felvételéért, mely a historikus zenében tréfát nem ismerő német Hänssler Classics kiadó gondozásában jelent meg, 2001-ben.

Trevor Pinnock, az angol becsületrend birtokosa azért nem tartozik az ortodox felfogású historikusok közé. „Magam is vezényelek modern zenekart, és egészen kellemes élményeim is vannak ezzel kapcsolatban – vallja. – A régi nagy karmesterek felvételeinek értékét sem csökkentem, hogy az előadás nem historikus. Nem vagyok megszállott és szűk látókörű, előítéletek nélkül figyelem az izlésemtől távol eső interpretációkat is, de az biztos, hogy modern hangszerekkel lényegesen több kompromisszumot kell kötni, korhű instrumentumokkal viszont az ap-

ró részletek szépségére is lehet figyelni.” Az English Concert a kezdeti időszakban – kis létszámú kamaragyüttesként – kizárólag barokk zenét játszott. Később a létszám növekedésével a repertoár is bővült; az utóbbi években klasszikus szimfóniákat is előadnak, és operákban, oratóriumokban is közreműködnek. Tavalay Händel: Tamerla-

no című operájával léptek fel Párizsban, koprodukcióban a hallei Händel Fesztivállal és a Theatre des Champs Elysées-sel. Repertoárjuk 120–130 évet fog át; Purcelltól a kései Haydn-kompozícióig terjed. Pinnock felfogásában Haydn halála (1809) a „régizene” végét is jelzi, hiszen ez után már nincs lényegi különbség a korhű és a modern előadás között.

Az English Concert elkényeztetett helyzetben van a többi historikus kamaragyüttes mellett, ha figyelembe vesszük, hogy a historikus praxis csak szűk réteg érdeklődésére tarthat számot, és ezért gyakorlatilag nonprofit tevékenység. Bár a kezdeti időszak nem volt könnyű – 1973 és 1978 között Pinnock zongoratanításból tartotta el magát, miközben csak „mellékesen” foglalkozott az English Concerttel – a szűkös esztendő kitarató munkájának eredményeképp azonban felfigyelt a zenekarra a Deutsche Grammophon, majd hamarosan létrehozták saját cégüket, ami már hosszútávon is megeremtette az együttes nyugodt működéséhez szükséges anyagi feltételeket. Az utóbbi években tapasztalható visszaesés a lemezpiac terén sajnos a legpatinásabb kiadókat sem kíméli: alighanem ez az oka, hogy nagyon sok világklasszis előadóval együtt Pinnockékkal sem hosszabbította meg a szerződést a DG.

A mostanában ritkább lemezfelvételek láthatóan nem szegik az együttes kedvét, hiszen az idei év már eddig is koncertfellépések egész sorozatát hozta számukra. Hollandiai, franciaországi, olaszországi, spanyolországi, németországi és angliai hangversenyeiken idén J. S. Bach vallásos mesterműveire, a Szt. Máté Passióra és a Karácsonyi Oratóriumra fektetik a hangsúlyt – bár a novemberi budapesti program ettől lényeges eléréseket mutat. Európán kívül az elmúlt két szezonban turnéztak az Egyesült Államokban, Dél-Amerikában és Japánban. A 2003–2004-es szezonban Dél-Amerikába, 2004–2005-ben pedig Észak-Amerikába fognak visszatérni.

ReA – hMK

Az English Concert tervezett budapesti műsora

Vivaldi: Concerto oboára, blockflötére, hegedűre, fagottra és continuóra

Bach: G-dúr hegedű-csembaló szonáta BWV 1019

Vivaldi: a-moll fúvóstró

Piatti: Oboa-cselló-csembaló trió

Bach: Kromatikus fantázia és fuga

Albion tegnap és ma

A British Council hangversenysorozata

Polyphony Choir
(Fotók: British Council)

Különleges művészeti sorozatot indít útjára ősszel a British Council. A vegyes, többnyire táncszínházi és zenei produkciókból álló eseménysor a brit szigetek kulturális életének bű keresztmetszetét szándékozik nyújtani; egyes epizódjai 2003 tavaszáig láthatók Budapest különböző színhelyein. Hazánk német és olasz tradíciók nevelkedett zenei életében mindig különleges színpoltot jelent egy-egy angol vagy tengerentúli zenemű előadása. Ezt a hiányt igyekszik pótolni az idei koncertévad több programja is, így árnyaltabb képet kaphatunk majd a szigetország zenei hagyományairól.

A sorozat egyik novemberi közreműködője az angol historizmus jelentős figurája, Trevor Pinnock lesz (portrénk az előző oldalon). Az English Concert kamaraegyüttes és művészeti vezetője az olasz intézetben Bach, Vivaldi és Piatti műveit tolmácsolja a régizene kedvelőinek.

Emlékezetes estének ígérkezik a Polyphony Choir bemutatkozása is a Mátyás-templomban november 29-én. Az 1986-ban, Cambridge-ben alapított együttes az angol kórus-kultúra egyik legavatottabb reprezentánsai, repertoárjuk a zeneirodalom majdnem minden korszakát felöleli. Gyakran szólaltatnak meg barokk zenét, Bach János-passióját és Karácsonyi oratóriumát, Purcell Dido és Aeneasát valamint Händel Messiását reveláció erejével fogadták tolmácsolásukban. A nagy angol zeneszerző, Britten műveit is rendszeresen előadják: a Szent és Profán lemezfelvételével elnyerték a Gramophone Award-ot és a Diapason D'Ort. A Polyphony Choir kortárs alkotások bemutatását is a szívügyének tekinti. Számos a cappella koncerten bizonyították már zenei igényességüket, kiegyenlített hangzásképüket és biztos muzikalitásukat. A Mátyás-templomban egy reneszánsz-korabeli mise zenei tételeit hallgathatjuk meg interpretációjukban. A tételeket az angol madrigál legkiválóbb mestereitől, William Byrdtől, Thomas Tomkinstól és Thomas Tallistól, valamint Palestrinától és Orlando Lassótól válogatták össze. A koncert kamagya a kórus alapítója, Stephen Layton lesz, aki egyike Anglia legkeresettebb fiatal dirigenseinek koncertpódiumon és operaszínpadon egyaránt. Reméljük, a sikeres debütálást követően hazánk visszatérő vendégeiként üdvözölhetjük őket.

A sorozat szerves részeként jelennek meg Budapest koncerttermeiben az ős folyamán a kortárs angol zenét képviselő együttesek is. Október 3-án Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében a Brunel Ensemble nyitja a sort. A koncertet a British Council a Korunk Zenéje Fesztivál keretében, a Filhar-

móniával közösen szervezi. A Brunel Ensemble 1993-ban alakult, modern és kortárs 20. századi zenét éppúgy játszik, mint 18. és 19. századi zeneműveket, a kamaradaraboktól egészen a szimfonikus művekig. A zenekar már több mint 40 premieren van túl. A legutóbbi sikereik között említhető a nagyszerű Elgar SWEB Festival (1998), amelyet a Royal Philharmonic Society magas elismerésben részesített. A zenekart művészeti vezetője, Christopher Austin 1968-ban született. Tanulmányait a Bristol-i egyetemen kezdte, ahol zeneszerzést Raymond Warren és Adrian Beaumont irányításával tanult, majd tanulmányait a Guildhall School zene és dráma tagozatán folytatta, ahol mesterei többek között Robert Saxton és Simon Bainbridge voltak. 1993-ban, Will Tod zeneszerzővel együtt alapította a Brunelt azzal a céllal, hogy főként modern és kortárs zenét játszanak. Legutóbbi premierjükön többek között Simon Bainbridge, Diana Burrell, Tansy Davis, Michael Finnissy, Morgan Hayes, John McCabe, Joby Talbot, valamint Raymond Warren műveit játszották. Az ő nevéhez fűződik Paul Ruders műveinek angliai bemutatása is (Ruders az idei Mídem-en megrendezett Cannes Classical Awards szerzői életműdíját vette át). Christopher Austin az elmúlt években számos előkelő angol zenekarral koncertezett: tavaly tavasszal vezényelte a Royal Philharmonic Orchestrát és a London Symphony Orchestrát. 2000 októberében a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának élén is állt, amikor is számos brit zeneművet, többek között Elgar/Payne 3. szimfóniáját először mutatták be a magyar közönségnek.

November 9-én rendhagyó helyen, a Trafó Kortárs Művészetek Házában lép fel a zene különceiként számon tartott Smith Vonósnégyes. Az együttes (Ian Humphries, Charles Mutter – hegedű, Nic Pendlebury – brácsa, Deidre Cooper – cselló) 1990-es megalakulása óta azzal tett szert nemzetközi hírnévre, hogy más kísérleti kamarazenekarokat meghazudtoló bátorsággal keresik a zene új útjait, felhasználva az avantgárdtól a jazz és rockzenéig számos stílust, és a világ néhány legígéretesebb zeneszerzőjével együtt kialakították saját repertoárjukat. 1997-ben például Kanadában léptek fel az elektromos gitáros és zeneszerző Tim Bradyvel. Turnéztak már Észak- és Dél-Amerikában, Japánban és a Távol-Keleten, valamint Európa legnagyobb fesztiváljain. Legutóbb Morton Feldman 5-horur Quartet no. 2 és Steve Reich „Different trains suspended above the Hauptbahnhof” című művét játszották. A koncert része volt a BBC által rendezett John Adams Weekendnek.

Péterfi Nagy László

Christopher Austin

Az idő múlik, a Kronos nem Októberben Budapest vendége a Kronos Quartet

Egy konzervatív zenekultúrájú országban már valószínűleg lecsukták volna a Kronos Quartet tagjait (David Harrington, John Sberba – begedű; Hank Dutt – brácsa; Jennifer Culp – cselló), hiszen legvadabb zenei ötleteiket is megvalósítják. Legújabb albumukon, amely a Nuevo címet viseli, például az egyik darabból dance mix verziót is készítettek. Pedig nem ifjú titánok, jövőre ünneplik 30. évfordulójukat. David Harringtonnal a Nuevoról és az október 5-ei zeneakadémiai koncertről beszélgettünk.

Gramofon: A „Kronos” görög szó, azt jelenti idő, a Kronos Quartet zenei filozófiája pedig a laikus számára az idő megragadásában áll. Egy régi zenei lemezt követett a Caravan, most pedig itt az újdonság, a Nuevo, amely Mexikó tradicionális zenéjén alapul. A CD-k a múlt-jelen-jövő hármasságát szimbolizálják?

David Harrington: Az említett három album valóban egy trilógiát alkot, és a Nuevóval teljesedik be. A saját érzéseink, érzelmeink szerint így múlik az idő, persze évszázados léptékekben.

G.: Miért éppen Mexikó? Ennyi erővel bármely más ország is lehetett volna!

D. H.: Hét éve jártam Mexikóban a családommal, és megdöbbenő élményekben volt részünk. Az ott élő emberek ugyanis teljesen másképp viselkednek, mint mi. A legszembetűnőbb az volt, hogy Mexikóban még él az ünnep, tudnak ünnepelni, megadják a módját. Nem sietnek annyira, hanem méltóságteljesen folyik az életük. A mexikói muzsika pedig lenyűgöző: friss, tavaszi, érintetlen. Tisztán szól, és semmi hamisság nincsen benne. Ezek az élmények olyan hatással voltak rám, hogy elkezdtem érdeklődni a helyi zenekultúrák iránt, s próbáltam magamba szívni belőlük minél többet. Az Egyesült Államok és Mexikó közel van ugyan, de kulturálisan rendkívül távol. Szeretném, hogy nálunk is többekhez eljusson ez a muzsika, s hogy általa a hallgató megtanuljon nyitott füllel járni, befogadni minden újat, no persze csak azt, ami értékes. Sokat segít ez a lemez abban is, hogy meg tudjuk különböztetni az igényeset és az igénytelen.

G.: A szép szavak ellenére meglehetősen furán néznének a mexikóiak, ha a Nuevo darabjait kellene játszaniuk.

D. H.: Igen, én is így gondolom. De nem lennénk Kronos Quartet, ha nem „nyúltunk” volna a művekhez. Számunkra ugyanis lényegtelen lett volna egyszerűen újra játszani az ott hallottakat; a darabokba kellett olvasztanunk saját véleményünket, saját elképzelésünket. Egyébként sokat koncertezünk Mexikóban, és szerencsére az ottani közönség nem idegenkedik a „saját” muzsikájától.

G.: A Nuevón található darabok közül van olyan, amit hangversenyen nem játszanak?

D. H.: Igen. A Plasmath című mű például egyáltalán nem játszható élőben, hiszen egy kedves barátom, Ariel Guzik írta, a különlegessége pedig az, hogy kitalált és eredeti hangszereken szólaltatjuk meg. Egyfajta „hang-felfedezés” volt ez, s attól lett még

Fotó: Warner promóció

izgalmasabbá, hogy az utómunka-stúdióban új effekteteket „próbáltunk ki” rajta.

G.: Gondolom az El Sinaloense dance mix verziója is inkább a hangmérnök munkáját dicséri?! A Kronos Quartet így szeretne betörni a diszkók világába?

D. H.: Nem hiszem,

hogy sokan táncolnának erre. A mixet azért tettük a lemez végére, mert szerkesztői szemmel szeretnénk volna érzékelteni az idő múlását. El Sinaloense a nyitó- és a záródarab is, csak közben rengeteg idő telt el. Az első track 1943-at idézi, az utolsó pedig a holnapi napot.

G.: Golijov és Prutsman írta át kifejezetten az önök számára ezeket az alkotásokat. Ha feldolgozásokat készülnek lemezre venni, állandó hangszerelőkkel dolgoznak, vagy az adott repertoár szabja meg, kit kérnek fel erre a feladatra?

D. H.: Nincsenek állandó feldolgozóink, a felvenni kívánt hanganyag „dönti el”, kit hívunk.

G.: Amikor a Kronos Quartet indult, Bartók III. vonósnyegyesét játszotta először. Mostanában kevés XX. századi komponistától válogatnak, zeneszerzők „XXI. századiak”.

D. H.: Nézze, Bartók klasszikusnak számít, míg Aleksandra Vrebalov nem. Ezért játszunk Budapesten is Vrebalovtól és nem Bartóktól. Félre ne értsen, Bartókot nagyon szeretem, de a Kronos Quartet most éppen itt tart, és a közönségnek a jelenlegi arcát akarja megmutatni. Fontosnak tartjuk egyébként, hogy a helyi közönségnek is szóljon a muzsika. Vrebalov Pannonia Boundless című alkotását éppen ezért választottuk. A zeneszerzőnő ugyanis Novi Sadból származik, elmondása szerint az egész Pannónia-régió újra érezhető szabadságát kívánta zenébe önteni.

G.: A politikai felszabadulást érti ezen?

D. H.: Ezt így pontosan nem tudom, de biztos ez is közrejátszott a darab születésében. Európában járva, legfőképpen Csehországban törekedtem arra, hogy helyi zeneszerzők műveit is megismerjem, akár lemezeiről, akár hangversenyen. Így találkoztam Vrebalovval is, aki azóta kifejezetten a Kronos Quartetnek is komponált.

G.: Az Önök honlapján létezik egy „zeneszerzők” című link. Rengeteg komponistát sorolnak fel, mégis csak keveset ismerünk közülük. Ennyire lemaradtunk volna?

D. H.: Nem valószínű, hiszen különös figyelemmel kísérjük a 30 év alatti fiatalok munkáit. Lehetőségük van rá, hogy akár kotta, akár hangzó anyag formában elküldjék nekünk darabjaikat, s bizony sokat el is fogadunk, játszuk őket.

G.: A Kronos Quartet jövőre ünnepli 30. évfordulóját. Önök is öregszenek tehát, mégis lemezeikről úgy tűnek, mintha egyre fiatalabbak lennének.

D. H.: Jól esik, ha ezt mondja, hiszen az egyik fő törekvésünk, hogy ne öregedjünk bele a muzsikába. Ilyen komponisták mellett egyébként nehéz is lenne. Az új darabok folyton friss élményeket keltenek bennünk, s ha testileg idősebbek vagyunk is, zeneileg egyre fiatalabbak akarunk lenni.

Bösze Ádám

StarKingNet – IrodaNet!

S t a r K i n g

StarKing Óbuda Kft. StarKingNet

1036 Budapest, Bécsi út 77-79. Tel.: 439-3333 • Fax: 439-3334

Internet: www.starkingnet.hu • E-mail: posta@starkingnet.hu

Mit kínál az IrodaNet?

- ✓ Fix, telefon- és forgalmi díj nélküli havi díjat,
- ✓ Nagy sebességű korlátlan internet-kapcsolatot,
- ✓ Ingyenes Routert,
- ✓ Elektronikus postafiókokat korlátlan tárterülettel,
- ✓ Mail back-up szolgáltatást,
- ✓ Web-oldalak elhelyezéséhez szükséges Web-tárhelyet,
- ✓ Ingyenes domain név regisztrációt,
- ✓ Korszerű hálózatvédelmi szolgáltatásokat,
- ✓ Fix IP címet,
- ✓ Költséghatékony nemzetközi és hazai hangforgalmat az internet-telefonos segítségével.

További információért hívja a **439-3339**-es telefonszámot vagy nézze meg weblapunkat a **www.starkingnet.hu** címen.

ECONOVUM

„Iványi prof. és Társai”
Gazdasági Tanácsadó és Szolgáltató Kft.

Az ECONOVUM „Iványi prof. és Társai” Gazdasági Tanácsadó és Szolgáltató Kft.

az alábbi szolgáltatásokat ajánlja:

- Stratégiai diagnosztika és akciótervezés SWOT- és portfólió-elemzéssel
- Szervezetfejlesztés, reengineering és javadalmazási rendszer korszerűsítése
- Átfogó költséggazdálkodás (Total Cost Management) kiépítése és költségcsökkentő értékelemzés végigvitele
- A kaliforniai Newport University magyarországi képviselőjeként – rugalmas, távoktatási formában – magyar vagy angol nyelven amerikai közgazdász és doktori fokozat megszerzésének lehetővé tétele

Információ: 06/30/940-4342

Budapesti Zenei Hetek

Szeptember 25. és október 30. között negyvennegyedik alkalommal rendezi meg a Filharmónia Budapest Kbt. a Budapesti Zenei Heteket.

A bő egy hónap alatt idén is igen gazdag kínálattal fogadja a hangverseny-látogatót többek közt a Zeneakadémia, a Nádor-terem, az MTA Roosevelt téri díszterme és a Műcsarnok.

A nyitóhangversenyen (szeptember 25., 19.30; Zeneakadémia) a Montpellier-i Szimfonikus Zenekar játszik Friedeman Layer vezényletével és Franciaország első számú hegedűművészeivel, Augustin Dumay-vel. Estjük szép gesztus a magyar közönség felé, hiszen Bartók halála napjának előestéjén a mester két kompozíciójával is tisztelegnek a magyar zeneszerző előtt: a Hegedűversenyyel és a 2. Rapszodiával. Érdekes produkciónak ígérkezik, hiszen ezt az 1938-ban befejezett művet az egész világon játsszák, de továbbra is kérdés az, hogy hallhatjuk-e még valaha a Hegedűverseny olyan tökéletes interpretációját, mint amelyet Székely Zoltán nyújtott az ősmebutatón, és amelyből szerencsére létezik felvétel. A Hegedűverseny Bartók életkora, valamint politikai és művészi környezete által megérett klasszikus stílusának egyik legszebb gyümölcse, mely mintha Bartók visszafordulását jelentené az avantgárd útról. Kíváncsisággal várom, mit hoz ki Dumay a klasszikus hegedűverseny-irodalom egyik legnagyobb alkotásából. A francia zenekar a koncert második felében „hazai pályára lép” és Debussy A tenger című „három szimfonikus vázlatát” adja elő. „Kodály ösztönzésére megismerkedtem Debussy műveivel, és csodálkozva vettem észre, hogy az ő dallamvilágában is nagy szerepet játszanak a mi népzeneinkkel teljesen analóg pentaton fordulatok” – írja Bartók már 1918-ban. A magyar-francia zene összefonódását jeleníti meg a montpellier-i zenekar hangversenye.

Érdekes eseménynek ígérkezik Pongrácz Zoltán szerzői estje is a Műcsarnokban (szeptember 28., 19.30). A Magyar Rádió HEAR stúdiója és az EAR Együttes által közösen rendezett hangverseny egyben a Korunk Zenéje koncertsorozatába illeszkedik bele. A kilencven éves Pongrácz egyike azon utolsó mohikánoknak, akiket Kodály Zoltán tanított zeneszerzésre, és így életművében különös módon keveredik a romantikus hagyomány a modern kor le-

Barbara Hendricks
(Fotó: EMI promóció)

hetőségeivel. A hatalmas anekdota-kincssel és nagy mesélőkedvel megáldott öregúr szinte minden fotóján öltönyben és csokoryakkendőben mosolyog. Ő volt az, aki Magyarországon először kezdett elektroakusztikus zenével foglalkozni és teremtette meg ennek hazai lehetőségeit. 1974-ben, a koncerten is hallható Mariphonia című művével megnyerte a Bourges-i Nemzetközi Elektroakusztikus Versenyt, majd a nemzetközi szövetség alelnökévé tevékenykedett. Mindig rendkívüli módon izgatta, mi módon zenésíthetné meg a számokat, amelyek legtöbb művéhez a nyersanyagot szolgáltatják. A Mariphonia sem más, mint feleségéről vett különböző méretek (tetőtől-talpig) és különböző zajok (szív- és beszédhang) hangokba foglalása. Az utána felcsendülő 144 hang című kompozíció pedig egyenesen fittyet hány a „hagyományos” tizenkétfokúságra. Az oszcillátorok, generátorok, szűrők, ring-modulátorok és egyéb elektroakusztikus eszközök által szinte korlátlan lehetőségek jelentettek kihívást Pongrácz számára. A koncert zárszámaként felcsendülő Madrigál egy valaha Lisztet is megihlető Petrarca-verset dolgoz fel. Pongrácz nyíltan vallja, hogy semmit nem lehet csak a gépekre bízni. Kiábrándulva korunk felhígult elektroakusztikus zenei terméséből, továbbra is a tizenötödik században működött flamand teoretikus nézetét vallja, amely szerint „a zene ítélőszéke a fül”. Aki nem hiszi, hallgassa meg a koncertet!

A lassan három évtizedes múltra visszatekintő Budapesti Zenei Hetek (és egyben a Korunk Zenéjének) következő, nagyon izgalmasnak ígérkező hangversenye az immár hagyományosnak számító „Ősbemutatók” című est a Nádor-teremben, október 2-án. Az új, a „még sosem hallott” élménye, azt hiszem, jelenthet akkora élményt,

mint meghallgatni egy jól ismert Beethoven-szimfóniát jó előadásban. Azt, hogy mire készüljön a hallgató, ha elmegy erre a hangversenyre, még senki nem tudja, a rendezői óvatosság talán érthető, hiszen a zeneszerzőknél sohasem lehet tudni... A kisebb előadógárdát foglalkoztató művek (és ebből van több) nagy része ugyanis még nem született meg. A Budapesti Zenei Hetek keretében megrendezett Korunk Zenéje a magyar zenei életben rendkívüli értéket képvisel azzal, hogy az elmúlt huszonnyolc év alatt közel ötszáz zeneszerző alkotásának adott megszólalási lehetőséget.

A Zenei Hetek következő kiemelkedő eseménye a Kronos Quartet hangversenye október 5-én, a Zeneakadémián (portrénk a 24. oldalon). Műsorukon Steve Reich: Triple Quartet, Charles Mingus – Sy Johnson: Myself when I am real című művei valamint részletek hangzanak el a vonósnegyes új, NUEVO lemezéről. Október 13-án a Szlovén Filharmónia Zenekara ad hangversenyt, melyen Uros Lajovic vezényel és Patricia Kopatschinskaja működik közre Wieniawski 1. hegedűversenyének szölistájaként. A zenekar a tavalyi évadban ünnepelte alapításának századik évfordulóját. Kopatschinskaja – nevének hangzása ellenére – osztrák hegedűművész, aki a „Rising Stars” (Felívelő csillagok) elnevezésű projekt keretében járja a világot. A koncert nyitányként Vinko Globokar: Eisenberg című művének nagyzenekari változata csendül fel. A „Vashegy” hatvanéves, szlovén komponistája vonzódi a lelki világok zenei megformálása iránt. Az Álomfejtés, valamint a Belső felé vezető utazás dalai már sokat sejtető címükkel is jelezték, hogy bennük egyéni univerzum hallatja hangját. Globokar elég hamar és méltán a szlovén nemzeti zeneszerzővé vált.

Az október 30-i záróhangverseny vendége a kitűnő és sokoldalú amerikai szoprán, Barbara Hendricks. Az est műsorán Mozart-művek szerepelnek: nyitányok és áriák, a kíséretet pedig a Christian Benda vezette MATÁV Szimfonikusok látják el. Hendricks Mozart-tolmácsolását már csak azért is érdemes mindenképpen meghallgatni, mert – mint a világ ma élő egyik legjobb szopránja – Karl Böhm, Daniel Barenboim, Neville Marriner és Riccardo Muti zenei vezetésével csiszolódott tökéletessé. És ha ez még mindig nem lenne elég, emlékezzünk, mekkorát alakított a Karajan-féle, 1978-as Don Carlosban vagy a Rózsalovagban...

Várkonyi Tamás

Zeneház

Matáv Szimfonikus Zenekar Zeneház
Budapest IX. Páva u. 10-12.

Jegyek és bérletek válthatók a
Matáv Szimfonikus Zenekar
Jegyirodájában

(Budapest VI. Nagymező u. 19.
Telefon: 302-3841, 428-0791,
428-0793
www.ticket.matavnet.hu)
és az ismert jegyirodáknban.

Hangversenysorozatok a Matáv Zeneházban

GHYMES együttes

péntekenként, 19.00

SZEPTEMBER 6. SMARAGDVÁROS

OKTÓBER 11. DUNA PARTJÁN

JANUÁR 3. ÚJÉVI KONCERT

JANUÁR 4. BENNÜNK VAN A KUTYAVÉR
(gyermek előadás – kezdés: szombat délelőtt 11.00-kor)

ÁRAK: • Jegyár: 2.000 Ft
• Bérletár: 6.000 Ft

Támogató: matáv

Benkó Dixieland Band

péntekenként, 19.30

SZEPTEMBER 27. New Orleans
– a dixie muzsika bölcsője

NOVEMBER 8. Louis Armstrong
– a dixieland koronázatlan királya

DECEMBER 6. Dixieland világlágerek
– világlágerek dixielandben

JANUÁR 31. Louis Armstrong
– a dixieland koronázatlan királya

FEBRUÁR 28. Dixielanddal a világ körül

MÁRCIUS 28. Az improvizáció alapjai
– dixieland felsőfokon

ÁRAK: Felnőtt jegyár: 2.500 Ft Felnőtt bérletár: 6.000 Ft
14 éven aluli gyermek jegyár: 1.800 Ft Gyermek bérletár: 4.600 Ft

Budapest Ragtime Band

péntekenként, 19.30

OKTÓBER 18. A jazz aranykora a ragtime-től
a 40-es évek swing stílusáig.

NOVEMBER 22. Klasszikusok görbe tükkörben.
Zenei paródiák, ismert slágerek és operák
humoros feldolgozásai.

JANUÁR 10. Vendégszólisták.

FEBRUÁR 14. Muzsikás és hangszeres kalandozások
más zenei műfajokban.

ÁPRILIS 18. Régi magyar slágerek
Budapest Ragtime Band stílusban.

ÁRAK: Jegyár: 1.500 Ft
Bérletár: 6.000 Ft

A zaj zenéje, a zene csöndje

Budapesti Őszi Fesztivál, 2002. október 8. – november 3.

Rácz Zoltán és Vácsi Zoltán az Amadinda Ütögyűttesből (Fotók: Gramofon archív)

A Budapesti Őszi Fesztivál sokszínű programjával, vállalkozó kedvével évek óta megörvendezteti a hangversenytermek azon látogatóit, akik a koncertévaon beülsz a nem hagyományos repertoárt is kedvelik. Jellemző a magyar zenei életre az a kiegyensúlyozatlanság, hogy közvetlenül egymás után zajlik a két legfontosabb budapesti modern zenei sorozat, a Korunk Zene és a Budapesti Őszi Fesztivál. Az újdonságra éhes hallgatónak mint-ha előre jól kellene laknia.

A Fesztivál idei sorozatának immár visszatérő szereplője az UMZE Kamaraegyüttes, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és az Amadinda Ütögyűttes. A fesztivál koncertjeinek jellege, összetétele mára már tisztán körvonalazódott, ugyanakkor sosem sematikus. A vegyes összetételű műsorok megválogatásában láthatóan mindig a magas színvonal megtartására törekednek, ugyanakkor rendszeresen lehetőséget adnak egy-egy zeneszerzőnek, hogy szerzői est keretében vezethesse végig a hallgatót zenei világának főbb álmásain. A Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémiával közösen szervezett székfoglaló hangversenyek a fesztivál – és az egész hangversenyévad – csúcspontját jelentették: Szöllősy András, Vi-

dovszky László, majd Kurtág György, Sáy László, tavaly Sári József – idén Eötvös Pétert jelölték akadémiai tagságra.

Az idei Budapesti Őszi Fesztivál egyike nyitánya október 18-án, a Bárka Színház Stúdiójában Faragó Béla: A fény arcai című lemezbemutató koncertje. Az ősszel megjelenő korong Faragó harmadik szerzői lemeze, a közreműködők pedig Pitti Katalin, Voces Aequales énekegyüttes, a szerző (szintetizátor), Gazda Bence (hegedű) és Grillusz Sámuel (basszusgitar). A hangmémők ezúttal is Horváth István lesz, a térinstalláció pedig Sárkány Sándor munkája. Míg a Binder Music Manufactory kiadónál megjelent lemez felvételek a hangszeres szólamok a zeneszerző előadásában, szintetizátorokon szólaltak meg, a koncerten a lemez „élő” változata csendül föl: az elektronika mellé akusztikus hangszerek is csatlakoznak. A koncerten elhangzik a Dies Irae tétel egy újabb, a CD-n nem hallható feldolgozása is. Faragó elmondása szerint a közel másfél órás, húsztétel magában foglaló mű alap gondolata halál- ill. halálközeli élmények emberi énekhanggal és szintetizátorokkal való megfogalmazása volt. A szerző több zenei csoportosulás tagjaként (K.Z.S. csoport, Fialat Zeneszerzők Csoportja, 180-as Csoport, EAR Együttes) régóta szakácskodik a kortárs magyar zene nem túl jól felszerelt, de népes konyháján. Zenei világa elfordul a romantika által már-már véglegesített hagyományoktól, és – új, magányos utakat keresve – gyakran szokatlannak számító hangszerekre ír (pl. 100 zenélő kvarcóra, 24 írógép). Faragó a hangok révén szüntelenül lelkiállapotokról számol be: szó- és hangtárában így módon rendkívül sok hangulat megtalálható, de

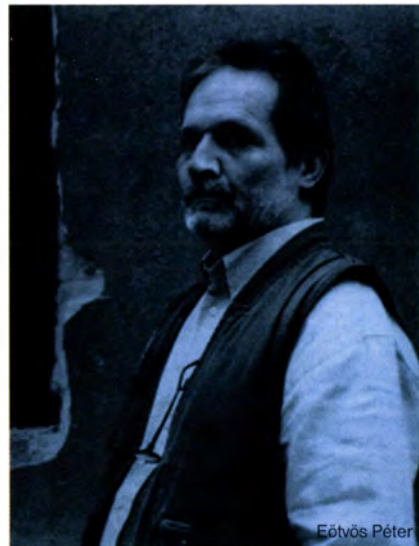
mintha vonzódna a statikus és „állandó” zenékhez. Motivumait olyan – a idős Beethovenre emlékeztető – érzések inspirálták, mint az „elnehezülés”, „beletörődés” és gyakran szól „optimizmust sugalló zenéről”, „sorsszerűségről”.

Október 20-án a Thália Színházban Rácz Zoltán ütőhangszeres művész hangversenyére kerül sor, melynek címe: A zaj művésze. „Akárhol legyünk is, javarészt zajokat hallunk. Ha nem figyelünk oda, akkor zavaróak. De ha fületünk, akkor akár izgalmasak is lehetnek. Egy ötven mérfölddel száguldó furgon robaja. Két rádióállomás közti statikus zaj. Az eső.” Vagyis minden zene, ami hangzik – ilyen értelemben pedig soha nincs csönd, vallja John Cage. Ha az érzékeny fülű muzsikuss ezekről a néha fülsiketítő zajokról nem vesz tudomást, akár bele is örülhet a kaotikus hangzásba. Cage gondolt egyet, és „befogta” ezeket a zajokat saját szekere elé. „Mi be akarjuk vonni és irányítani szeretnénk ezeket a hangokat, hogy ne hangeffektusokként, hanem hangszerként használhassuk őket” – írja. Ez a magatartás egybevág azzal a színtén Cage által megfogalmazott – zen Buddhista eszméktől is vezérelt – elvel, miszerint „ha valamit hallgatsz fél percig és nem tetszik, akkor hallgasd meg fél percig. Ha még most sincs inyedre, hallgasd meg, és így tovább”. Rácz Zoltán koncertjén minden bizonnyal a cage-i zajkorszak zenéjét hallhatjuk, amikor még nem mindenki fogadta el a filozófus Cage elméleteit, és még éltek olyan régi vágású hölgyek és urak, akik az effajta muzsikát a polgárpukasztás kategóriájába sorolták. Mára „eljutottunk” oda, hogy azt valljuk: a hangok világánál már csak egy tágasabb univerzum létezik: a zajok világa. 2002-ben nyugodtan, szilárd meggyőződésből (netán tapasztalatból) mondhatjuk: a zaj is zene, a zaj is művészet.

A következő koncert a cage-i eszméktől nem érintetlen Kurtág György zenekari estje. A kis formák és kis apparátusok mestere viszonylag későn, hetvenedik éve körül érkezett el a szimfonikus zenekarhoz (bár szerinte minden „időben” történik). A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának hangversenyén, melyet október 21-én a Zeneakadémián Peskó Zoltán vezényel, a beérkezett mester érett alkotásait hallhatja a közönség. Noha Kurtág korábban is írt már kisebb zenekar méretű előadógyűjtésre, az inkább több kamaracsoport szimultán játékát jelentette, mint tömbszerű szimfonikus zenekart. Diplomahangversenyére írt Brácsaversenyében egyszer már próbálkozott zenekar szerepeltetésével, de a próbákon szerzett rossz

tapasztalatok miatt az egésztől elment a kedve. A próba közben, mialatt jobb megoldásokon és instrukciókon törte a fejét, félhangosan odaszólt neki a koncertmester, hogy „Inkább pucold meg a cipőd, fiú!”. A saját maga által csak „zseb-zongoraversenynek”-nek nevezett Quasi una fantasia-ban vagy a gitárt foglalkoztató Grabstein für Stephanban Kurtág – saját bevallása szerint – azért irt mindig térben szétszórta hangszercsoportokra, hogy a zeneszerek ne tudják megbeszélni egymás közt a darab esetleges hibáit. Az utóbbi évtizedben egyre inkább leküzdötte szimfonikus zenekarral szembeni ellenérzéseit, és komponált néhány zenekari darabot a Jelek, játékok, üzenetek című ciklusba, mely azóta is egyre csak gyarapodik. A Berliini Filharmonikusok és Claudio Abbado felkérésére született Stélé pedig végleg megnyitotta az utat Kurtág előtt a nagyzenekar felé, és azóta egyre több időt foglalkozik ilyen jellegű művek írásával. A karmester Peskó Zoltán – Eötvös Péter mellett – a zeneszerző közeli barátja és mint ilyen, egyik legértékesebb előadója műveinek. Nem kétséges, hogy nagyon magas színvonalú előadást fogunk hallani a kitűnő szólistákkal rendelkező Rádiózenekartól.

Rendkívüli várakozással nézünk az október 25-i Bárka Színházbeli koncert elé is, amelyen az UMZE Kamaregyüttes játszik Eötvös Péter vezényletével. Itt ugyanis nem csak a Három nővér című opera szerzőjének, hanem az ifjabb Kurtág Györgynek, Lucas Ligetinek, sőt Perényi Miklósnak műveiből is hallgathat az, aki elmegy erre a valódi kuriózumnak ígérkező koncertre. A magyar közönség csak nagyritkán találkozik az ifjabb Kurtág nevével, és Lucas Ligetit lehet, hogy egyáltalán nem ismeri. Aki kimaradt a hetvenes évek Új Zenei Stúdió mozgalmából, valószínű, hogy még sosem hallott Perényi-művet sem. Az elmélyült munka és a hang minden értelemben vett tisztaságának a tisztelete az, ami Perényit alkalmassá teszi a „mély” és tartalmas zenét komponáló művészi címre. Eötvös Péter műveit a következő nap is hallhatjuk, amikor akadémiai székfoglaló hangversenyét tartja az MTA Kongresszusi termében, a Budai Várban. Eötvös nem csak napjaink, de a huszadik század zenéjének is egyik legavatottabb tolmácsolója. Nemrég megjelent felvételei Bartók Concertójából és a Csodálatos Mandarinból etalon-

Eötvös Péter

értékűek (BMC Records). Nagyon fontos szerepet tölt be az európai kortárs zenei életben: kortárs zenei központot vezet, járja a világot. Zeneszerzőként virtuóz hangszerkezelés, előadóként pedig professzionista műhelymunka jellemzi. A koncerttel régi adósságát törleszti a Széchenyi Irodalmi és a Művészeti Akadémia.

V. T.

KARAJAN ÉLETMŰ-SOROZAT DVD-N

Herbert von Karajan, aki a Berliini Filharmonikusok zenei igazgatója volt 1956-tól 1989-ben bekövetkezett haláláig, a múlt század legkiemelkedőbb karmestereinek egyike. Az ő vezényletével került rögzítésre - egyedülálló hangminőségben - a klasszikus zene jónéhány technikailag legprecízebben előadott műve.

A életműsorozat ezen meghatározó előadásokat dokumentálja minden eddiginél teljesebb formában, DVD-n.

A sorozat eddig megjelent darabjai:

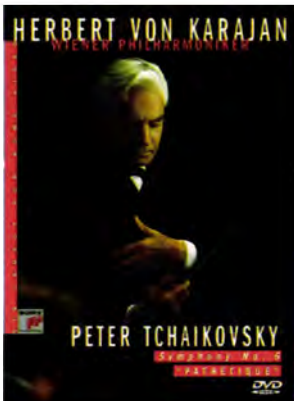

www.sonymusic.hu

A Karajan-képregény fejezetei

Az „európai főzeneigazgató” DVD-n

Imádtá az idő legyőzését: a száguldást – motoron, csónakban, autóban, repülőn. Hasonlóképp izgatta az idő, a pillanat megragadása, a hang- és képi technika találmányai. Miután a II. világháborút követő rövid eltiltása lejárt, karrierje néhány év alatt a sztratoszféráig emelkedett. 1955-re teljesült legforróbb vágya: a Bertini és a Bécsi Filharmonikusok élén Furtwängler helyére lépett. Ő, az egykori „kis K.”, akinek nevét a nagy előd rühellte kimondani!

Mivel Karajan ekkor szinte egyidejűleg a londoni Philharmonia Zenekar és a Milánói Scala vezető dirigense is volt, a sajtó „Európa főzeneigazgatója” címen kezdte tisztelni. Bár neki már ezelőtt is gondja volt rá, hogy állandóan legyen/maradjon róla megfelelő kép (fotó, film) a jelen és jövőndő nyilvánosság számára. A '60-as évektől maga rendezte koncertjeinek megfilmesítését. Leginkább a Beethoven-ciklusra összpontosított. Állítólag a tökéletesre javított hangfelvétel után ültette a kamerák elé immár frakkba öltözött, játékot imitáló zenekarát. A néző legtöbbször Karajan puha mozdulatú kezét láthatta, lehuny szemű, átszellemült arcát. De ebből az időből való film (az általam ismert) hét Verdi-Requiemjének legjobbika is; élőben a Scalából 1967-ben, Leontyne Price, Cossotto, Pavarotti és Ghiaurov verhetetlen négyesével. (A hanganyag nem hivatalos CD-kiadványokon is megtalálható.)

Életének utolsó évtizedében módszeresen megörökítette fontos előadásait a '80-as évek csúcstechnikájával. A kép jellege csak annyiban változott, hogy valóságos eseményekről lévén szó, a már hajlott korú és hátú, nagybeteg maestro energikusabban mozog és szemmel is kapcsolatot tart együttesével. Ennek az utolsó korszaknak az összegyűjtött termé-

sét Karajan halála (1989) után Günther Breest, a Deutsche Grammophon vezető producere vette gondozásba, és általános meglepetésre átvitte magával a konkurens Sonyhoz. Azóta is ők jelentetik meg a Karajan Legacy for Home Video sorozatot, ma már nagyszerű minőségű DVD-lemezekben. A repertoár zöme zenekari hangverseny, közép-pontban ismét egy Beethoven-ciklussal (az Eroica a Bertini Filharmonikusok centenáriumát ünnepli), továbbá Richard Strauss-művekkel és a nagy Csajkovszkij-szimfóniákkal; a „Patétikus” VI. épp a legfrissebb kiadvány. Mindenkör vonzódnán a fiatal művésztársakhoz a berlini és bécsi szilveszteri, illetve újévi koncertek szólistájának Kathleen Battle-t és Jevgenyij Kiszint hívta meg.

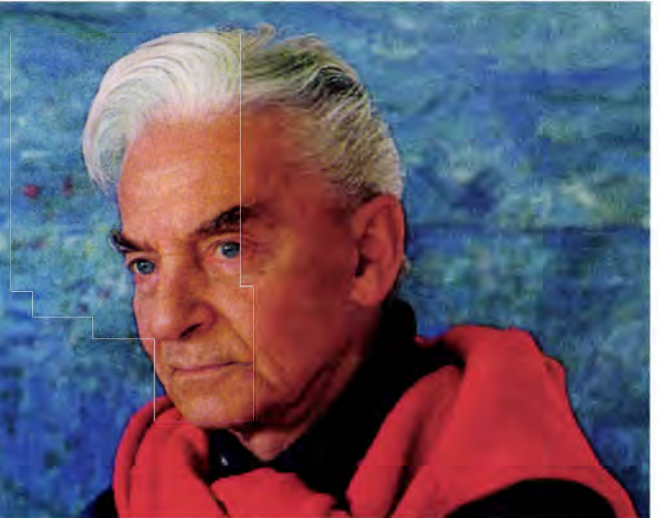
Az operafelvételek a salzburgi fesztiválok alkalmával születtek, Karajan színpadi- és filmrendezésében. Érdekes adalék lehet a nagy karmester lélekrajzához, hogy kedvenc muzikusait, énekeseit egy idő után rendre lecserélte, a kedvenc művekhez azonban szinte egész élete során hű maradt, gyakorta visszatért hozzájuk (A rózsalovag – 1984, Don Carlos – 1986, Don Giovanni – 1987). Az álarcosbál hangfelvétele még megjelent (DG, 1988), de a színpadi bemutatót már Soltinak kellett átvennie.

Az 1981–82-es Falstaff lemezen (Philips) és képen is jó ismerősünk. Telitalálata a valóban öregedő (65 éves) Taddei az öregedő Sir John jelmezében. A nagy baritonista már nem hódíthat a harminc év előtti hangalakítással, de az életkor adományozta bölcsességgel kárpótol. A szintén veterán Panerai már réges rég Falstaffként szerepelt, de Karajan hívására visszaöltözött Fordnak; bizonyára az 1956-os felülmúlhatatlan EMI-lemezük emlékére is. (Akkor Gobbi, Schwarzkopf, Alva és a klasszikusnak számító Mrs. Quickly, Fedora Barbieri társaságában.) Az itteni Sürge asszony, Christa Ludwig annak a hajdani nagy generációnak a fiataljai közé tartozott. A XX. századi operajátszás e néhány halhatatlanját most minden eddiginél szebb kép és jobb hangzás kínálja.

Uhrman György

Kedvenc muzikusait, énekeseit egy idő után rendre lecserélte, a kedvenc művekhez azonban szinte egész élete során hű maradt.

A Zwack Unicum és a zenekultúra

Minőség találkozik minőséggel

„Szponzorációs stratégiánk lényege, hogy minőség találkozzon minőséggel, a kölcsönös előnyök alapján” – mondja Kerényi Péter, a Zwack Unicum Részvénytársaság kommunikációs igazgatója. A patinás családi vállalat hosszú évek óta a magyar zenei élet jelentős támogatója.

„A Zwack Unicum 1790-ben kezdte meg tevékenységét, így ha jól belegondolunk, negyedik évszázada van jelen Magyarországon. Érthető tehát, hogy a hagyomány, s vele együtt a folyamatosság, az állandó megújulás meghatározó szerepet játszik a vállalat életében” – mondja Kerényi Péter kommunikációs igazgató. Zwack Péter 1948-ban, édesapja kérésére hagyta el a háború után újjáépített gyárat, s vele Magyarországot. A rendszerváltás után az elsők között tért haza, és – az évszázadok óta bevált titkos recept alapján – újraindította a termelést.

„Szponzorációs stratégiánk kialakításakor elsődleges szempont – magyarázza Kerényi Péter -, hogy a Zwack Unicum – bár több száz főt foglalkoztat – mindmáig családi alapú vállalkozás, így olyan, hosszú távú együttműködésekre törekszünk, amelyekben a támogatott művészek is barátnak, sőt szinte családtagnak érezhetik magukat. Az is fontos, hogy a támogatott kulturális produkció nehezen utánozható, egyedi minőséget teremtsen, ha úgy tetszik, unicum legyen.” Ezzel magyarázható, hogy viszonylag ke-

Fischer Iván, az Unicum-koncertek házigazdája
(Foto: Philips promóció)

vés szponzorációs szerződést kötnek, de ezek a megállapodások általában több évre szólnak.

A Zwack Unicum Rt. székháza a IX. kerületben található, s talán a lokálpatriotizmus is indokolja, hogy évek óta támogatják a Ferencvárosi Nyári Játékokat, amely ma már a budapesti szabadtéri programkínálat egyik legrangosabb eseménye, opera- és musical-előadásokkal, változatos koncertekkel. Idén már hetedik alkalommal támogatták a budapesti Operabált, amelynek díszvendége legutóbb Katia Ricciarelli volt, s amely a XX. század első évtizedeiben szép hagyományt teremtett, de aztán hosszú időre eltűnt a köztudatból. A családi tradíció itt sem mellékes szempont: Zwack Péter édesapja, Zwack János 1934-ben, a Budapesti Operabarátok Egyletének pénztárnokaként az Operabál szervezője volt, fia, Sándor pedig az 1996-ban újjáéledt bál nyitótáncosainak egyike.

A Budapesti Fesztiválzenekar Unicum-koncertjeinek sorozata 1995-ben kezdődött. Az elmúlt években ezeken az esteken olyan, világhírű szólisták játszottak Fischer Iván együttesével, mint Heinz Holliger, Schiff András, Ida Haendel, Gidon Kremer Ránki Dezső, Radu Lupu és Starker János. A 2001/2002-es hangversenyévadban három Unicum-koncertet rendeztek: centenáriumi Verdi-estet a Zeneakadémián, Mozart, Beethoven és Richard Strauss műveiből összeállított koncertet az Olasz Intézetben (Perényi Miklós szőlőjával), végül májusban Bartók-Bruckner-estet, Fischer Iván vezényletével. A következő szezonban is három Unicum-koncertet rendeznek, az erre vonatkozó megállapodást már megkötötték.

A „minőség találkozik minőséggel” alapelv jegyében került a támogatottak közé a Román Sándor vezette Experidence: előbb a Négy muskétás, majd az Ezeregy év című produkcióhoz nyújtott támogatást a Zwack Unicum. A legutóbbi budapesti Anna-bál sikeréhez is hozzájárultak: megjelentettek egy, az operatörténet híres Anna-áriáiból összeállított lemezt, Iván Ildikó előadásában. A könnyűzene területéről a Zwack Unicum Bródy Jánost választotta, s az évekig tartó együttműködés során nemcsak emlékezetes koncertek és CD-k születtek, hanem kottáskönyv, az Unicum-gyárban forgatott videoklip és dalszövegekből összeállított kötet is.

Kerényi Péter a Zwack Unicum Részvénytársaság által támogatott kulturális projektek közül megemlíti még a 2001-es Tánc Világnapját, Kern András Engem vársz című, Leonard Cohen dalaiból összeállított lemezét, a kecskeméti Bohém Jazz és Ragtime Fesztivált, valamint olyan lemezkiadványokat, amelyeken különböző italokkal összefüggésbe hozható, háború előtti magyar slágerek szerepelnek.

„Az egyik ilyen összeállítás például »Az Unicumnál jobb itóka nincsen« című, harmincas évekbeli budapesti foxtrottra épült” – teszi hozzá a kommunikációs igazgató.

(x)

MENDELSSOHN, BEETHOVEN:
HEGEDÜVERSENYEK
Joshua Bell – hegedű
Camerata Salzburg, vezé-
nyel: Sir Roger Norrington

Sony Classical

LISZT FERENC
Transzcendens etűdök,
magyar rapszódiaák
Cziffra György – zongora

Hungaroton Classic

Joshua Bell új lemezének legfőbb érdekessége, hogy saját kadenciáját játssza mindhárom alkalommal – a Mendelssohn-koncert első és a Beethoven-koncert két szélső tételében. Ez különösen a Mendelssohn-mű esetében szokatlan, hiszen a szerző kadenciája integráns része a műnek, ezért sosem volt szokás másikkal helyettesíteni. Beethoven nem irt kadenciát egyetlen hegedűversenyéhez, csak annak zongoraverseny-átiratához, amit Wolfgang Schneiderhan ültetett át hegedűre és vett lemezre. Fritz Kreisler olyan kadenciát írt a műhöz, mely minden várakozást felülmúló harmóniával illeszkedik az eredeti beethoveni környezetbe, s kitűnő Joseph Joachim ritkábban játszott kadenciája is. A saját kadenciák előadásának sosem maradt abba a gyakorlata, valamelyest azonban háttérbe szorult. Bell azért döntött saját kadencia komponálása mellett a Mendelssohn-mű esetében is, mert a szerzői kadencia esetleg Ferdinand Davidtól, a bemutató szólistájától származna. Ma már aligha deríthető ki, hogy David közreműködése milyen mértékű volt. Bell változatai nem törnek meg a műveket, érződik bennük természetesen mind a példaképek hatása, mind a tőlük való elszakadás szándéka. Bellnek igaza van: egyszer-egyszer a Mendelssohn-koncert is előadható más kadenciával, azonban igazán csak akkor érdemes így határozni, ha erős zenei gondolat áll a háttérben. Nathan Milstein Beethoven Hegedűversenyéhez írott kadenciái sokkal érdekesebbek (William Steinberg és a Pittsburgh-i Szimfonikus Zenekar kísérte felvételét nemrég adta ki újra az EMI Classics). A különbség azonban elsősorban nem is a kompozíció, hanem az előadás eltérő módjából ered.

Bell kiválóan hegedül, hangja kristálytisza, mély fekvésben izes, a magasban finom. Játékának egésze egyfajta finomságra való törekvés, nőies jellegű, gáláns. A drámai hangvételt kerülni igyekeznek. Milsteinnel azért is érdekes összevetni Bell játékát, mert ő is kifejezetten finom hegedűhanggal közelíti meg a Beethoven-koncertet, de jóval fűrgébben és energikusabban. Bell makulátlan, de Milstein érdekesebb; Bell finom modorában az erős kifejezés gátoltsága érződik, Milsteinében az érzelmek szabadsága. Sir Roger Norrington alkalmazkodó, tartózkodó kíséretet nyújt, itt-ott azonban magára vonja a figyelmet egy-egy jellegzetesebb hangsúlyozással. Mindkét műről vannak emlékezetesebb felvételek szép számmal (Nathan Milstein, Heifetz, Menuhin, Perlman, Mutter...). Mégis, Joshua Bell visszafogott, finom érzelmi rezonanciákra szorító stílusával kétségtelenül igényesen társította a két művet, s ezt a lemezét hallgatva is egyértelmű, hogy napjaink jeles hegedűsei között említendő.

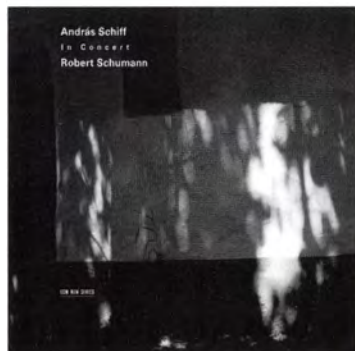
Zay Balázs

Kevés híján fél évszázada rögzített, 1954 őszén illetve 1956 nyarán készült hazai mono felvételekből állította össze a Hungaroton Cziffra-sorozatának legújabb korongját, ám a program és az interpretálás minősége így is teljes fegyverzetében jeleníti meg a művészi kibontakozás diadalútját járó fiatal pianistát. Azt a különleges képességekkel és költői intuícióval megáldott muzsikust, aki csodagyerekként indult az angalföldi nyomortelepről, s vargabetűkkel, életveszélyes kitérők után jutott el a hivatás magaslataira. Mint tehetséges cigányfiú bemutatkozhatott Dohnányinak, de máris nyakig zuhant a világháború poklába – frontszolgálat, dezertálás, hadifogság. Hazavergődve évekig ingázott a bázongora, a zeneakadémiai tanterem és – egy sikertelen disszidálási kísérlet után – a börtöncella között, míg csak Ferenczy György professzor szárnyai alá nem vette a filmslágereket, Gershwin és Bachot, Lisztet és Chopint is briliánsan játszó virtuózt. Cziffra ennek a kapcsolatnak köszönhetően került be ismét a nagy magyar zongoraiskola tradícióinak áramkörébe, amelyben egyszer már Dohnányi révén, majd Keéri-Szántó osztályába beiratkozva is megmártózkodott – Ferenczy ugyanúgy az egykori Liszt-növendék Thomán neveltje volt, mint két említett kollégája. A tanár-tanítvány vonalon tehát Lisztől Cziffraig töretlen kontinuitást mutat. Így aztán könnyű kielemezni, hogyan élhet tovább egy jellegzetesen 19. századi, grandiózus „Klavier-Löwe” is – a maga szélsőségeivel és szenvedélyes gesztusaival – Cziffra Györgyben.

A 20. századi technika rugalmas eleganciáját szuperszonikus tempók és ritmusképletek pazar kivitelezésében érvényesíti, miközben alázattal szolgálja a szerzői szándékot. Az új CD-n sorakozó Liszt-művek tükrében olyan Cziffra-portré bontakozik ki, amely – talán sokak számára meglepően – egyáltalán nem fedi a köztudatban meghonosodott, felületes, a művész 1994-ben bekövetkezett halálával jócskán el is szürkült képet. Rá kell döbennünk, hogy a Transzcendens etűdök hét darabját (Paysage, Mazeppa, Feux follets, Vision, Eroica, f-moll / no. 10, Harmonies du soir) megszólaltató pianista érzékeny formálásában, a karakterek zseniális megragadásában már az '50-es évek derekán a Liszt-tolmácsolás új, a harmadik évezredbe mutató távlatai nyíltak meg. Cziffra, akit patrióta hevülettel mágusnak deklarálnak, sokkal több ennél: karizmatikus egyéniség. A CD-n felhangzó négy Liszt-rapszódia (2, 6, 12, 15) etalon érvényű interpretációjával képes e sokak által divatjammá vált itélt művekről bizonyítani, hogy gyökereken magyar melódiaanyaguk az európai zene egyetemes értéke. Hogy Cziffra mekkora egyénisége a zongoraművészetnek, mi is csak mostanában kezdjük felbecsülni.

Kerényi Mária

ROBERT SCHUMANN
Humoreszk, op. 20;
Novellettek, op. 21; f-moll
szonáta, op. 14; Nacht-
stücke, op. 23/4;
Schiff András – zongora

ECM New Series

Talán nem elhamarkodott ítélet a részemről, ha azt állítom, hogy Schiff András Schumann-korongját a művész mai napig készült felvételei közt különleges hely illeti meg, és ezt a státuszát évtizedek múlva, a lemez-oeuvre teljességé válásával is örizni fogja. Egy pódiumművész stílusát, játékmódját, habitusát megítélni stúdiólemezek alapján kockázatos vállalkozás, egy-egy koncertfelvétel pedig túlságosan is esetleges ahhoz, hogy általános megállapítások rögzítésére ragadtassuk magunkat. Ezúttal azonban olyan kivételesen ritka esettel állunk szemben, amikor az előadó kitűnő diszpozícióban ült a mikrofonok elé, és maga a hangfelvétel is illúziót keltezőn tisztá és finom. A felvételen hallható zürichi koncert (1999. május 30.) közvetlen előzménye az 1998-as salzburgi fesztiválon játszott „Schumann, a költő” című, három koncertből álló sorozat volt. A Schiff-koncertek koncepcionális kialakítása azóta is jellemzi a művész produkcióit. Gondoljunk csak a közelmúlt „Chopin és példaképei” (Scarlatti, Bach, Mozart) koncertciklusára, vagy az „Utolsó szonáták” (Haydn, Schubert, Beethoven) közeljövőre tervezett sorozatára. A koncertprogramok összeállítása ezekben az esetekben szubjektív, az egy szerző életművére koncentráció program jóval kevesebb koncepcionális buktatót rejt magában. Igaz, ebben az esetben talán nehezebb a változatosság követelményének megfelelni.

Schiff András művészetéről általában azt tartják, hogy befelé forduló, merengésre hajlamos, alkata alapvetően introvertált, megközelítése intellektuális. Gesztusai visszafogottak, billentése választékos és régi időkét idézően színes. Ösztöneit kordában tartja, inkább az ész bevilágító erejében hisz. Ehhez párosul egy tág horizontú, zenén kívüli műveltség, mely otthonosan mozog a társ művészetek világában. E típus természetesen zenei házája Schumann, gondolhatnánk, de Schiff otthonra lel Bach és Janáček, Smetana és Bartók világában is. Tudjuk, hogy nem csak a magányos szólista szerepében szólal meg hitelesen: kamarazenészként is elsőrangú. Világokat birtokol, éppen ezért jó médium az ezer elemből álló schumanni fantáziák életre keltéséhez. Aki e világ poétáját szeretné hallani, az nem fog csalódní. De az sem, aki Schiff zürichi koncertjét hallgatva az előadóművész kifejezőeszközeinek gazdagodását, a stílus változásának érzékelhető dokumentumait keresi a felvételen. Azokat a felcsattanó, harsányabb színeket, melyek a schumanni rajongás evilági és nem álomszerű képeiben keresik helyüket. Biztosan nem fog csalódní az a hallgató, aki Schifftől a formák biztos érzékeltetését várja, de az sem, aki a Novellettek tételeinek formái „esetlegességét”, a Humoreszk zseniális „zavarosságát” a maga igazságában, kendőzetlenül kívánja viszonthallani.

Molnár Szabolcs

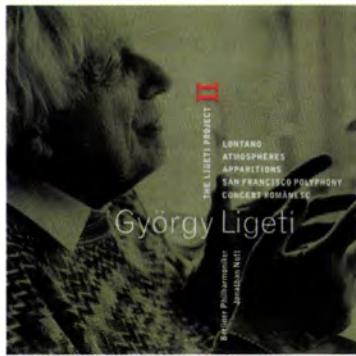
WEBER – MENDELSSOHN
– BAERMANN
Carl Maria von Weber:
Klarinettkvintet;
Felix Mendelssohn-Bartholdy:
Koncertdarabok;
Heinrich Baermann: Klarinettkvintet Nr. 3.
Sabine Meyer, Wolfgang Meyer – klarinét.
Academy of St. Martin in the Fields,
vezényel: Kenneth Sillito

EMI Classics

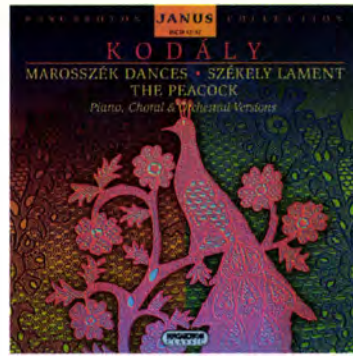
Bármennyire is szeretném, de nem Sabine Meyer miatt „hírtékü” ez a lemez. Igaz, a német klarinétvirtuóz minden dicsőreget megérdemel, de erről később. Gondolom a CD „főszereplőjéről”, Heinrich Baermann szolistaról és komponistáról nem sokan hallottak, pedig a zenetörténet egyik legszínesebb figurája ő. Barátjával és csodálójával, Mendelssohnnal 1830 körül kezdődött kapcsolata, s két év múlva a zeneszerző úgy érezte, ilyen fantasztikus művésznek feltétlenül imia kell valamit. Különleges körülmények között született az f-moll és d-moll klarinétverseny: Mendelssohn arra kérte Baermann, hogy főzzön neki rizspudingot, illetve gőzgombócot. A klarinétos vendégül is látta őt, de csak azzal a feltétellel állt a kulináris kihívás elébe, ha a zeneszerző a főzési idő alatt komponál neki, illetve fiának egy darabot. A megbeszélés időben Baermann a finomságok elkészítéséhez látott, Mendelssohn pedig bezárkózott a szobába, hogy a „hangokat nyújtsa, sózza, borsozza, cukrozza, hozzájuk pikáns szósz készítsen, és az egészet jó kis tűzön megfőzze.” A vacsoránál a „szakácsok” kicserélték lefedett tányérjukat, s láthatóan elégedettek voltak a felszolgáltakkal. Mendelssohn Prágai csatának nevezte a darabot, dedikációja pedig így szól: „Prágai ütközet! Nagy duett gőzgombócra, rácsos tésztára, klarinétára és basszetzükrtre. Komponálta és aláztatosan id. Baermann és ifj. Baermann részére dedikálta Felix Mendelssohn-Bartholdy.” Egy-két nappal később, miután a két Baermann továbbutazott, postán érkezett Mendelssohn második, számukra komponált darabja, amelynek utasításában ez állt: „Egyébként tégy vele azt, amit akarsz... tedd szebbé, úgy értem, ha akarod, változtass rajta!” Hogy a szólista mennyiben „engedelmeskedett” a felszólításnak, nem tudjuk, viszont ez a felhívás mutatja igazán, mennyire bizott Mendelssohn kiváló kollégájában. Nos, a lemezen szereplő két verseny remekbe szabott alkotás, s ha Sabine Meyer néha nem is lazul el teljesen, a produkció is elsőrangúnak nevezhető. Ezekben a darabokban – ide értve Weber és Baermann kompozícióit is – a vonós kíséret kifejezetten másodrangú szerepet kap. Szerencsére a Kenneth Sillito által irányított Academy of St. Martin in the Fields hangszeresei is tudják ezt, nem kívánnak előtérbe kerülni, alázatosan, ám a zeneszerzők által megkövetelt taktusoknál energikusan kísérik a virtuózt. Sabine Meyer nem az a fajta művész – legalábbis e lemez tanúsága szerint –, akiért rajongani lehet, valószínűleg fiatal még ahhoz, hogy bátran kövesse Mendelssohn felhívását, és hogy szinte eufórikus hangulatban játssza végig ezeket a briliáns koncerteket. Talán egy kis gőzgombóc, vagy rácsos tészta segíti majd, hogy ne vegye túlságosan komolyan magát és a kottát.

Bősze Ádám

THE LIGETI PROJECT II.
Ligeti György: *Lontano, Atmosphères, Apparitions, San Francisco Poliphony, Concert românesc*
Berlini Filharmonikusok,
vezényel: Jonathan Nott

Teldec – Warner

KODÁLY ZOLTÁN
Marosszéki táncok, Székely keserves, Fölszállott a páva
(zongorás, kórus- illetve zenekari változat)

Hungaroton Classic / Janus Collection

A Ligeti-életműkiadás egy valóban reprezentatív lemez megjelenítésével folytatódik. A CD-n az emigráció utáni másfél évtized nagyszabású zenekari művei hallhatók, a Viziók, az Atmosphères, a Lontano és a San Francisco Poliphony, azon művek tehát, melyek Ligeti nemzetközi híret megalapozták. Ez a „négy eltérő karakterű nyugati nagyzenekari mű illusztrálja az új, a különleges és a meglepő megoldások utáni egykori kutatásaimat” – vallja a szerző évtizedek távlatából. A világ vezető szimfonikus zenekarának – Berlini Filharmonikusok – közreműködése a jó értelemben vett reprezentativitás biztos záloga, különösen azért, hogy a Lontano, az Atmosphères és a San Francisco Poliphony esetében nagyszerű teljesítményt nyújtva, koncertfelvételen hallhatjuk a kitűnő együttest. A zenekar dirigense pedig az a Jonathan Nott, aki néhány éve a „Le grand Macabre” magyarországi bemutatóját dirigálta.

A „nyugati” művek által alkotott képet lemezpremierként egy 1951-es „keleti” mű, a „Román concerto” egészíti ki. A szerző a darab zenekari próbáját még hallhatta, a nyilvános premiert azonban megakadályozta egy „apparatszik” a negyedik tétel F-dúrját borzoló fisz-moll passzázsra hivatkozva... A Román concerto virtuózan fogalmazott partitúrája kihívás a későbbi művek csirái után nyomozó kutatók számára, de izgalmas kompozíció a korszak magyar concerto-termését elemzőknek is. A közelmúltban megjelent Hungaroton-válogatás magyar concerto-keresztmetszete e Ligeti-kompozíció nélkül hiányosnak tűnik.

Jonathan Nott koncerten és stúdióban egyaránt a hangzás plaszticitását, az interpretáció hűségét és korrektségét, a megközelítés tárgyilagosságát és pontosságát tekintette elsődlegesnek. Munkájának végeredményét egyfajta fotorealistikus ábrázolás s nem a festői gesztusok nagyvonalúsága, vagy a rézmetsző aprólékos művészete jellemzi. Ligeti esetében ezt akár pozitív eredményként is értékelhetjük, de az úgynevezett ihletett előadáshoz hiányzik a drámaiság felszínre segítése. Az a fajta érzelmi telítettség és expresszív gesztusnyelv, mely például Bartók vagy Kurtág műveit jellemzi. Azokét tehát, akikkel Ligeti mély szellemi rokonságot érez. A szellemi rokonság nehezen meghatározható fogalom, nem stílus hasonlóságot, nem a kifejező eszközök azonosságát, nem a szerzőtársak és elődök műveinek direkt reflexióját értjük alatta, hanem egyfajta közös gyökériséget, melyet egy-egy jól eltalált előadói gesztus, spontán áthallás képes revelálni. Ilyet keveset hallani Jonathan Nott előadásában. Céljainak kijelölésében önmérséklő – jelenlegi képességeivel tökéletesen tisztában lévő karmestert látunk magunk előtt, aki ezen a felvételen (jól vagy rosszul értelmezett tiszteletből) saját mozgásterét is szűkebbre szabta.

Molnár Szabolcs

Kedvenc sorozataim közé avanszált az egyes művek többféle szerzői változatát bemutató Janus-kollekció, amely a Hungaroton eredeti leleménye, és már az indulásnál stratégiai jelentőségű művészi sikert hozott a cégnek (2001-ben Liszt orgonára és zongorára írt darabjaival Király Csaba CD-je nyerte el a Gramofon legjobb magyar komolyzenei lemezprodukciónak jutalmazó díját). Remélni lehet, hogy a vállalkozás üzleti tekintetben is megszolgálja a bizalmat, a ciklus további bővítése nélkül bizonyára nehezen tervezhető. Márpedig a kiváló szerkesztői elv oly gazdag lehetőségekkel kecsegtet, hogy kiaknázását kár volna félbehagyni.

A Janus-korongok legfőbb vonzerejét jómagam abban látom, hogy egy-egy kiválasztott zenemű mélyebb megismerését ropant hatékonyan szolgálják, mivel kedvet ébresztenek az alkotás különféle változataiban rejlő finom eltérések felfedezésére. Divatos fogalommal élve, ez a sorozat interaktív zenehallgatásra ösztönöz, amitől az esztétikai élmény dúsabb és fűszeresebb lesz, gyakran még heurisztikus pillanatokkal is kiteljesedik. A most megjelent CD-t elemezve például úgy érzem, Kodály három remekművének itt prezentált egymásutánja valósággal kiált a hangversenytermi megvalósítás után, annyira lebilincselő szellemi kaland bejárni alig több mint egy óra alatt a Marosszéki táncok, a Székely keserves és a Fölszállott a páva szervesen egymásba fonódó, gyönyörűséges vonulatait.

A programot iniciáló Marosszéki táncok a mester „hangversenyterembe szánt hangszeres alkotásai közül az első, mely népzenei agyagból készült” – szögezi le kitűnő Kodály-kalauzában Breuer János; a darab zongoraváltozatát ezúttal Zempléni Kornél előadásában élvezhetjük egy 1977-es felvételtől, míg a zenekari verziót a Rádiózenekart lendületesen dirigáló Lehel György 1982-ben rögzítette. Zempléni életleti és magával ragadó interpretációja azonnal felveti az emberben a kérdést: ugyan miért tűnt el hazai zongoraestjeink műsoráról ez a nemes veretű darab? A Székely keserves, örömmre, Tillai Aurél Pécsi Kamarakórusának nemzetközi rangú tolmácsolásában szerepel, méltó párhuzamot képezve Zempléni drámai zongoraprodukciójával. További telitalálata a szerkesztésnek, hogy a Fölszállott a páva kétféle kórusfeldolgozása a Honvéd Művészegyüttes Férfikarával és Vásárhelyivel, illetve a Vass Lajos vezényelte Vasas Művészegyüttes vegyeskarával került a lemezre, hiszen ma már mindkettő muzeális érték, egy-egy bekezdésnyi magyar zenetörténet. Akárcsak a zenekari Páva-variációk Doráti-féle legendás pannója is, az egykori ÁHZ 1968-ból való szép felvételén.

Kerényi Mária

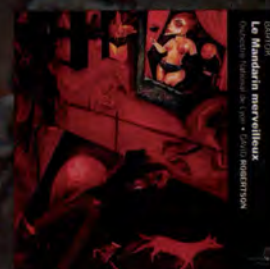
ARIAS FOR FARINELLI

Vivica Genaux
AKADEMIE FÜR ALTE MUSIK
René Jacobs

Arias For Farinelli - Vivica Genaux
Akademie Für Alte Musik, René Jacobs

Amours amours amours
(lantkettősök)
Karl-Ernst Schröder,
Crawford Young

Bartók: A csodálatos mandarin
Lyoni Nemzeti Zenekar,
David Robertson

Haydn: Esterházy-kantáták
Sunhae Im, Johanna Stojković,
Max Ciolek
VokalEnsemble Köln,
Capella Coloniensis,
Andreas Spering

Magyarországon forgalmazza:

KARSAY ÉS TÁRSA KFT.
1021 BUDAPEST, VERSEC SOR 15.
Tel.: 200-6443
Fax: 200-9650
KARSAYGY@AXELERO.HU

F-90

Digital Piano

(Elő)térben a zene!

A Roland digitális zongorák a zeneszerető, művelt ember igényes otthonának elengedhetetlen kellékei. Reneszánszukat élük napjaink elfoglalt, kikapcsolódni vágyó emberének életében. Jelenlétük harmóniát és eleganciát sugároz minden térben.

Szeretettel várjuk bemutatótermünkben, a *Roland ZeneGalériában*, ahol teljes kínálatunk megtekinthető és kipróbálható.

Roland East Europe Kft. 2046 Törökbálint, DEPO Pf. 83.
Tel.: (23) 338-041, fax: (23) 338-087, www.rolandee.hu

Roland ZeneGALÉRIA 1137 Budapest, Radnóti M. u. 9.
Tel.: 239-9756, fax: 239-9755, info@rolandee.hu

Roland

FRÉDÉRIC CHOPIN: NOKTŰRNÖK, KERINGŐK, BALLADÁK, SCHERZÓK
 Vásáry Tamás – zongora
 Deutsche Grammophon – Universal

A Deutsche Grammophon és a Decca új TRIO sorozatában háromlemezes gyűjtemények jelennek meg. Vásáry Tamás régi felvételeiből sok nem jött még ki CD-n. A Noktürnök, Keringők, Balladák és Scherzók most kiadott felvételei '63-ból és '65-ből valók. Vásáry a Noktürnök közül egyet, a Keringők közül kettőt nem vett fel. Ha a Noktürnök jelen olvasatát összevetjük a sorozat legkiválóbb felvételeivel, Vásáry Tamásé jeles helyet foglal el karakteres előadásmódjával. Chopin éjszakai zenéinek legkitűnőbb felvétele Maria Joao Piresé, melyet ugyancsak a DG jelentetett meg néhány ével ezelőtt. Vásáry előadásait Pireséhez hasonlatos poétikus levegő járja át, de Vásáry mindenkinél jobban megmarad az egyszerű, tiszta zongorázás mellett. Ez tetten érhető már az I. Noktürn kezdetén is, ahol érzékelteti a zene különös szomorúságát, befelé forduló jellegét, de nem olyan mélységig menően, mint Pires. Vásáry a Keringőket gyorsan, lendületesen, de a Noktürnök előadását jellemző egyszerűséggel adta elő. A Balladáknál és a Scherzókánál, a művek jellegével összhangban, több drámai elemet vitt a játékába. Mindegyik csoport előadását az expresszív elemek kerülése jellemzi. Vásáry úgy érzékelteti a művek kitörő érzelmeit, hogy kerüli a különös megoldásokat, mindig a formai tisztaságot megtartva jeleníti meg az emóciók gazdag világát. Érdekes, hogy Cziffra György sikerén felbuzdulva keresett magyar pianistát a DG, amikor Vásáry Tamást szerződtette, aki játszott is Chopint, Lisztet, Rachmaninovot kellő virtuozitással, interpretációjának fő jellegzetessége mégis mindig az extrém megoldások kerülése, az egyszerű költőiség volt.

Zay Balázs

PJOTR CSAJKOVSKJ: I. ÉS III.
 VONÓSNÉGYES
 Bartók Vonósnégyes
 Tacet – Phonologue

Negyvenöt esztendeje – Komlós néven – alakult kiváló kvartettünk új lemezén Csajkovszkij méltatlanul mellőzött vonósnégységei közül az I. és a III. szerepel. Öröm látni, hogy nagy múltú együttesünket foglalkoztatja az 1989-ben alakult kis német lemez cég. A lemez hangzása megfelelő, tisztán, közelről halljuk az együttes játékát. A hangzás közvetlensége illik az előadók (Komlós Péter, Hargitai Géza – hegedű, Németh Géza – brácsa, Mező László – cselló) közvetlen stílusához. Csajkovszkij vonósnégységei az életmű jelentős darabjai, mégsem tartoznak a gyakran előadott darabok közé. Megismertetésükben kiemelkedő szerepet játszott a Borodin Vonósnégyes, mely több alkalommal is lemezre vette Csajkovszkij három kvartettjét. Ha összevetjük a Bartók Vonósnégyes most megjelent és a Borodin Vonósnégyes 1979-ben Moszkvában felvett előadását, szembeszökő különbséget fedezhetünk fel közöttük. A Bartók Vonósnégyes erős érzelmekkel, direkt kifejezőmóddal vág bele a művekbe, míg az orosz együttes sokkal visszafogottabban indít. Komlósék megmaradnak a forró, intenzív kifejezőmód mellett, míg Kopelmanék a mű strukturálásának sokkal jelentősebb szerepet szánnak. Szép vonósjáték mindkét együttesre jellemző. A Bartók Vonósnégyes érzelmesebb, szubjektívebb stílusa teljes mértékben összhangban van a zenével, bár Borodinék interpretációja sem szenved hiányt az érzelmei kifejezésében, mindössze szigorúbban ügyel ezek mederbe terelésére. Az imént mondottakkal összhangban megállapítható az is, hogy az oroszok fokozottabban ügyelnek a hangszerek dinamikájának kiegyensúlyozására, míg a magyar négyes szabadabban enged teret az egymás játékához való dinamikai viszonyulásban.

Z. B.

NICCOLO PAGANINI HEGEDŰMŰVEI
 Frank Peter Zimmermann, Michael Rabin, Yehudi Menuhin, Salvatore Accardo – hegedű. Philharmonia Zenekar, vezényel: Sir Eugene Goossens; Royal Filharmonikus Zenekar, vezényel: Alberto Erede; Európai Kamarazenekar, vezényel: Franco Tamponi
 EMI Classics

Paganini kompozícióinak legfontosabbjait kiemelkedő előadásban tartalmazza ez a vegyes és jó kiadvány. A Capricciókat remekül játssza Zimmermann: technikailag tökéletesen, markánsan, hiánytalan kidolgozottsággal. Valamegyest kevesebb szubjektív mozzanat hozzáadásával, mint – ugyancsak EMI-felvételén – Itzhak Perlman, viszont határozott megszólalással. A lemez csúcsa Rabin felvétele. Az alaposan lerövidített bevezetést Goossens igen lassan vezényli. Rabin negatívumaként említhető néhány kevésbé tetszetős karakterizálás a befejező részeknél, ugyanakkor ezek jelentősége elenyésző Paganini legsikerültebb hegedűversenyének előadásához képest. Rabin csodálatosan fényes, telt hangon hegedül, s játszi könnyedséggel veszi a nem könnyű mű minden fordulát. Hangja és játéka a régi nagy orosz virtuózok világát idézi fel. A teljes technikai megfelelés friss, spontán játékkal párosul. Perlman, Accardo és Chang klasszikusabb hangvételével, Szeryng és Menuhin mérsékeltbb virtuozitásával felesleges összevetni Rabin meleg hangú, virtuóz, sodró előadását: mindegyik értékes a maga módján. Menuhinna a II. Hegedűverseny hallható a CD-n. Megfelelő technikával, de kevésbé fölényes virtuozitással játszik, előadása Szeryngével rokonítható. Menuhin lendülete szép folyamatossággal formálja a szólamot. Accardo két már-már könnyűzenének számító variációt ad elő, abszolút korrekt módon. Hangzása teltebb, mint Dutoit kísérté DG-felvételei a hat hegedűversenyről, melyek hangzása közelebb áll kissé száraz stílusához.

Z. B.

BARTÓK BÉLA: 44 HEGEDŰDUÓ
Keller András, Pász János
ECM New Series

Hogy utáltam én gyerekkoromban a Mikrokozmoszt! Később, amikor Haydn után „kanyarodtam” vissza hozzájuk, elbűvöltek. Sajnos egyre inkább távolodni látszanak a gyerekkor „alapreperatóriájától” az ilyen művek. Zenei felnőttkorban pedig kevesen emlékeznek vissza a pedagógiai miniatűrökre. Így történhet, hogy mind a Mikrokozmoszból, mind pedig az Erich Dofleinnek szánt gyűjteményekből oly kevés lemezfelvétel készül. A gyerekkor klasszikus „toplistás slágereinek” egyikéből most végre olyan hangzó anyag látott napvilágot, amely felnőtteknek, szakértőknek, s talán egy-két nebulónak is őszinte örömet okozhat. Csemegének pedig a lemez szerkesztői a duók után helyezték Ligeti György Balladáját és Táncát, Kurtág-nak pedig a misztikus hangvételt Ligatúra című művét. A hat kötetnyi zongoradarabban Bartóknak jóval tágabb keretek között mozoghatott a fantáziája, mint a hegedűre szánt kompozíciókban, azonban a szűk határok kivételes zeneszerzők esetében szaporkázó darabok írására ösztönöznek. Éppen ezért néha olyan érzésem van, mintha Lassust hallgatnám: a Rutén nóta, vagy az első Újévköszöntő esetében biztosan. Keller András és Pász János mélyen érző emberek lehetnek; személyesen nem ismervén őket, marad a játékukra való csodálkozás. A 34. számú Bánkódás komoly érzelmi viharokat kavargat az „óvatlan” hallgatóban, az Arab dal bravúrja pedig minden, a hangszer tanulást komolyan gondoló zenésznövendéket további gyakorlási órák beiktatására ösztönözhet. Keller András és Pász János törekvése, hogy ember- és gyermekközében tartsák Bartók darabjait, dicséretesnek mondható. A fent említett csemegék, Ligeti és Kurtág alkotásai pedig akár a tanároknak is szólhatnak: van még ilyen bőven, csak tessék játsz(a)t(n)!

Bösze Ádám

GEORG PHILIPP TELEMANN: CONCERTÓK
FURULYÁRA ÉS CSEMBALÓRA
Anneke Boeke – furulya
Spányi Miklós – csembaló
Hungaroton Classic

A fogyasztók igényeinek figyelembe vételére és a művészi minőség ritkán párosul egymással az alkotási folyamatban. Telemann életművében mégis számtalan esetben tapasztalhatjuk e két szempont egyidejű érvényesülését: az eredeti ötletekben, kompozíciós újításokban bővelkedő műveknek gyakran jelenik meg egyszerre több apparátushoz, esetleg képzettségi szinthez igazított verziója, hogy a felhasználók minél szélesebb rétegének megfeleljen. Anneke Boeke és Spányi Miklós lemezén első ízben rögzítésre került négy concerto esetében is több, pontosan négy szerzői altimatívát ad kezünkbe Telemann. A sorozat igazi újdonsága, hogy a dallamhangszerhez a számozott basszus kíséret mellett egy kidolgozott csembalósólam is társul. Jelen felvétel mégsem ezt, hanem a hagyományosabbnak tekinthető két hangszeres változatot választja. Elsőre talán sajnáljuk, hogy nem bizarrabb verziót hallunk, ám hamar kiderül, így sem válnak érdektelenné a darabok, megmutatkozhat Telemann szinfantáziája, amit Spányi Miklós hangszerválasztása és játéka hangsúlyosan kiemel. A felvételen használt német csembaló ugyanis rendkívül sok különböző hangszín létrehozására alkalmas, mi több, különlegesen mély regiszterrel is rendelkezik. Ezáltal a barokkos feszültséggel teli tételek drámaisága, vagy a gálásabb stílus felé mutató szakaszok könnyedsége is kifejezésre juthat. A hangszerválasztás mellett az interpretáció más döntéseiben is kiténik az előadók tudatossága, ami bár talán a felvétel fő értéke, nem mindig hagyja érvényesülni a spontán zenélés adta lehetőségeket. Összességében mégis hálásak lehetünk, amiért ilyen előadásban került rögzítésre Telemann rendkívüli kamarazene-termésének egy apró szelete.

Katona Márta

ECM NEW SERIES

ARVO PÄRT

KEITH JARRETT TRIO

CHARLES LLOYD

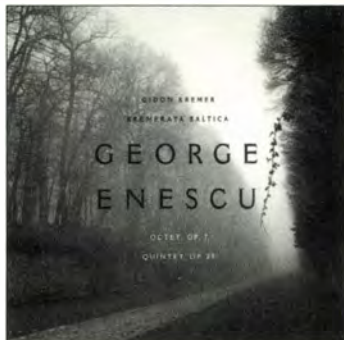
DAVE HOLLAND BIG BAND

AUVIDIS

BARTÓK: 6 VONÓSNÉGYES

Forgalmazza a MusicDome
Budapest XIV., Fogarasi út 5.
Telefon: 221-5260

GEORGE ENESCU: OCTET, OP. 7.,
QUINTET, OP. 29.
Kremerata Baltica
Nonesuch – Warner

PAUL HINDEMITH MŰVEI
Leonidas Kavakos – hegedű
BBC Filharmonikusok, vezényel: Yan Pascal Tortelier
Chandos – Karsay és Társa

VÉKONY ILDIKÓ: SPLINTERS
BMC Records

Massenet és Fauré kedvenc tanítványának, Pablo Casals „Mozartjának” ezek szerint van még olyan alkotása, amelyet hanglemezen nem rögzítettek (Quintet). Gidon Kremer a balti zenekultúra népszerűsítése mellett az Enescu-oeuvre hiánypótlását is komoly feladatának tekinti. A kamarazene inyenceinek szerencséjére: mind az Octet, mind a Quintet igen érzékeny, néhol érzelmes megfogalmazásban kerül a lemezre. Kremer mellett feltűnően szép hangon játszik Marta Sudraba (gordonka) és az ötösben részt vevő Andrius Zlabys (zongora) is. Aki közel szeretne kerülni a századforduló „Köszöntő-bánat” hangulatához, annak tiszta szívből ajánlom az Octet harmadik tételét, ebben a tolmácsolásban. Sok ez időben született vers és novella válik érthetőbbé általa. A besszarábiai származású komponista lelkesen hirdette magáról, hogy a legendák földjéről való; jelen kamaraművek egy-két pillanatában valóban érezhetjük a misztikumot, a túlvilági hangulatot. Mindettől függetlenül inkább az életfájdalom kifejezése a jellemző. Talán nem véletlen, hogy éppen a mindig ősz Brahms nyilatkozott oly nagy elismeréssel Enescu darabjairól. Színekben (pasztell) gazdag muzsikát tárnak elénk Kremerék, fogékony játékkal. Nálam szakértőbb kritikusok biztosan így fogalmaznának: „a kor meghatározó zeneszerző-egyéniségének kamaramuzsikáját Kremer együttese plasztikusan játssza, folytonosan szem előtt tartva a kis apparátusra írt művek tolmácsolásának arany szabályát, mely szerint csak a muzsikuskok érzelmi és technikai összhangja által valósulhat meg egy alkotás legjobb előadása”. Nos, a Kremerata Baltica produkciója néhol hullámzó, itt-ott előbukkan egy-egy elsőrangú hangszeres produkció, de éppen így lesz ez a lemez életszerű, hangulatos és magával ragadó.

Bősze Ádám

Régóta esedékes lenne a Hindemith-életmű revíziója; a megváltozott körülmények miatt, érthető módon, sokmindent időről-időre másképp hallunk. „Nyitott fülű” kritikusok, mint Jemnitz Sándor, már 1931-ben képesek voltak rátapintani a Hindemith-féle attitűd lényegére, amikor a mesterembert keresték előadójában a „romantikus pódiumlovagok” helyett. A mesterségbeli tudás fénye ragyogja be a jelen CD három felvételét is. A Bostoni szimfóniaként is emlegetett Koncertzene vonósokra és rézfúvósokra (Op. 50), amely Koussevitzky együttesének félévszázados jubileumára készült 1930-ban, már sokat felad a korábbi, távolságtartó hangból. Még közelebb érezheti magához korunk embere a Hegedűversenyt, a szerző utolsó európai kompozícióját, amelyet Leonidas Kavakosnak, a nálunk is közönségsikert arató hegedűművésznek érzékeny szólójával hallunk. Ami a '20-as évekből származó műveiben érdekesség-számba ment, a swing-, blues- vagy foxtrott-dallamok beszövése a darabokba, itt már meghatározott szerepet betöltő anyag a dinamikus formákon belül. A dallamosság visszakérül korábbi jogaiba, miközben a ritmikus faktura semmit sem veszít érdekességéből. A zenekar a lemez zárszámával tudott legkevesebbet kezdeni; a Szimfonikus metamorfózisok Weber témáira egyértelműen „esés” a korábbi igényes interpretációhoz képest. Erre a műre aligha mondhatjuk, hogy „önmagáért beszél”. Szóra kellene bimi bátrabb, analitikus partitúraolvasással. A II. tétel kínai jellegű scherzója után mintha nem hinnének e zene értékében, a folytatás mindinkább elveszti kontúrjait. Igaz, a valódi hatáshoz pregnáns ritmikára lenne szükség.

Fittler Katalin

Talán nincs még egy olyan hangszer széle e hazában, amelynek irodalmával ilyen jól lehetne szemléltetni a zeneszerzők és az előadók közötti kölcsönös viszonyt. A cimbalmozás története során fényes nevekkel találkozunk, s az utóbbi fél század kifejezetteen e hangszer számára szánt darabjai között is szép számmal vannak olyanok, amelyek önmagukban képviselnek értéket. A cimbalom koncertteremben fiatal hangszerek számít, de pódiumérettisége vitathatatlan. Vékony Ildikó új felvétele alapján olyan érett-kialakult személyiséget ismerhetünk meg, aki jól érzi magát a kortárs szólisztikus és duó-irodalomban. Meggyőzően játszik Kurtágot (mint mindazon szerencsések, akiket maga a Mester készít fel), és előadásában a korai művek (az Op. 4: Nyolc duó hegedűre és cimbalomra, valamint a Fábán Mártának ajánlott Op. 6/c, a Szálkák) megunthatatlan modern zenék. A műsor-összeállítást dicséri, hogy a Kurtág-duóra Kondor Ádám darabja rimel: Magyar népdalformák – nyolc (másik) duó brácsára és cimbalomra. A műsor másik vonulatát az Új Zenei Stúdió tagjainak neve fémjelzi. Jeney Zoltán, Sárny László és Vidovszky László művei a közös szemléletmódból kiinduló leágazások kecsegtető útjait jelzik, s furcsa belegondolni, hogy három évtizedes lesz Serei Zsolt első olyan műve, amelyre annak idején egy emberként kapta fel a fejét a szakmai közönség. Vékony Ildikó tolmácsolásában egyaránt elevenek a darabok, talán csak a Vidovszky-mű visszafogottabb a kellesténél, ami aligha csoda, ha tudjuk: az Egy-két cimbalomra, amelynek koncertszerű megszólaltatása esetén két cimbalmos szereplése ajánlatos, ezúttal – a technika eszközeinek segítségével – egyszemélyes produkció eredménye. Keller András a hegedű-duóknak, Varga Ferenc a brácsa-duóknak izig-végig kamarapartnernek bizonyult.

F. K.

BOULEZ ÉS MALLARMÉ

Pierre Boulez: *Pli selon Pli* (Portrait de Mallarmé)

Deutsche Grammophon – Universal

A francia szimbolizmus egyik legnagyobb alakjáról, Stéphane Mallarméről az Egy faun délutánja óta tudjuk, hogy művészete nagy hatással volt a zeneszerzőkre. Most itt egy újabb példa, Pierre Boulez *Pli selon Pli* című kompozíciója egy Mallarmé-szonett után, amely kifejezetten modern zenei eszközökkel is képes plasztikus, hiteles portrét festeni a nagyra becsült költőről. A boulezé életmű egyik kulcsfontosságú alkotása ez, vázlatait és az első verziót 1957-ben készítette, de a darab csak 1989-ben nyerte el végleges formáját. Christine Schäfer (szoprán) és Boulez saját együttese, az Ensemble Intercontemporain előadása igazán hiteles: mint Boulez írja, „a lehető leggondosabban előkészítve” vették fel az ötételes, hetvenperces kompozíciót. Aki eddig nem kedvelte Boulez-t, most rácsodálkozhat költői érzékenységére.

HAYDN-KANTÁTÁK AZ ESTERHÁZY-UDVARNAK

Harmonia Mundi – Karsay és Társa

A fertői Esterházy-kastély, az egykori Eszterháza reneszánszát éli. A kastélyt – amelynek teljes rekonstrukcióját a hírek szerint kormányzati szinten is támogatják – a jelek szerint a nagyvilág is kezdi felfedezni, hogy (Joseph Haydn és kortársai jóvoltából) milyen páratlan zenetörténeti értékek születtek a Fertő-tó partján. A *Le Monde de la Musique* című tekintélyes szakfolyóirat Choc-díjával kitüntetett Harmonia Mundi-újdonság a *Kantáták az Esterházy-udvarnak* címet viseli, és három fiatalkori, az 1760-as években keletkezett, olasz nyelvű Haydn-kantátát tartalmaz. Közülük kettőt az ősbemutató óta sohasem adtak elő, így a lemez valódi felfedezést kínál. Nagyszerűek a szolistas (Sunhae Im, Johanna Stojkovic, Max Ciolek), akárcsak a kölni zenekar és kórus, melyet Andreas Spering dirigál. A kantátákhoz egy fiatalkori szimfónia (no. 12) társul, Nicholas Kraemer vezényletével.

PIERRE-LAURENT AIMARD
A CARNEGIE HALLBAN

Berg, Beethoven, Liszt, Debussy, Messiaen és Ligeti György művei
Erato – Warner

Napjaink felkapott zongoristája, Pierre-Laurent Aimard – akít a szombathelyi Bartók-szemináriumoknak köszönhetően a magyar publikum is jól ismerhet – 2001. decemberi koncertje jelent meg CD-n. Kérdezhetnénk, nem lett volna-e egyszerűbb ugyanazt a repertoárt stúdióban is feljátszani, de a válasz ezúttal határozott nem. Azok a néha könnyen megfeythető, máskor a háttérben meghúzódó összefüggések ugyanis, amelyek Aimard repertoárját fémjelzik, sokkal jobban érvényesülnek a koncert atmoszférájában, mint a stúdióban. Beethoven *Appassionata*ja és Berg *Szonátája* a műfaj történet két kivételes pillanatát jelöli, Liszt egyik Szent Ferenc-legendájára finoman rimelnek a kiválasztott Debussy- és Messiaen-alkotások, míg a kortárszenét Ligeti György zongoraetűdje képviselik. Ragyogó műsorválasztás, briliáns előadás.

BRYN TERFEL felvételei

Richard Wagner

A bolygó hollandi; A nürnbergi mesterdalkok; Tannhäuser; Parsifal; A walkür – részletek
Berlini Filharmonikusok
Claudio Abbado

Deutsche Grammophon – CD 471348-2

CECILIA és BRYN

Áriák és duettek

Mozart: Figaro lakodalma, Don Giovanni, Cosi fan tutte, A varázsfuvola;

Donizetti: Szerelmi bájital;

Rossini: A sevillai borbély, Olasz nő Algirban

Cecilia Bartoli

A Római Santa Cecilia Akadémia Zenekara

Myung-Whun Chung

DECCA – CD 458928-2

Wolfgang Amadeus Mozart
FIGARO LAKODALMA

Alison Hagley, Hillevi Martinpelto,

Rodney Gilfry, Pamela Helen Stephen

Monteverdi Choir, English Baroque Soloists

John Eliot Gardiner

Deutsche Grammophon – ARCHIV PRODUKTION

3 CD 439871-2

Giuseppe Verdi
FALSTAFF

Adrienne Pieczonka, Thomas Hampson,

Dorothea Röschmann, Danyil Stoda,

Larissza Gyadkova, Anatolij Kocserga, Stella Doufexis

A Berlini Rádió Énekkara, Berlini Filharmonikusok

Claudio Abbado

Deutsche Grammophon – 2 CD 471194-2

EDGAR MEYER, YO-YO MA, JOSHUA BELL

Bottesini és Edgar Meyer művei
Sony Classical

Edgar Meyer, a negyvenegy éves amerikai nagybőgőművész és zeneszerző nevét elsősorban a csellista-világstar Yo-Yo Ma, valamint Mark O'Connor társaságában készített különös crossover-lemezek (Appalachia Waltz, Appalachian Journey) tették ismertté. Most viszont klasszikus nagybőgős lemezt készített: a hangszer apostola, Giovanni Bottesini h-moll nagybőgőversenyét és Gran Duo Concertantját párosította két saját művével: egy bőgőconcertóval és egy bőgő-cselló kettősversennyel. Csellista partnere most is Yo-Yo Ma, a Gran Duo Concertante hegedűszólamát sem kisebb név játssza, mint Joshua Bell, s valamennyi mű közreműködője az egyetlen „főállású” amerikai kamarazenekar, a Saint Paul Chamber Orchestra. Egyszóval: Meyer ügyes bőgős, ötletes zeneszerző – és zseniális menedzser.

BBC LEGENDS
JANET BAKER

IMG Artists – Mevex

A BBC Legends címet viselő CD-sorozat újabb darabjai érkeztek meg Magyarországra, újabb legendás koncertek atmoszférája elevenedik meg – hosszú évtizedek távlatából. A XX. század második felének talán legjelentősebb mezzoszopránja, Janet Baker portrélemezen 1963-ban, illetve 1975-ben, a londoni Royal Festival Hallban készült felvételek szólnak meg, mindannyiszor a London Symphony Orchestra kíséretével, de három különböző karmester, Jevgenyij Szelvanov, Carlo Maria Giulini és Norman del Mar – vezényletével. Elfeledett repertoár ez: a francia késő romantikus szerző, Ernest Chausson ciklusa, a Maurice Bouchor verseire írt Poème de l'amour et de la mer nyitja a sort, majd lényegesen ismertebb honfitársa, Hector Berlioz műve (Les nuits d'été, Théophile Gautier verseire), végül Schönberg Gurreliederének részlete csendül fel.

SCHUBERT KAMARAZENEJE

EMI Classics

Újabb gyöngyszemek az LP-korszakból, digitálisan korszerűsítve, dupla CD-n „tálalva”. Az EMI Classics Rouge & Noir sorozatában Franz Schubert népszerű kamarazenei alkotásai láttak napvilágot, 1958-ban, illetve '70-ben készült felvételekről. A két zongora-hegedű-cselló triósonátát (B-dúr, Esz-dúr), egy szonáta-tételt és az Esz-dúr notturnót Hephzibah Menuhin, Yehudi Menuhin és Maurice Gendron méltán legendás triója szólaltatja meg, a közismert Pisztráng-ötöst pedig Hephzibah Menuhin az Amadeus Vonósnégyes muzsikusaival és J. Edward Merret nagybőgőssel játssza. Bár az elmúlt évtizedekben született ezeknél az interpretációknál technikailag perfektebb, akár zeneileg is árnyaltabb előadás, Menuhinék produkciója mégis etalon: a magasrendű kamarazene diadala, megannyi finom megoldásnak, szép pillanatnak köszönhetően.

MESTERMŰVEK
FAGOTTRA

TIM – H & H '92

Fagottosok, fafúvós muzsikát kedvelők, figyelme! A New Classical Adventure címet viselő, olcsó árkategóriájú sorozatban megjelent új CD-n XX. századi, zongorakíséretes fagottdarabok hallhatók, a japán Akio Koyama és a cseh Iva Navratova tolmácsolásában. Koyama, a negyvenhét éves, hazájában és Európában is gyakran koncertező fagottos eddig elsősorban különböző kamaragyüttesekben tevékenykedett, most azonban szólístaként is bizonyítja, hogy mestere hangszerének. Attól sem kell megijedni, hogy jórészt kortárs kompozíciók szólnak: többnyire tonális, kifejezetten dallamcentrikus muzsika ez. A szerzők többsége – Bozza és Dutilleux kivételével – nem túlságosan ismert, de Willson Osborne fagottra írt Rapszódiaja vagy Marcel Bitsch Concertinója igazi felfedezés. Mindenképpen érdekes lehet azoknak, akik a fagottot eddig csak Mozart műveiből vagy a tévémaciból ismerték.

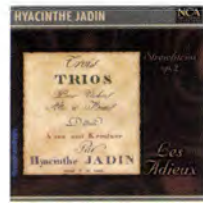

ANTONIO VIVALDI

La Senna Festeggiante – serenata
Opus 111 – Karsay és Társa

A torinói egyetem könyvtára több mint 450 Vivaldi-mű partitúráját őrzi, s ezekből gyakran csak az autográf maradt fenn, mert nem is jelentek meg nyomtatásban. Ezekben az években nagy intenzitással zajlik a ritka kincs feltérképezése, és a zenetudományi kutatások eredményeképpen számos ismeretlen Vivaldi-kompozíció csendülhet fel a koncerttermekben vagy lemezen. A La Senna Festeggiante című darab műfajmegjelölését tekintve „serenata”, valójában inkább a világi kantáta és a barokk opera elemeit ötvözi. Maga a serenata egyébként a legrejtélyesebb olasz zenei műfajok egyike: történetéről, gyökereiről, elágazásairól sokat vitatkoznak a zenetudósok. Csak az biztos, hogy alkalmi jellegű, drámai kompozíció, amelynek cselekménye leggyakrabban allegóriákra épül. És most már – a La Senna Festeggiante esetében legalábbis – az is biztos, hogy jó zene, érdemes rászánni hetven percet.

HYACINTHE JADIN
VONÓSTRIÓK

TIM – H & H '92

Hyacinthe Jadin azon zeneszerzők közé tartozott, akiknek a sors nem engedte meg, hogy kibontakoztassák tehetségüket. 1776-ban (húsz évvel Mozart és hatalm Beethoven után) született, és 1800-ban már el is vitte a súlyos betegség. A versailles-i születésű ifjú komponista művészete a francia barokk hagyományt, a Lullyig, Rameau-ig, Couperinig visszavezethető tradíciót a bécsi klasszikával, Joseph Haydn stílusával keresztezi. Az eredmény: stílári kategóriákon kívüli, hibrid zene, tele esetlegességekkel és tele szebbnél szebb harmóniai vagy hangszerelési megoldásokkal. Jadin három vonóstrióját most – alighanem világpremierként – az 1987 óta működő Ensemble Les Adieux szólaltatja meg, amelyben Mary Utiger hegedül, Hajo Bäss brácsázik és Nicholas Selo csellózik. A felvétel a The International Music Company elnevezésű hamburgi lemezcég és a DeutschlandRadio koprodukciójában készült.

SCHÖNBERG:
GURRELIEDER

Berlini Filharmonikusok, Sir Simon Rattle
EMI Classics

Nem mondható, hogy 2002-ben különösebb Schönberg-kultusz lenne a nagyvilágban, de a Gurrelieder kétségkívül az új bécsi iskola megalapítójának azon kompozíciói közé tartozik, amelyek most élnek reneszánszukat. A Berlini Filharmonikusok – Sir Simon Rattle vezényelte – produkcióját hallgatva óhatatlanul kínálkozik az összehasonlítás egy közelmúltbeli, hazai interpretációval: Kocsis Zoltán és a Nemzeti Filharmonikusok Gurreliederjével. Jelentem, a magyar előadás nemcsak kiállja a próbát, de győzedelmeskedik is a sztár-szerposztásos (Karita Mattila, Anne Sofie von Otter, Thomas Moser, Philip Langridge, Thomas Quasthoff) berlini fölött. A monumentális ciklusban Kocsis mer romantikus lenni – elfogadva, hogy Schönberg zeneszerzői gyökerei a romantikába nyúlnak vissza –, Rattle viszont néha kifejezetten száraz. Tiszteletre méltó, de nem elég szép ez az előadás.

SZEPES ANDRÁS

Georg Anton Benda: Billentyűs szonáták
Hungaroton Classic

A huszonkilenc esztendőes Szepes András a fiatal generáció egyik legjobb csembalista-ja, aki az elmúlt években nemzetközi versenyeken és fesztiválokon is bizonyította felkészültségét. Most Georg Anton Benda, a Haydnnál mindössze tíz évvel idősebb és mégis sokkal konzervatívabb, preklasszikus stílusban komponáló cseh mester billentyűs szonátaiból állított össze egy lemezre valót. A hat szonáta – ha nem is haydni-mozarti léptékű remekművek – kivétel nélkül támadhatatlan mesterségbeli tudásról és kellő érzelmgazdaságról is tanúskodik, mindenképp érdemes volt őket – világpremierként – CD-re venni. Szepes differenciált billentéskultúrával, helyes arányban alkalmazott ékesítésekkel játssza a szonátákat, plasztikus tételkarakterekkel. Szép tónusú hangszerét – Albert Delin 18. századi instrumentuma nyomán – Kováts Balázs és Szabó Zsolt készítette. Köszönet érte.

TAKEMITSU-MŰVEK
TRADICIONÁLIS JAPÁN
HANGSZEREKRE

Deutsche Grammophon – Universal

A hat évvel ezelőtt, viszonylag fiatalon elhunyt Toru Takemitsu nevét itthon leginkább az Amadinda Ütöegyüttes koncertjeiről ismerhetjük: a Rain Tree (Esőfa) egy időben „slágerszáma” volt Rácz Zoltán együttesének. A DG kiadó Echo 20-21. című, kortárszenei sorozatában megjelent Takemitsu-portrélemez árnyalt és vonzó képet fest a zenéjével történelmi és földrajzi távolságokat áthidaló távol-keleti mesterről. Tradicionális japán hangszerekre írt művek szólnak meg a felvételekről: a gagaku-zenekarra írt In an Autumn Garden a *biwán* (rövidnyakú lanton) megszólaló Voyage, valamint a biwát és *shakuhachit* (bambuszfuvalót) egyszerre alkalmazó Autumn, November Steps és Eclipse követi. Természet-közeli zene ez, amelyet hallgatva könnyen beláthatjuk, miért is neveztek Takemitsut „a japán Debussynek”.

STUTTARTI
KAMARAZENEKAR

Johann Sebastian Bach: Versenyművek
Tacet – Phonologue

A stuttgarti székhelyű független lemezkiadó, a Tacet gyökeresen más művész- és repertoárpolitikát folytat, mint sok európai társa. A Tacetet irányító Andreas Spreer nemigen törekszik arra, hogy világpremierként bemutatott ritkaságokat tárjon a zenekedvelők elé. Inkább bátran nekivág az „örökzöld” repertoárnak – nyilván abban bízva, hogy a felvételek művészi és technikai minősége mégis arra indítja a vásárlót, hogy megvegye a portékát. Erre utal, hogy a Tacet a DVD Audio hanghordozó egyik élharcosa: a legutóbbi cannes-i Midem-en egy Smart kisautóban kínálta az érdeklődőknek a tökéletes surround-élményt. A legújabb Tacet-felvételen – mely ugyancsak szépen szól – a méltán nemzetközi hírű Stuttgarter Kamarazenekar játssza Bach versenyműveit. A dupla CD szólistái: Benjamin Hudson, Wolfgang Kussmaul, Midori Tanaka (hegedű), Clara Dent (oboa).

WARNER CLASSICS HUNGARY

Művészportrék

Maxim Vengerov

Hélène Grimaud

William Christie

Il Giardino Armonico

Andreas Staier

www.warner-classics.com
www.warnermusic.hu

EÖTVÖS PÉTER:
ATLANTIS

BMC Records

Az elmúlt két-három év magyarországi klasszikus hanglemezek-kiadásának egyik legjobb híre Eötvös Péter „hazatérése”: ma már rendszeresnek és gyümölcsözőnek mondható együttműködése a BMC Records kiadóval. Most éppen egy 1998-ban már megjelent lemezt adtak újra: rajta három, a kilencvenes évek közepén keletkezett, világszerte egyöntetű elismeréssel fogadott zenekari mű, az Atlantis, a Psychokosmos és a Shadows. Három különböző világ, és mégis mindegyikben nyomon követhető Eötvös szimfonikus alkotásainak központi gondolata: értelem és érzelem örökös harca, szimbiózis, egymásra utaltsága. Három különböző – egyaránt kiváló – zenekar, a kölni WDR, a londoni BBC és a Baden-Baden-i Südwestfunk játéka hallható a CD-n. Az előbbi kettőt maga Eötvös, a Südwestfunk-zenekart Hans Zender vezényli, míg a szólisták között a magyar cimbalomművész, Fábian Márta is megtalálható.

KLENYÁN CSABA:
DERVISTÁNC

BMC Records

„Klenyán Csaba művészete azokat a nagy előadókat juttatja eszünkbe, akiket hallgatva a mű szinte az előadás pillanatában születik meg” – írta Sári József zeneszerző. Valóban, Klenyánnak nagy érzéke van a rögtönzésszerűen kibomló formákhoz, de rögtön hozzátehetjük: a formai kötöttségeket, például az aszimmetrikus ritmusképletek „béklyóját” is jól viseli. A modern zene előadására specializálódott klarinétos Dervish Dance című lemezén Vajda Gergely, Láng István, Sári László, Sári József, Eötvös Péter és Orbán György kompozícióit szólaltatja meg, Csalog Gábor és Cs. Nagy Ildikó zongoraművész közreműködésével. Orbán monumentális Sonata concertantéja a lemez fénypontja: szélesen áradó, posztromantikus zene. Feltűnően izgalmas az ugyancsak klarinétosként indult Vajda Gergely Lightshadow-trembling-je, valamint a címadó darab, Eötvös Péter Dervistánc.

HERBERT HENCK
ZONGOZÁRIK
C. Nancarrow és G.
Antheil műve

ECM New Series – MusiCDome

Az ECM New Series ma már legendásnak nevezhető sorozatában, igen különleges repertoárral jelent meg Herbert Henck zongoraművész portrélemeze. Conlon Nancarrow (1912–1997) és George Antheil (1900–1959) kompozícióit tartalmazza a CD – két olyan amerikai zeneszerzőt, akiket Európában csak nagyon kevesen ismernek. Kettejük közül a maga idejében kétségkívül Antheil volt a „nagyobb név”: a húszas években Párizsba érkező ifjú jenkit sokáig a zeneélet fenegyerekének tartották: zongoristaként botrányos koncerteket adott, zeneszerzőként ultramodernnek számított. Hitler elől visszatért az Egyesült Államokba, és utóbb ünnepelt hollywoodi filmzeneszerző lett belőle. Misztikus alakja a XX. századi zeneszerzésnek, ám Ligeti György szerint művészete „a legnagyobb felfedezés Ives és Webern óta.” Nancarrow miniatűröket írt: a lemezen is mindössze hét és fél perc hallható tőle.

VALENTIN SILEVSTROV

Leggiero, pesante – kamarazene
ECM New Series – MusiCDome

A nyugati kritikuskok által „romantikus avantgárdnak” nevezett Vladimir Silvestrov zeneszerzői pályáján a vokális zene játssza a főszerepet. Az idén hatvanöt éves, ukrán komponista többször is elmondta, hogy még akkor is énekekben gondolkodik, amikor hangszeres zenét ír. Az ECM új kamarazenei felvételén mégis instrumentális muzsika hallható: Silvestrov 1974-ben írt I. vonósnégyese (a Rosamunde Quartett tolmácsolásában), 1983-as kezdetű Cselló-zongora szonátája (Anja Lechner, Silke Avenhaus), Hymn 2001 című darabja (melyet maga a szerző játszik zongorán) és 1981–82-ből való Három posztlúdium, amelyek közül az elsőben azért szerepel egy szopránzó (Maacha Deubner). Bensőséges kamarazene ez, melyből a markáns gesztusok sem hiányoznak. Alighanem erre utal a lemez címében megfogalmazódó ellentétpár: *leggiero* (könnyedén) és *pesante* (parasztosan).

MARIA TERESA URIBE

Canciones de Las Americas
Hungaroton Classic

Maria Teresa Uribe chilei operaénekesnő a hetvenes évek elején, ösztöndíjként került a budapesti Zeneakadémiára, pályafutása gyakorlatilag teljes egészében Magyarországhoz kötődik. Több mint húsz éve az Operaház művésze, bár a két évtizedben számos külföldi fesztiválon, zenés színpadon is sikereket aratott. Uribe sokat és szívesen foglalkozik kortárszenével: 1993-ban például Artisjus-díjat is kapott a modern magyar zeneművek kimagasló színvonalú tolmácsolásáért. A Hungarotonnál megjelent, *Canciones de Las Americas* című lemezével most visszatért gyökereihez, a sokszínű és változatos dél-amerikai zenekultúrához. A kolumbiai Jaime León, az argentin Alberto Williams, a chilei Juan Antonio Orrego-Salas, Edgardo Cantón és Marcelo Morel, valamint a mexikói Salvador Contreras alkotásai csendülnek fel a CD-n, ihletett előadásban, Szokolay Balázs érzékeny zongorakíséretével.

ORIENT & OCCIDENT

Francia és olasz fúvószenekari művek
Hungaroton Classic

Marosi László karmester a fúvós- és katonazenekari repertoár specialistája, akinek nevéhez jó néhány ősbemutató, méltatlanul elfeledett művek újrafelfedezése fűződik. Az elmúlt években a többi között Wagner- és Liszt-átiratokból, Lehár indulóiból és kortárs fúvószenekari kompozíciókból készített felvételeket. Most Orient & Occident (Kelet és Nyugat) címmel francia és olasz zeneszerzők fúvós alkotásait gyűjtötte csokorba. A címadó darab Camille Saint-Saëns alkotása, melyet Camillo de Nardis Az utolsó ítélet című szimfonikus költeménye, Respighi Huntingtower – Ballada fúvószenekarra című darabja, később pedig Casella, Honneger és Milhaud alkotásai (Bevezetés, korál és induló, A Bastille csatája, West Point Suite) követnek. Marosi – a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Koncert Fúvószenekarának élén – ismét változatos, élvezetes CD-t készített.

Lendületben a Nemzeti Filharmonikusok

Három bérleti sorozat, amerikai és távol-keleti turné

A Nemzeti Filharmonikus Zenekar 2002/2003-as évadra meghirdetett bérletei, amelyeket a zenekar életében is fontos szerepet játszó nagy karmesterekről, Ferencsik Jánosról, Otto Klempererről és Somogyi Lászlóról neveztek el, kivétel nélkül elkelték – tájékoztat a Gramofon szerkesztőségét Kovács Géza igazgató.

A szeptemberben kezdődő évadot egyébként teljesen új vizuális arculattal és jelentős reklámkampánnyal hirdették meg, ami külföldön is kedvező visszhangra talált. A 2002/2003-as idényt kéthónapos amerikai és háromhetes japán turné is színesíti – előbbit Kocsis Zoltán és Hamar Zsolt, utóbbit Kocsis és Kobayashi Ken-ichiro dirigálja.

Az új évad szeptember 24-én kezdődik a Zeneakadémián: a Ferencsik-bérlet első estjén Beethoven István király-nyitánya és IX. szimfóniája csendül fel, a Nemzeti Énekkar, valamint Michèle Crider, Rebecca Martin, Zoran Todorovich és Jevgenyij Nyesztyerenco (ének) közreműködésével, Kocsis Zoltán vezényletével. A Somogyi-bérlet nyitánya október 4-én lesz a Pesti Vigadóban: a műsorban Bartók Táncszvitje, Debussy zongorára és zenekarra írt Fantáziája, valamint Richard Strauss Aus Italien című szimfonikus költeménye szerepel; Ingrid Fliter zongoraművész szólójával, ugyancsak Kocsis Zoltán vezényletével. A Nemzeti Filharmonikusok Mozart-Beethoven estje nemcsak a Zeneakadémián (október 9.), hanem 10-én Nyíregyházán és 11-én Kaposvárott is elhangzik. Novem-

berben sok régi ÁHZ-rajongó örömeire újra itt lesz Budapesten Kobayashi Ken-ichiro, aki három koncertet dirigál: 13-án, a Zeneakadémián Brahms és Rachmaninov művei; 18-án, a kongresszusi központban Orff Carmina buranája, 25-én, a Zeneakadémián pedig Chopin és Csajkovszkij alkotásai hangzanak el.

A koncertek mellett a Nemzeti Filharmonikus Zenekar a hanglemezpiacra is igyekszik visszatérni: Kocsis Zoltán zeneigazgató szerint a tavalyi évad volt az első olyan koncertszezon, amelyben az előadások színvonala már „lemezértetnek” bizonyult. Ezért azt tervezik, hogy a Magyar Rádió felvételeinek felhasználásával kiadnak egy évadösszegző „Best Of”-lemezt, s ezt mostantól minden évben megteszik. Elkészült az a CD is, amelyen a zenekar Debussy és Ravel kompozícióit játssza, jórészt Kocsis Zoltán hangszerezésében. Mint ismert, eredetileg erre a lemezre szánták Kocsis három Bartók-hangszerezését is, azonban ezek megjelentetéséhez a zeneszerző fia, Bartók Péter mindeddig nem adta hozzájárulását. Ezért újabb Debussy- és Ravel-darabokból pótfelvételeket készítettek, s a CD várhatóan 2003 januárjában, a Cannes-i Midemre jelenik meg a Hungaroton gondozásában.

ReA

Minden ami zene!

Minőségi komolyzene, komplett operák, óriási jazz választék, meditációs és világzene.

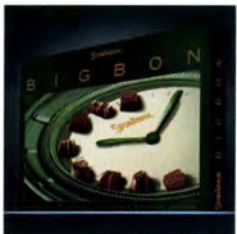
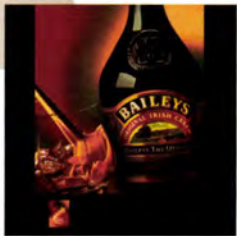
Különleges gyűjtemények, 10, 20, 40, 100 CD-s válogatások!

Keresse a hipermarketekben vagy rendelje meg a www.carmen.hu internet-áruházunkból

Magyarországon forgalmazza a H & H '92

A | S

ARTSTATION

Az ARTSTATION Kft. kommunikációs ügynökség, mely több, mint 5 éve az élelmiszer, szállodaipar, stb. területén működő, és a világon piacvezető vállalatok sorának kínál különböző integrált brand design és BTL kommunikációs megoldást. A csomagolásfejlesztés egyik fő profilunk, mely alapvető "on-shelf" reklámeszköznek számít. A csomagolás design olyan eszköz, mely segít kommunikálni a termék főbb jellemzőit és előnyeit. A hatékony és sikeres csomagolásnak egyedinek, modernnek, figyelemfelkeltőnek és a kategóriájához relevánsnak kell lennie.

1. Csomagolás design tervezés
2. Ízillusztráció készítés (fotoszíntű termék-megjelenítés) rajzillusztráció készítés
3. Márkanév kitalálása
4. Brand logo-lifting
5. Csomagolás műszaki megoldásainak megtervezése
6. POS anyagok tervezése és kivitelezése
7. Kiadványok nyomdai kivitelezése

Forrás Koncertek

Juilliard Quartett

(Joel Smirnoff, Ronald Copes, Samuel Rhodes, Joel Krosnick)
a Zeneakadémia Nagytermében

2002. október 7. 19.30 óra

Mozart: B-dúr vonósnégyes KV 458,
Gunther Schuller: IV. vonósnégyes,
Beethoven: F-dúr vonósnégyes op. 135

IV. Gödöllői Nemzetközi Hárfafesztivál

2002. október 8-13. este 7 órakor
Hárfaestek a Gödöllői Királyi Kastély dísztermében
Vigh Andrea, Monika Stadler,
Lévay Mária, Bajtala Emese, Maria Graf
és a **Budapesti Vonósok**
művészeti vezető: Vigh Andrea hárfaművész

I. Gödöllői Nemzetközi Liszt Fesztivál

2002. október 22-26. este 7 órakor
Zongoraestek a Gödöllői Királyi Kastély dísztermében
Jandó Jenő, Bogányi Gergely,
Vadim Holodenko, Tóth Péter,
Klukon Edit, Ránki Dezső

A hangverseny támogatói

Amerikai Nagykövetség, Fővárosi Önkormányzat, Magyar Villamos Művek Rt., Népszabadság,
GlaxoSmithKline, Westel Rt., Vértesi Erőmű Rt., NKA

Jakobi Koncert Kft.

Lehet elegánsan is!

Új Apple iMac G4 nagy teljesítményű számítógép
forgatható-dönthető LCD képernyővel!

StarKing

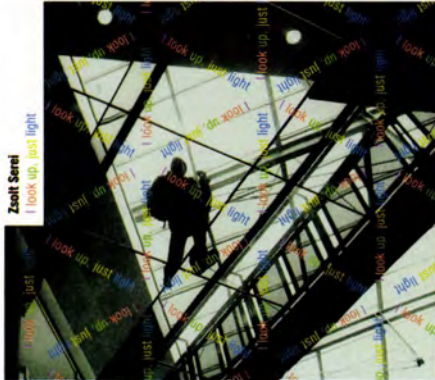
StarKing Óbuda Kft. Apple Center
1036 Budapest, Bécsi út 77-79. Tel.: 439-3333 • Fax: 439-3334
Internet: www.starkingnet.hu • E-mail: posta@starkingnet.hu

- Professzionális grafika
- Digitális képszerkesztés
- Digitális mozi-szerkesztés
- Digitális hangszerkesztés
- Gyors Web-elérés, E-mail
- MS Office kompatibilitás
- DVD-szerkesztés
- CD- és DVD-írás
- PC-kapcsolat

15"-17" aktív mátrix LCD képernyő, 700 MHz
és 800 MHz-es G4 processzor, 40-60 GB HDD,
CD-RW, DVD-ROM, DVD-R (DVD-író), GeForce2
MX grafikus kártya, FireWire, USB, 56k modem,
Apple Pro hangszórók, Airport, billentyűzet,
optikai egér. Szoftverek: iPhoto, iTunes,
iMovie, iDVD, MacOS 9.2 és OS X.

További információért hívja a **439-3333**-as telefonszámot vagy nézze meg weblapunkat
a **www.starkingnet.hu** címen. Szeretettel várjuk bemutatótermünkben,
a StarKing Óbuda Apple Centerben: 1036 Budapest, Bécsi út 77-79.

BMC CD 073

Serei Zsolt: Nézek fel csak fény

Partitúráit a finom hangzás, a hangszínek árnyaltsága és a hangulatok gazdagsága jellemzi (...), s bár eddigi életművét a zenekritikusok többnyire a kortárs magyar zene új utakat kereső, kísérletező vonalába sorolják, műveinek elemzői általában egyetértenek, hogy kompozíciós módszereiben pályakezdése óta fontosabb szerepet kap a hangzás önálló minőségként megjelenő érzéki szépsége, mint a spekulatív zenei konstrukció.

Szilha Tünde

BMC CD 074

Gyöngyössi Zoltán – Kurtág / Szóllósy / Sári / Serei / Gyöngyössi

„1979-ben véletlenül betévedtem a Zeneakadémia Nagytermébe, a Nemzetközi Fuvola-verseny középdöntőjére. Éppen Gyöngyössi Zoltán játszott. A pódiumról valami olyan hangszere és zenei kompetencia sugárzott felém, olyan felelősségérzet az előadott művekkel szemben, ami több volt, mint szép és jó zenélés, több volt, mint egyszerűen egy fiatal, tehetséges ember produkciója. Az előadói nagyság ígérete volt benne. Azóta eltelt 23 év. Gyöngyössi Zoltán beváltotta a hozzá fűzött reményeket.”

Kürtág Márta

BMC CD 077

**Off Course és Erik Truffaz
Tales of the lighthouse**

„Nagyon élveztem együtt játszani a magyar zenészekkel, mivel előadásuk szívből és lélekből ered, s számomra a zenében a technikai tökéletességnél is fontosabb, hogy sikerüljön megragadni a mágikus pillanatokat.”

Erik Truffaz

BMC CD 079

W. A. Mozart – Bartók Quartet Vonósnégyesek (KV 387, 458, 465)

„Úgy érezzük, nem kaphatunk nagyobb ajándékot a sorstól, mint hogy sok száz hangversenytermi előadás után, s azok minden tapasztalatával a hátunk mögött megpróbáljuk rögzíteni a megismerhetetlent, és átadni a közönségnek azt a tiszta örömet, amelyet e művek nekünk szereztek és szereznek, abban a biztos meggyőződésben, hogy ezt a tevékenységet egyszer majd abba lehet hagyni, de befejezni... sosem!”

Komlós Péter

A BMC Records lemezeket keresse az alábbi üzletekben: **Agria Audio** 3300 Eger, Arany János u. 1. **ASYLUM Antikvárium**, 2890 Tata, Csapó u. 2-4. **Bibliofilus Kft. Főteri Könyvesbolt** 8300 Tapolca, Fő tér 10. **BMC lemezbolt**, 1093 Bp. Lónyay u. 41. **CD Bár**, 1088 Bp. Krúdy Gyula u. 6. **CD Bár - Buda**, 1027 Bp. Kacska u. 22. **CD Box Kft.** 7400 Kaposvár, Fő u. 8. **CD Café**, 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5. **Concerto Records**, 1074 Bp., Dob u. 33. **Fonó Budai Zeneház**, 1116 Bp., Sztregova u. 3. **Fonó Records Könyvesbolt** 1053 Bp. Károlyi M. u. 16. (Károlyi Palota) **Fotex Records - Virgin Megastore, Duna Plaza**, 1138 Bp. Váci út 178. **Fotex Records - 1. sz.bolt**, 1052 Bp. Szer-vita tér 2. **Írók Boltja**, 1061 Bp., Andrassy u. 45. **KO 2002 Music Kft.**, 9700 Szombathely, Kossuth L. U. 8/3. **KO 2002 Music Kft.** 9700 Kőszeg, Városház u. 1. **Kodály Zoltán Zeneműbolt**, 1053 Bp. Múzeum krt. 21. **Korong Hang-Kép Sarok** 7621 Pécs, Mátyás király u. 2. **Kultúrkuccó** 1133 Bp. Pannónia u. 91. **Líra és Lant Rt. Fókusz Könyv-áruház** 7621 Pécs, Jókai u. 25. **Lyra Könyvesbolt és Kereskedelmi Kft.** 2600 Vác, Piac utca **Ludwig Múzeum Könyvesbolt** 1014 Bp. Budavári palota A ép. **MCD Amadeus ZeneSzalon**, 1051 Bp. Szende Pál u. 1. **MCD Zeneáruház**, 1066 Bp. Jókai u. 40. **MCD ZeneSzalon**, 1051 Bp. Vörösmarty tér 1. **MUSIC DR.** 8360 Keszthely, Kossuth L. u. 23. **Művész Mozi** 1066 Bp., Teréz krt. 30. **Rózsavölgyi Zeneműbolt** 1052 Bp., Szer-vita tér 5. **Roger's Music** 4024 Debrecen, Batthyány u. 22. **Új Színház Könyvesbolt**, 1061. Bp. Paulay Ede u. 35. **Unicus Antikvárium**, 9400 Sopron, Szt. György u. 14. **Üde Szinfolt** 8000 Székesfehérvár Koronázó tér 3. **Violin 2001 Bt. - Célpont Üzlet** 8800 Nagykanizsa, Zrínyi M. u. 15. **Vince Kiadó - Múcsarnok Könyvesbolt**, 1146 Bp., Dózsa Gy. u. 37. **White-Fül Bt.** 1024 Bp. Lövőház u. 29. **Zeneakadémia**, 1061 Bp. Liszt Ferenc tér 8. **Zenebona Internet CD bolt** info@zenebona.hu

DJABE

FLYING

AZ ARANY ZSIRÁF
ÉS EMERTON DIJAS
ZENEKAR REND-
HAGYÓ KONCERTJE!

PESTI VIGADÓ SZEPTEMBER 20-ÁN ESTE 8 ÓRÁTÓL

A koncerten bemutatásra kerül az ősszel megjelenő Flying címet viselő DJABE DVD. A műsorban fellép: **Saïd Tichiti (Marokkó)**

A jegy árát teljes mértékben beszámítjuk a helyszínen vásárolt DJABE CD-k árába.

Jegyek kaphatók:

A Vigadó Ticket Service-nél (Bp., Vörösmarty tér 1., tel.: 327 4322), és az ismert jegyirodáknál. További információ: Gramy Records, tel.: 217 1121, e-mail: booking@gramy.hu

www.djabe.hu

Váci Hangszerház

2600 Vác, Kossuth u. 15.
Tel/fax: 06 27/ 510-500, 510-501
E-mail:
imrohang@mail.digitel2002.hu

Kezes nélküli
hitellehetőség!

Új és használt
hangszerek adás-
vétele, komoly- és
könnyűzenei kották
nagy választékban.

A Gramofon magazinban szereplő CD-k megvásárolhatók, megrendelhetők az

AMADEUS Zeneszalón- ban

(V. Szende Pál u. 1.
tel: 318 66 91),
ahol kiemelt klasszikus
és jazz választékkal
várjuk kedves
Vásárlóinkat.

Az Üzletlánc
további CD boltjai:

ZENEÁRUHÁZ,
VI. Jókai u. 40.

ZENESZALON,
V. Vörösmarty tér 1.

ZENESAROK,
József körút és
Baross u. sarok

CAMPONA, XXII.
Nagytétényi út 35-37.

Újraélheti a zenét!

Üzletünkben
a gregoriántól
a kortárs zenéig
hanglemezen
mindent megtalál
– ha mégsem, kívánságát
előjegyezzük,
számon tartjuk.

Egyéb szolgáltatásainkról
kérjen további
felvilágosítást!

CD Centrum

Klasszikus Zene

Jazz

Népzene

World Music

Gyerekenek

A Dán Pü...től
egy piszra
a CD Centrum ban

XII. Magyar Jé...től
Tel.: 355-38-08

Nyitva:

H-P: 12-19

Szo: 10-13

...től

...től

Harangok a szultán udvarából

Gamelánzene Jáván

Tengerpart, fehérbomok, balászfalu, pálmafák: legtöbbünk számára magának a földi paradicsomnak az ikonjai. Ezek jutnak eszünkbe akkor is, ha Indonéziáról esik szó. Pedig mostanában egyre többet lehet hallani róla más dimenzióban is: a hatalmas szigetvilág kulturális sokszínűségébe már itthon is sokszor bepillantást nyerhetünk. A jávai és balinéz zene bozzáferető CD-n, időről időre eredeti együttesek tartanak magyarországi bemutatót különleges színeikből, bangjaikból. Aki megszereti, rajongva csak úgy emlegeti: az ezerarcú Indonézia, amelynek művészete minden érzékszervünk számára tartogat valami csodát.

Legutóbb a Sziget Fesztiválon kaphattak a zenei inyencek izeltőt Közép-Jáva különleges tradíciójából, a gamelánzenéből. CD-n pedig a Warner fantasztikus Explorer sorozatában találhatjuk meg a legjobb jávai, balinéz és szundanéz felvételeket. (A sorozat egyes darabjait utánnymásban hamarosan újra megjelenteti a kiadó.) Mindez azonban csak kedvcsináló lehet azok számára, akik nyitottak az újdonságok iránt. Hiszen teljes értékében a jávai zenét csak úgy lehet megérteni, ha ott, a helyszínen, és a jávai társzművészetekkel – a különféle klasszikus táncműfajokkal illetve a méltán híres wayangbábbal – együtt élvezzi a befogadó.

A kultúra kasztjai

Amikor ösztöndíjasként először jártam Jáván harmadmagammal, nem kellett sokat várni világrengető zenei-színepi élményre. Rögtön az első héten, egyik este arra lettünk figyelmesek, hogy pont azt halljuk a nyílt utcáról, amit keresünk: a gamelán jellegzetes csilingelése csalhatatlanul vezetett minket a legközelebbi térre, egy foci pályára. A következő tárult a szemünk elé: egy csodálatosan kifaragott és festett, fából készült wayangbáb oly virtuóz módon táncol az egyszerű, díszlet nélküli színpadon, mintha ő rángatná fapálcán a bábosát és nem fordítva. A táncot kísérő tizenöt ember pedig teljes összehangoltságban improvizál. Mi öt percen belül a színpad közepén találtuk magunkat, egy csokor aranybanánnal és egy pohár kávéval a kezünkben; a zenészek között még sok néző ült rajtunk kívül, akik így-úgy – legtöbbször hangos tetszésnyilvánításokkal – maguk is kivették részüket a produkcióból. Ez volt este kilenc óra-

kor. Éjjel kettőkor, amikor kicsit kezdtünk fáradni, úgy döntötünk, hogy a házukból hallgatjuk tovább a zenét, ameddig fenn bírnak maradni. Négyig birtunk... Attól kezdve megszállottan kerestem ezt a zenekart. Végül az egyik helyi ismerősünk megtalálta az együttes dalangját, vagyis a bábosát, aki rendező, karmester és művészeti vezető is egyben. Nem árult el róla sokat, mondta, menjek ide és ide, találkozni fogunk. Egy utcai kifizetőben vártam sokáig, végül megjelent egy rikshajtó, biciklis taxis. Hamar kiderült róla: ő maga a dalang, és ez teljesen zavarba hozott. A muzulmán Jáván annyi megmaradt az 500 éve „leváltott” hinduizmus kasztrendszeréből, hogy mindenki tudja: a rikssósoké a legalacsonyabb társadalmi státusz. A legmagasabb megbecsülést viszont – hatalmas tudása, művészi kvalitásai miatt – a bábos, a dalang élvezi. Most akkor vajon szálljak be ennek az embernek a riksjába, és hagyjam, hogy kilométereket pedálozva cipeljen el a társulatához?

Errefelé az ehhez hasonló ellentmondások szinte mindennaposak. Láttunk még lebilincselő produkciókat – az egyik például, szintén nyílt előadás, egy hirtelen eszkábált színpadon zajlott, amely a nézőtérrel együtt, a zsúfolt lakótelep helyhiánya miatt a szennyvízcsatorna fölé volt állítva. Az élmény hasonló: arany hever a sárban. Az emlegetett kasztrendszer amúgy meglepő módon a művészetben és a nyelvben a mai napig aktív. A három fő kaszt, melyek kombinációi is ismertek: kifinomult, lágy, nőies (saját kifejezéssel: *halus*); nagyon erőteljes, durva, férfias (*kasar*) és a kettő közötti, androgün jellegű karakter (*sedang*). A klasszikus karakterek rétegei között csekély az átjárhatóság: az eposzok szörnyei, a ráksaszák, soha nem jelenhetnek meg „halus” előadásban, és Ráma vagy felesége, Színhá sem léphet be erőteljes vállmozdulatokkal, nagy léptekkel, rikitő mezben, erős dinamikájú, túlzottan virtuóz hangszeres kísérettel – „kasar” eszközökkel. Természetesen a zenében is léteznek ezek a karakter szerinti rétegek. A kasztrendszerben megvan a maga helye az egyes hangszereknek, szólamaiknak, sőt az egyes hangsorok, dallammenetek is jól körülhatárolható jellemvonásokkal rendelkeznek. Így alkot harmóniát zene és látvány a jávai színpadon.

A gamelánzene európai karrierje

Jáva évezredes klasszikus zenéje első hallásra olthatatlan vonzalmat ébresztett maga iránt nem is egy olyan európai vagy amerikai zeneszerzőben, akik maguk körül a zene válságának bizonyos jeleit érzékelték, és ezért fogékonyvá váltak az új élmények iránt. Claude Debussy számára a párizsi világkiállításon életre szóló élmény volt.

ményt szerzett, hogy végighallgatta a szurakartai szultán udvari gamelán-zenekarának előadását. Élményének hangulati elemei többször is visszatérnek későbbi műveiben – magára a gamelán sajátos elméletének tanulmányozására a kor még nem adott neki lehetőséget. Bartók Béla valószínűleg a tekintélyes berlini etnográfiai archivumban bukkanhatott egy-két különleges, maláj eredetű fonográffelvételre; az egzotikus hangfenomént a Mikrokoszmosz egyik kis darabjában (Báli szigetén – IV. kötet, No. 109) igyekezett rögzíteni. A II. világháború után többek között John Cage vagy Ligeti György vállalkozott a gamelán szokatlan természetének alaposabb megismerésére.

Ennek az igazán sajátos zenének az élmenyét azonban valójában nagyon nehéz annak igazi mélységeiben megszerezni – bármennyire lelkesedett érte, Debussy a jávai muzsika világának alighanem csak a felszínét tapasztalhatta meg. A gamelán különleges, ötfokú hangsorain felcsendülő dallamok bizony igencsak eltérnek attól, amihez a nyugati harmóniák világában otthonos hallgató hozzászokott. Egy *szalendro* hangsorban felcsendülő kompozíció például, amely az oktávot öt, többé-kevésbé azonos hangtávolságra osztja, bizony az európai hangversenytérnek közönsége számára csupán fanyar művészet, hamis hangok érheteretlen jelrendszere.

Gamelán az óra körül: az extázis pillanatai

A gamelánzenekar egyes hangszerei, szólamái között valójában rendkívül szoros, hierarchikus kohézió működik. Csúcsteljesítménye az a

pillanat, amikor egy klasszikus témára, hagyományos kompozíciós elemek felhasználásával, a zenekar valamennyi tagja együtt improvizál. Ez a remek összjáték csak úgy valósulhat meg, ha az összes közreműködő ismeri a zenekar valamennyi hangszerét, azok játékmódját, szólamának lehetőségeit. A tanulmányok kezdetén a mester minden hangszerrel egy-egy évig foglalkoztatja elhivatott növendékét. Ez a számok nyelvén legalább 10-15 év tanulódót jelent. Persze vannak hangszerek, melyekhez messze nem elég egy év. A nagygonggal vagy az alaptempót lüktető kisméretű gongpárral, a *ketuk*kal ellentétben nagyon komoly koncentrációt és gyakorlást igényel például a hangolt gongsorú bo-

nang, a metallofon jellegű *szárón*, vagy a dob, vagyis a *kendang* összetett szólamainak elsajátítása. Mindezek alkalmazása még nagyobb feladat a színpadi, alkalmazott műfajok esetén, a táncos vagy a bábos kísérlete ugyanis annyira rugalmas, hogy sokszor szempillantás kérdése, merre halad tovább a kompozíció. Mindezt órákon át tartó, koncentrált színvonalon előadni: ide már már módosult tudatállapotra van szükség, ahol a zenészeket a színpadi cselekményre figyelő tekintettel és szinte öntörvényűen ehhez igazodó, játékos kezekkel látni. Egy-egy bábéledés során, főleg az éjszakai órákban, gyakran tanúja a néző annak, ahogy a hangszerek sámánisztikus elragadtatottsághoz hasonló állapotba kerülnek: ez az a perc, amikor a zene önálló életre kel.

H. Magyar Kornél

Indonéz harangjáték

Általánosságban gamelánzenének nevezzük az indonéziai Bali és Jáva szigetein hallható tradicionális és klasszikus zenei műfajokat.

A gamelán tehát gyűjtőfogalom, mely speciális hangrendszert, elméletet, hangszertárat és technikát takar. Könnyű elképzelni, milyen hangszerek tartoznak ide, ha meggondoljuk, hogy Jáva minden xilofon-, gong- és harangféle őshazája.

Egy igazi gamelánhangszer azonban gongok egész sorát is magában foglalhatja, amelyek egymáshoz hangolva alkotják a zene sajátos skáláit. A két legfontosabb gamelánhangsor az egymástól jól megkülönböztethető *laras pelog* illetve *laras salendro*.

Bár a gamelán eredetileg Közép-Jáva arisztokrata rétegének zenéje volt, ma szinte az egész dél-kelet ázsiai régióban használatosak hasonló hangszerek. Az ezeken megszólaló zene azonban mindenhol a helyi dallamokból szerez inspirációt, és a gamelánhangszereken számos egymástól különböző, sokszor bámulatatosan virtuóz játéktechnika is kialakult az idők folyamán. Amint máshogy hegedülnek Írországban, mint Erdélyben, jellegzetes, egyéni karaktere van egy szundanéz vagy egy balinéz zenekarnak.

A gamelánzenének olykor misztikus erőt tulajdonítanak, és talán nem véletlenül: vannak olyan dallamok, amelyeket a hallgatóra gyakorolt különleges affektusai miatt csak beavatottak előtt, kivételes alkalmakkor szólaltatnak meg.

Ezeknek a dallamoknak a természetéről még ma is elég keveset lehet tudni.

TISZA FORRÁSI!

PROPHET SOROZAT
Sitar de Bénarès (Észak-India)
 Amar Nath Mishra – szitár
 Kuber Nath Mishra – tabla

Xylophones Fang (Gabon, Nyugat-Afrika)
 Universal

A „PROPHET kollekción” CD sorozatának határozottan figyelemreméltó erénye, hogy csak olyan zenei felvételeket bocsát közre, amelyek eredeti környezetben – beleértve az „akusztikus” miliót is – készültek, így tehát a világ számos országában megfordult Charles Duvelle eredeti értékeket kívánt megosztani velünk. A sorozat számos megjelent darabja közül az egyik indiai klasszikus zenét tartalmaz. A szitáron játszó Amar Nath Mishra felvétele az első, amely nemrégiben készült a muzsikuszülővárosában, Benarésben. Mishra nem tartozik a közismert indiai zenészek körébe, inkább úgy fogalmaznék, hogy a meglehetősen nagy benarészi zenész közösség egyik értékes tagját ismerhetjük meg benne. Észak-India talán leggyakoribb és egyben legismertebb hangszerén, vagyis a szitáron csak pályafutásának késői szakaszában kezdett játszani, előtte apjának nyomdokain egy vonós hangszeren – a *szárangin* tanult. Ez két szempontból is érződik hangszeres játéka és persze zenei megközelítésén is. Egyrészt egyértelmű, hogy vonzódik az úgynevezett *khyál* énekes iskola által képviselt szerkezeti elemekhez, csakúgy mint annak díszítőelemekben kifejeződő fordulataihoz, másrészt kötődik mindahhoz, amit ebben a stílusban Ustad Vilayat Khan képvisel, immár több mint ötven esztendeje. Ez érezhető minden hang megformálásában, épügy mint a felvételen hallható összes technikai elem vonatkozásaiban. A közel hatvanéves művész személyében a több mint 3500 éves klasszikus indiai tradíció egy értékes tagját ismerhetjük meg, noha játéka nem hasonlítható Pandit Ravi Shankar, Vilayat Khan, vagy Nikhil Banerjee géniuszához. A tablán közreműködő fiatal Ku-

TISZA FORRÁSI!

ber Nath Mishra szintén abból a benarészi iskolából való, ahol számos tablást találhatunk hasonló színvonalon és rokon zenei megközelítések alapján.

A sorozat másik CD-je – ellentétben az imént idézett, hangsúlyozottan klasszikus zenei felvétellel – népzénet tartalmaz, meghozza az afrikai kontinens nyugati részéről. A fang népcsoport xilofonjait hallhatjuk, egy olyan régió hagyományát, amely Gabon északnyugati részén a leggyakoribb, de földrajzi és néprajzi értelemben átnyúlik Egyenlítő-Guinea, Dél-Kamerun, sőt Kongó északnyugati részeire is. Nem egyféle xilofont hallunk (ritkán énekes kísérettel is), hanem két eltérő fajtát, melyek közül a terjedelmesebb változat (*medzang me bi-ang*) a földre fektetett két nagyméretű banánfarönkre helyezett kisebb és természetesen megfelelően hangolt fadarabokból áll. Két zenész játszik e nagyobbik változaton, míg a kisebb (*medzang me yekaba*) változat az álló muzsikuszülővárosában fekszik a derekára rögzítve. Amit európai zenéhez szokott füllel is azonnal kiérez az először talán monotonnak tűnő hangokból a hallgató, az a ritmika egynemű, ugyanakkor pazar sokszínűsége. Nem az ázsiai zenei rendszerekben honos, megfontoltan összetett és bonyolult ritmikai nyelvről van itt szó, hanem egy sokkalta élénkebb ritmusfelfogásról, amely az ismétlődő, de folyamatosan egyre finomodó változataival köti le mindazok figyelmét, akik képesek egészen apró motívumokra összpontosítani.

Amit évezredek óta zenének nevezünk, kultúráktól és koroktól függetlenül, az mindig két jelenség ötvözetéből áll össze. Az egyik a zene rezgésszámokban megnyilvánuló szervezése, a dallam, a másik időbeli csoportosítása, a ritmus. Európa zenéjében mindig a dallam dominált a ritmus, vagyis az idő rovására; más kultúrák ezt fordítva gondolták, ahol az elsődleges ritmushoz társul a másodlagos dallam. Aki képes e sorrend belső megfordítására, nem fog csalódni a kitűnő felvétel által kínált élményben.

Kozma András

PARNO GRASZT: RÁVÁGOK A ZONGORÁRA
(Autentikus cigány népzene)
 Fonó Records

Az elmúlt évek egyik legjobb cigány népzenei lemezét adta ki idén a budapesti Fonó Records! A Parno Graszt együttes (amelynek neve azt jelenti: fehér ló – nem tudjuk, miért, de mindenesetre végre nem *kalo*, azaz fekete) 1987-ben alakult. Négy év munkáját rögzítették ezen a CD-n, amely huszonegy zeneszámot és egy élő fellépésen készült videóklipet tartalmaz. A kis Tisza-parti falu, Paszab cigányainak több generációját magában foglaló zenekar és tánccsoport az autentikus oláh cigány folklórt műveli. Vezetője, Oláh József tamburán és gitáron játszik. Csak hagyományos hangszereket használnak, mint a kanna, nagybögő, brácsa, kanalak és az elmaradhatatlan szájböngözés. Egy tárogató jellegzetes hangja is felcsendül, és természetesen mindenki énekel: férfi, nő, gyerek, öreg. A színes, stílusos csomagolás első pillantásra szembeötlő, de a java még csak a lejátszáskor jön! A címadó dal, a Rávágok a zongorára, és általában a magyar nyelvű „pergető” számok vastkos szövegein jókat derülhetünk, míg a „hallgató” nótákon el lehet szomorkodni egy pohárka bor mellett. A két műfaj, a gyors, táncos *khelimaszki gyili* és a lassú, búsongó *meszayaki gyili* vegyeseen alkotják az album változatos műsorát. Nagyonbízott cigányul elhangzó nóták egytől egyig magukkal ragadják a hallgatót, a feszes ritmusok hatására önkéntelenül mozogni kezdünk. (Végre nem csak a „másságot” kell hangsúlyozni!) Hallhatunk virtuóz szájböngő-improvizációt is, érdekes hangmémóki megoldással (Balogh Kálmán, a híres cimbalmos az album zenei rendezője!). Az utolsó szám valóban ajándék: a videóklip számítógéppel lejátszva belecsöppenhetünk egy fergetes paszabi majálisba: az itteni cigányoknak minden esélyük megvan arra, hogy hamarosan falujukon kívül is igazi sztárokká váljanak!

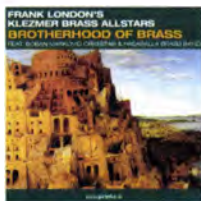
Pödör Bálint

HUGH MASEKELA
Time

Sony

FRANK LONDON'S
KLEZMER BRASS ALLSTARS
BROTHERHOOD OF BRASS
ALLSTARS –
BOBAN MARKOVIĆ,
HASABALLA BRASS
BAND
Brotherhood of Brass

Piranha – Varga

CESARIA EVORA
Anthology

Lusafrica – BMG

A dél-afrikai jazz is világzene? A kérdésről bőven kifejti véleményét Archie Shepp (53. oldal), ám mit szólna, ha hallaná Hugh Masekela zenéjét? Nos, alighanem volt már alkalma rá: Masekela az apartheid elől menekült az amerikai keleti partra, és egyből a '60-as évek jazz krémjében találta magát. Davis, Gillespie, JJ Johnson leckéjét jól megtanulta a ma már veterán Masekela: a jó fekete zenész bátran játszik mindent, amit hall, de soha nem feledi, milyen zenei környezetben nőtt fel. Ennek szépen megfelel a mostani CD is: a *Time* – jellegzetes vokáljaival, gazdag bigband hangszerelésével – érdekes elegye a dél-afrikai fekete spirituálénak és a Broadway-varietének. Masekela trombitája első hallásra nem mutat túlzottan erős stílusjegyeket, karcos énekhangja pedig néhol zavaróan hamis. Kár: a zenei ötletekben gazdag anyagban minden egyéb nagyon „ott van”.

Zsidó, arab és cigány zenészek egy nyelvet beszélnek: a Babel-torony óta nem volt erre példa – hirdeti a lemez reklámszövege. Frank Londonnak eredeti humora van, amit már pesti koncerteken is csillogtatott. Mostani lemeze a fúziók bajnoka kitüntető címet is elnyerhetné: roma, héber és arab előadókat közös zenében még valóban nem látott a világ. London szívesen merít a kelet-európai zsidó gyűjtemények repertoárjából, amelyek maguk is számos cigány dallamot tartalmaznak. Az ötlet tehát nem teljesen új. Érdekes, hogy Marković zenekarával jobban sikerül a közös hangot megtalálni, mint a kairói fúvósokkal, akik inkább keleti zenei idiómákban gondolkoznak. Maga a gesztus mindenképpen figyelemre méltó, és a zenei megoldások is olyan fajta toleranciát sugallnak, amiről a politikusok csak álmodoznak.

A Zöld-foki-szigetek ünnepelt „meztlábás divájának” többedik válogatáslemeze jelent meg a közelmúltban. Szerencsésen kapcsolódik Cesaria koncertjéhez, amely a Sziget fesztivál világzenei színpadának egyik kiemelt programja volt. A magyar közönség felnőtt Cesaria lírájához, pedig a rohanó mindennapok bizony nem mindig alkalmasak erre. Cesaria egy viszonylag szűk zenei eszközkészlettel képes hatalmas univerzumok felvázolására. Tematikája tulajdonképpen évtizedek óta változatlan: „bár szülőföldem kopár és terméketlen, én pont ezért szeretem” – szól az üzenet, amely emberek millióit fakasztja könnyekre a világon. A mostani lemeznek remek felütése a Sodade újabb felvétele, amelyen Cesaria énekpartnere a fantasztikus hangú angolai Bonga Kuenza. Cesaria utánozhatatlan idilljét nem lehet megenni.

avalanche

Megjelent CD-n Tony Lakatos legújabb albuma a Fonó Records kiadásában:

move it

Keressd októbertől a boltokban! „Ismét jazz-re táncolhatunk.”

1116 Budapest, Sztregova u. 3.
Tel./Fax: 203 1751, 203 1752
fono@fonorecords.hu
www.fonorecords.hu

Kritika

Szentpéteri Csilla: Vadhajtasok

Magneoton - Warner

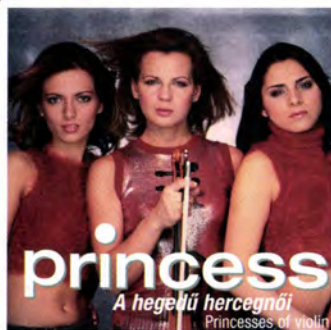
Szentpéteri Csilláról van egy személyes történetem. Egyetemista éveim elején a Magyar Rádió külső koncertközvetítésein ügyelőként dolgoztam. Egyik alkalommal, az Óbudai Társaskörben voltam, és annyira tikkasztó nyár volt, hogy megengedtem magamnak egy fagylatot munka közben. Persze gyorsan kellemetlen helyzetbe kerültem: arrébb kellett tolni a zongorát a színpadon, és a kétkezes feladat előtt valahogy meg kellett szabadulnom a tölcsejtől. Mit lehet tenni, odaadtam az első embernek, akit találtam, egy bájos hölgynek. Persze már sejtik, amire én csak a közvetítés kezdetekor jöttem rá: magára a művészre löcsöltem rá a fagyit, aki tőle telhető mosollyal fogadta el, hogy megzavarja a fellépés előtti percek koncentrációját egy tökfílkó.

A zongoraművész és az ember ma is ugyanilyen megejtő természetességgel van jelen Szentpéteri Csilla egész lényében, és persze zenéjében, pedig egyáltalán nem akármilyen felkészültségű művészről van szó. Cziffra György, Frankl Péter, Vásáry Tamás, Solti György formálta díjakat sorra nyerő zongoristává, akit a zenekritikusok méltató sorai kényeztetnek.

A Vadhajtasok Szentpéteri Csilla második kísérleti lemeze. Már az első, az ÜZENET is meggyőzte a szakmát arról, hogy nem is olyan könnyű feladat a klasszikát popzenébe oltani, ha az embernek igényei vannak. A mostani lemez alighanem az első közönség-sikerére is rálicítál majd, és a siker nem is méltatlan. A klasszikus témák úgy kerülnek itt terítékre, ahogy az egy igazi crossover produkcióban elvárható: Bach, Debussy, Gluck, Satie „nótái” dús hangszereléssel, bátor kompozíciós kalandokkal vannak kiegészítve. Dühös ütősökkel, (az ízlés határain belül) torzított gitárral tombol a vihar Vivaldinál. Csilla zongorahangja határozott, kiművelt, teres – hű tükre színes személyiségének. Közreműködő zenészei közül sokan a honi jazz kimagasló szereplői (Deseő Csaba, Fekete Kovács Kornél, Borlai Gergő stb.), akiknek kedves szokása, hogy stúdiózenészként a legkommerszebb popzenékből is aranyat csinálnak. A hangok között is halló fülek nagyon hálásak érte.

Emberi szórakozást nyújt a Vadhajtasok, saját hangszereléssel, igazi hangszerekkel, igényes munkával, természetes szavával. Kedves Csilla, bocss' azért a múltkoriért, de hát Kegyed személye az, amely megengedi, hogy úgy közeledjen hozzá a rajongó, mint egy olyan művészehez, akiből árad a közvetlenség és a humánus.

H. Magyar Kornél

Princess „A hegedű hercegnői”

BMG - Ariola

A Princess triót alkotó három lány (Pados Kriszta, Molnár Ildikó, Sándor Kriszti) eddig zenekari zenészként kereste kenyerét. Kömvei Attila ötletének köszönhetően azonban különleges mellékállást szereztek maguknak: popritmusban adják elő a laikusok által is könnyen felismerhető és emészthető komolyzenei darabokat. A trend érthető, hiszen Vanessa Mae és a Bond után meg kellett szülessen egy hasonló magyar formáció is, különben az itthoni rajongók hiányérzetét ki csillapította volna? Ha már a „magyar”-nál tartunk: azt már megszoktuk, ugyan meg nem szerettük, hogy magyar együttesek angol néven futnak, de úgy tűnik jelen esetben azzal is meg kell barátkoznunk – noha ismert magyar(os) kompozíciókból is meg lehetett volna tölteni egy lemezt –, hogy a lányok bemutatkozó albumán mindenféle stílusú muzsika helyet kap. Van itt, kérem minden, magyar tánc, török induló, de még ír muzsika is, nem beszélve a Johannes Brahms, Holló József és Molnár László komponistatrió által jegyzett Magyar táncok Princess Clubmix című opusról.

Tisztességesen játszanak a Princess tagjai, csinosak is, s noha sokat nem tudunk meg az egyéni teljesítményekről; mondjuk inkább úgy, kedvesek. Szeressük őket, hiszen, ha akár egy ember is lesz, aki általuk közelebb kerül a klasszikus muzsikához, már megérte fáradozni.

Böszö Ádám

The best of Vanessa-Mae

EMI

Vanessa-Mae legjobbjai. Na, lássuk csak! Prokofjev: Rómeó és Júlia, Bach: d-moll toccata és fuga, Puccini: Turandot, Vivaldi: Négy évszak stb. Nos, ezek valóban a zeneirodalom gyöngyszemei, de kicsoda Vanessa-Mae?

A kínai származású hegedűművész nő Szingapúrban született huszonhárom évvel ezelőtt, de már négyéves korától Londonban él. Pontosabban az egész világon, hiszen, miután csodagyerekként Mozart, Beethoven és Csajkovszkij tolmácsolásával elkápráztatta közönségét, elkezdődött világkörüli turnéinak hosszú sora. Népszerűsége talán éppen napjainkban a legnagyobb, legutóbbi körútján 35 ország 250 városában ünnepelték.

Magától értetődően fellép a világ öt kontinensének nagy stadionjaiban, sportrendezvények ceremóniáin. New York: Times Square, Párizs: az Eiffel-torony árnyéka, London: Buckingham palota. St. Moritzban a befagyott tavon is „becsúszott” egy fellépés, amelynek színpadára a művész nő stilszerűen siléceen érkezett, 2400 méter magasságból! Ezekon a megakoncerteken alapfelvétel a sokkoló vizuális kavalkád, lézer- és pirotechnikai varázslatok. Vanessa pedig már ének- és tánctudásával is sokezer érdeklődő csodálatát vívja ki. Tökéletesen illeszkedik sztárimázsába, hogy mindemellett a világ egyik legkeresettebb fotómodellje is. Az EMI lemezkiadó egy három CD-ből álló sorozatban jelentette meg korai klasszikus felvételeit. Az első orosz, a másodikon bécsi klasszikus szerzők műveit hallhatjuk, a harmadik pedig már erősen eklektikus, hiszen együtt szerepel rajta többek között Bach Air-je (a g-húron), Gershwin Summertime-ja és a Rózsaszín párduc. 1995-ben jött el a fordulópon, amikor – úgy érezvén, hogy a klasszikus zene berkein belül már minden babért learattak – nem kisebb célt tűzött elé menedzsmentje, mint az egész világ laikus közönségének meghódítását (ekkor készült a The violin player című lemez). Ehhez egy mindenféle zenei stílust felölelő repertoárt alakítottak ki, amelyet részben új szerzemények, részben pedig komolyzenei művek diszkófeldolgozásai alkotnak. E mostani válogatáslemezen is többnyire a „felturbózott” örökzöldek csendülnek fel. Természetesen minden eredetiséget nélkülöznek. Már csak azért is totál kapufa mondjuk a Négy évszak Vihar

tételének „négyesgésítése”, mert diszkózene háromnegyedben nem létezik! Egyáltalán nem a feldolgozás ténye ellen van kifogásom, hiszen ilyen esetben – a forrást gondosan feltüntetve – gyakorlatilag mindent szabad. (Halott szerző különben sem reklamál!)

A sok furiózus hegedűreszelés után szinte megkönnyebbülés a művész nő szolidabb, úszós, hip-hop lüktetésű szerzeménye, az Aurora, amelyben helye lenne egy jazzes improvizációnak, csak hogy mielőtt ebből bármi kibontakozhatna, visszatér a refrén. Az I feel love ugyan kissé infantilis, de például autózás közben nagyszerű. Ebben néhány ütem hegedűszólón kívül Vanessa Mae énekhangjaé a főszerep – egy felismerhetetlenségig „kiplasztikázott” hangé... Ugyanez vonatkozik a hegedű megszólalására is. Egyrészt túlságosan összemosódik az előszeretettel alkalmazott gépi vonóskarokkal, másrészt, ha már a zene többi alkotóeleméről ordít, hogy mesterséges, az ember könnyen kételkedni kezd a hegedűhangok érintetlenségét illetően is. (Richard Claydermannról se gondolta annak idején senki, hogy soha egyetlen hangot nem ütött le élőben a zongorán!) Végül a CD bónusz száma, egy videóklip megtekintése után a kételkedők és a rajongók is eldönthetik, melyik oldalra állnak: ezen megelevenedik a negyvenkilós, csekély öltözékű művész nő démoni figurája, mellé megismerhetjük a XXI. század digitális technikájának számos bravúráját.

Pödör Bálint

**A
VILÁGZENE
MESTEREI**

**Rabih
Abou-Khalil**

Värttinä

Joe Zawinul

**Magyarországon
forgalmazza**

Varga István
(ist.varga@matavnet.hu)

Djabe

Az idén öt éves

Djabe zenekar körül

sokáig tartott a kritikus buzavona: vajon a világzenébe vagy az igényes, de mégis könnyed jazzrock-zenekarok közé kell őket sorolni. És miközben ki így, ki úgy próbálta betéglátni egyéni karakterüket, addig ők maguk a legjobb dolgot csinálták, amit csak egy befutott zenekar tehet: zenéltek, és legyintve hagyták, hogy a körülöttük kialakult „ideológiai víta” egyben jó kis bírvérést is csapjon nekik. A Djabe zenekar (Sipos András – ütőhangszerek; Égerbázi Attila – gitár; Barabás Tamás – basszus; Kovács Zoltán – billentyűs hangszerek; Németh Ferenc – begedű, trombita; Banai Szilárd – dob) érdeklődése a kezdetektől túlmutatott a nyugati zene körein, és magába szívott minden olyan batást, ami a zenészeket érte az évek folyamán. Nem restek tehát megújulni a fiúk, jó értelemben és nem a reklámok hangzatos szlogenjei alapján, ami nagy szó, főleg manapság. Aki a zenekar útjának aktuális állomására kíváncsi, annak jó alkalmat nyújt a Djabe legközelebbi koncertje szeptember 20-án, a Pesti Vigadóban.

1998 november

Az első országos Djabe turné a zenét és a Vari*Lite világítást táncok egészítette ki. A produkció koreográfusa és férfi táncosa Bakó Gábor volt. Később sokan hiányolták a csinos lányokat az előadásokról.

1999 április

Egyértelművé válik, hogy bármilyen virtuóz basszusgitaros vagy szaxofonos játszik a zenekarban, a legnagyobb sikere mégiscsak a rázogatós indonéz *angkiung*nak van a nézők körében.

1998 július

Készül az első DJABE videoklip, a Djabe. Az öreg Ikarus körül forgó történetet megszerették a televíziók és sokat játszották. Sipos András nagyszerűen kamatoztathatta színészi képességeit. A képen a történet vége látható a mezőn. A zenekar, táncosok és a Vari*Lite a pusztában.

1999 október

Megérkezett Indonéziából, Baliról a marimba őse, az *angklung bambu*. 6 hónapot hányódott a tengeren, nylonba csomagolva, mire Hamburg érintésével Budapestre érkezett, de túlélte. A rázogatós angklung mellett ez a hangszer is főszereplője lett a *Ly-O-Lay Ale Loya* című albumnak. A két darabos szett egyik megszólaltatója Barabás Tamás.

2001 április

Az UPDATE felvételein részt vett az egyik legkiválóbb fiatal angol szaxofonos Ben Castle (többek között a The Brand New Heavies, Marillion, Kula Shaker, Steve Hackett, Omar, Mica Paris stb. zenésze). Közreműködésével még tovább emelkedett az album színvonala, melyért eMERToN díjat kapott a zenekar. A képen Barabással látható a fiatal mester.

2001 június

Útközben az Update turnéja során. Benzinkúti megállóban Ben Castle, Barabás Tamás, Banai Szilárd.

2001 szeptember

A látványos Update turné utolsó állomása.
2001 szeptember 14. Pesti Vigadó.

Al Di Meola: Flesh on Flesh

TELARC®

25 év

TELARC SACD-k

Jacques Loussier Trio: Handel

- 60039 Stravinsky: Firebird Suite & Borodin: Polovtsian Dances - Robert Shaw/Atlanta Symphony Orchestra
- 60042 Moussorgsky: Pictures at an Exhibition & Night on Bald Mountain - Lorin Maazel/Cleveland Orchestra
- 60056 Orff: Carmina Burana - Shaw/Atlanta
- 60070 Vivaldi: Four Seasons - Seiji Ozawa/Boston Symphony/Joseph Silverstein
- 60433 The Film Music of Jerry Goldsmith - Jerry Goldsmith/London Symphony Orchestra
- 60498 On Broadway - Erich Kunzel/Cincinnati Pops Orchestra
- 60515 Dukas: The Sorcerer's Apprentice - Jesus Lopez-Cobos / Cincinnati Symphony Orchestra
- 60516 Michael Murray/The Organ at St. Sulpice, Paris
- 60524 Lang Lang recital album (Rachmaninoff, Haydn, Brahms, Balakirev)
- 60526 I Fiamminghi: Tango! - The Orchestra of Flanders
- 60530 Music of Alan Hovhanness: Concerto for Harp and String Orchestra - Yolanda Kondonassis
- 60532 Sinatra / Riddle: Nice'n'Easy; celebrating Sinatra - Erich Kunzel / Cincinnati Pops Orchestra
- 60540 Beatles - Kunzel/Cincinnati Pops
- 60541 Tchaikovsky: 1812 Overture - Kunzel/ Cincinnati Pops Orchestra/ Kiev Symphony Orchestra
- 60552 A Mormon Tabernacle Choir Christmas - Mormon Tabernacle Choir/Craig Jessop
- 60560 Goldsmith: Christus Apollo - Jerry Goldsmith/London Symphony Orchestra & The London Voices
- 60561 Shostakovich: Symphony No. 5 / Tchaikovsky: Romeo & Juliet - Lorin Maazel/Cleveland Orchestra
- 60563 Tchaikovsky: Symphony No. 4 / Stravinsky: The Rite of Spring - Maazel/Cleveland
- 60566 Beethoven: Piano Concerto No. 5 "Emperor" / Symphony No. 5 in C minor, Op. 67 - Rudolf Serkin/Seiji Ozawa/Boston Symphony Orchestra
- 60569 Mahler: Symphony No. 5 - Benjamin Zander/Philharmonia Orchestra
- 60571 A Celtic Spectacular - Kunzel/Cincinnati Pops
- 60574 Music of Turina and Debussy - Lopez-Cobos/Cincinnati
- 60575 Orff: Carmina burana - Runnicles/Atlanta Symphony
- 60578 Berlioz: Symphonie fantastique, Op. 14 - Paavo Jarvi/Cincinnati Symphony
- 60579 The Sound of Glory: Battle Hymn of the Republic - Mormon Tabernacle Choir/Craig Jessop
- 60582 Rachmaninoff: Piano Concerto No. 3 - Lang Lang
- 60588 Vaughan Williams: A Sea Symphony - Robert Spano/Atlanta Symphony

- 63395 Junior Wells: Come On In This House
- 63440 Dave Brubeck: The 40th Anniversary Tour of the U.K. - Live
- 63443 Oscar, Ray & Milt: The Very Tall Band - live at the Blue Note
- 63469 Monty Alexander/Steve Turre/Derek DiCenzo: Stir It Up
- 63473 Celebrating the Music of Weather Report
- 63483 Ray Brown/John Clayton/Christian McBride: SuperBass 2
- 63487 Mighty Sam McClain: Blues for the Soul
- 63488 McCoy Tyner with Stanley Clarke and Al Foster
- 63491 John Pizzarelli: Kisses in the Rain
- 63493 Freddy Cole: Merry-Go-Round
- 63494 Monty Alexander Meets Sly and Robbie
- 63500 Oscar Peterson Quartet/The Michel Legrand Strings: Trail of Dreams - A Canadian Suite
- 63509 Robert Lockwood, Jr.: Delta Crossroads
- 63542 Kevin Mahogany: Pride and Joy
- 63546 John Pizzarelli/The George Shearing Quintet: The Rare Delight of You
- 63549 Michel Camilo: Triangulo

A teljes katalógus, többféle tematikus elrendezésben letölthető a TELARC weboldaláról

WWW.TELARC.COM

Magyarországon forgalmazza: Karsay és Társa Kft.

1021 Budapest Versec sor 15.

Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

karsaygy@axelero.hu

A zene magáért beszél

Archie Shepp Budapesten

A tenorszaxofon egyik utolsó igazi legendája, Archie Shepp májusban ismét Magyarországra látogatott (ld. még: Gramofon 1997. november), de először adott elő bepróbált, közös műsört magyar jazzistákkal, amelyet azóta a BMC Records lemezen is kiadott, majd lemezbemutató koncerten is eljátszották, a BMC fesztiválján. Ez a különleges esemény Lee Konitz (Trio Midnight), Herbie Mann (Borbély Quartet, Babos Gyula), és Erik Truffaz (Off Course) magyarokkal lezajlott kollaborációinak sorába illeszkedik, kiemelkedő ívet rajzolva a magyar jazz történetében. Archie Shepp 1937-ben született Floridában. Bölcsészkaron szerzett egyetemi diplomát, mind szépirodalmi, mind teoretikus írásait nagy visszhang kísérte. A batvanas évektől kezdve az avantgárd és a fekete polgárjogi és művészeti mozgalom híres alakjaival működött együtt, például Cecil Taylor zongoristával és Don Cherry trombitással. John Coltrane oldalán is zenélt, így a jazz legnagyobb hatású alakja közvetlen örökösének tekintik. A nyolcvanas évektől kezdve változott stílusa, a rhythm and blues és a bebop nagyobb teret kap ma játékában, mint régen, és egyre többet énekel örökzöldeket és bluesokat – bátborzongatóan autentikus előadásban. A lemezbemutató koncert utáni nap, elutazása előtt válaszolt a Gramofon kérdéseire.

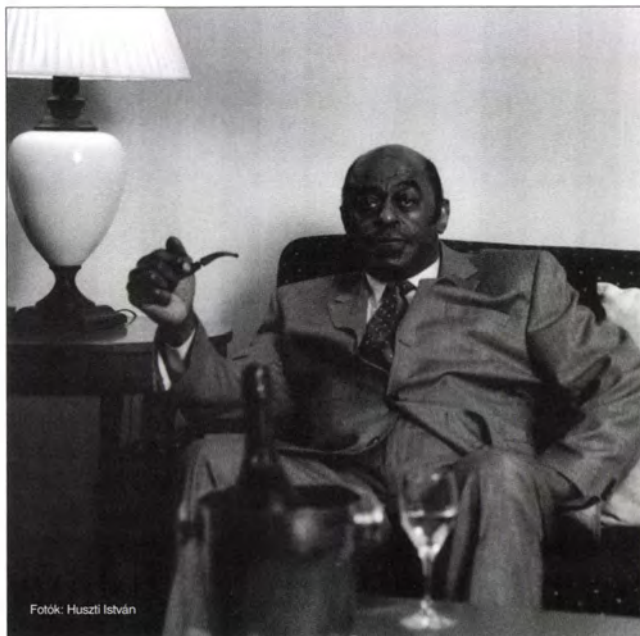
Gramofon: A jazz nagymértékben afro-amerikai zene. Amit most Dresch-ékkel játszik, jazznek nevezné-e?

Arche Shepp: Nem. Azt hiszem egyáltalán nem jazz. Nem az, abból a szempontból, ahogy én játszom. Nem is ez volt az oka annak, hogy bekapcsolódtam ebbe a projektbe. Persze annak hívják, aminek akarják, de ha már kérdezi, megmondom, hogy szerintem micsoda: szerintem kombináció, egy ötvözet, én afro-amerikai zenét játszom néhány kiegészítő magyar folk-zenei elemmel. Amin Kálmán (Balogh - a szerk.) játszik, a cimbalom, ez az ősi hangszer, nem hagyományos az afro-amerikai zenében. Ettől eltekintve ugyanazt a ritmusszekciót használjuk, amit Buddy Bolden használt 1917 környékén. Vagy Coltrane használt a hatvanas években, és amely az afro-amerikai muzsikások újítása nyomán terjedt el. Így azután nem tekintem jazznek, hanem afro-amerikai zenének, amelyet módosítottunk hagyományos magyar zenei elemekkel. Az emberek gyakran elkövetik azt a hibát, hogy például amikor egy magyar muzsikusz játszik afro-amerikai zenét, azt már nem tartják afro-amerikai zenének többé. Magyar jazzé válik, és ez a jazz igazi jelentése. A jazz bármi, amit annak akarunk hívni. Coca-Cola, Marlboro, Kleenex (egy papírzsebkendő márkája - a szerk). Sohasem határozza meg a zene forrását, amely létrehozza, sem pedig az embereket, akik létrehozzák a zenét.

G: Dresch Mihály, a partnere, nagyban hasonlóképpen járt el.

A. S.: Partner helyett inkább úgy nevezném, hogy „stablemate” (kb.: istálló társ; barátságot jelöl - a szerk).

G: Tehát ugyanazt csinálja a saját folk-zenei örökségével, mint

Fotók: Huszti István

ön a blues-zal, vagy az afro-amerikai zenével...

A. S.: Van itt valami, amivel alapvetően nem tudok egyetérteni. Azt mondtam Misi-nek is tegnap, amikor néztem, ahogy lekottázta az egyik szerzeményét, meg Gábornak, a gitárosnak, hogy Ellington az afro-amerikai zene szempontjából a legfontosabb zeneszerző, mert ő volt az, aki elkezdte a blues mint alapvető tematikus elem használatát, és kiterjesztését, ahogy Beethoven kiterjesztette a szonátát és a szimfóniát. Ellington képes volt kiterjeszteni a blues egy csomó művészi műfajra, mert a blues kezdete, ahogy a magyar zene kezdete is, a népzene. Ellington volt az első, de legalábbis az egyik első, aki Scott Joplin és mások nyomán úttörő volt a zene lekottázásában. A kottairás az elmélet része, az előadásé, mert ha például leírok két nyolcadot, akkor az így hangzik: *dát-dát*. Vagy például így (jazzesen ritmizál): *Táddá-di-di, táddá-di-di, dáábdudá*. Ezt a fajta kottairást az afro-amerikai muzsikások találták ki. Amikor láttam, hogy Misi kottát másol a koncert előtt, akkor azt mondtam, lehet, hogy tematikusan magyar zene, de azt a kottairást használja hozzá, amit Scott Joplin, Fletcher Henderson, Ellington és mások találtak ki, Dizzy Gillespie és a nagy big band-zeneszerzők fejlesztettek tovább, meg Gerald Wilson és Tadd Dameron. De Misi fekete zenét játszik, és abban vannak magyar zenei elemek, mint például a cimbalom. Amikor azt játssza, hogy *bú pidibadú, bidipadú*, az Coltrane. Miért kellene ezt nekem másnak ajándékozni? Mintha nem tudnám, hogy ez az én zeném? Úgyhogy ennek értelmében kérem, fogalmazza át, amit mondott.

G: Értem, nos, ez természetesen azért szokatlan helyzet lehetett önnek, mert „Misi” határozta meg, milyen számokat játszanak.

A. S.: Ő írta a számokat.

G: Mennyi időbe telt Önnek, hogy alkalmazkodjon a helyzethez, hogy megszokja a zenét?

A. S.: Na, de hát ez az én zeném! Nem magyar zenét játszottam; ettől tartottam, amikor jöttem, hogy ebben az együttesben biztosan olyan zenét kell majd játszanom, amelyet még sosem játszottam. Erről szó sem volt, egy darabtól eltekintve, azt mondhatnám, hogy erősen hatott rá a New Age Music, a klezmer, a jiddis zene, de például a trombitás úgy játszik, mint Miles Davis. Tudja, a repülő sok mindent lehetővé tett az utóbbi évtizedekben. Az egyik a zenei ötletek és jelképek elterjedése. Egy magyar vagy egy lengyel úgy játszik, mint Coltrane, hozzáad lengyel vagy magyar nép-

zenei elemeket, de attól még az a zene afro-amerikai marad. Mintha én olasz zenét játszanék, és valami új ritmust találnék ki Puccinihez. Attól az még Puccini marad.

G: Nos, a koncert tegnap este csodálatos volt...

A. S.: Köszönöm szépen. Ezt a fiúknak is megköszöntem, akikkel a színpadon voltam. És azt kell mondjam, hogy Ferenc is hozzáad egy olyan elemet, amelyet általában nem lehet az afro-amerikai zenében megtalálni. Voltak fekete muzsikusok, mint például Ray Nance az Ellington-zenekarból, vagy Stuff Smith, meg Eddie South, a legendás, mind nagyszerű hegedűsök, de ők más hagyományból táplálkoztak. Ferenc máshonnan, a cigány hegedűsök hagyománya felől érkezik, és nyilván klasszikus tanulmányai is mélyen hatottak rá. Szeretem, ahogy játszik, különleges, szabad dallamait, ő is egész más, őt sem lehet jazzmuzikusnak nevezni. De Mátyás, a bőgős, István, a dobos: Philly Joe Jones meg a többiek ott vannak a játékában, ahogy játszottunk tegnap. Baby Dodds, meg a mai dobosok – szvingdobolás volt, nem magyar. A dobfelszerelés sem volt magyar, azt hiszem.

G: Úgy tűnt nekem, hogy a folyamat végén feltették a pontot az íre: talán nem túlzás a koncertet egy barátság megpecsételésének nevezni.

A. S.: Hogyne, kezdettől fogva. Ennek több oka is van. Először is a zene, tetszettek nekem a muzsikusok, azonkívül lehetőséget adott nekem arra, hogy sokat játsszak. Amióta Budapestre jöttem, egész nap játszhatok. Párizsban, ahol élek, egy kis lakásban, csak meghatározott órákban gyakorolhatok. Ez itt számomra nagyon előnyös. Tetszik a város, szép a szállodai lakosztályom, és mindennek az előnye az előadásban tudtam kamatoztatni.

G: Érdekes folyamat volt, ami tegnap estig tartott, és talán egyszer folytatódik. Hogyan kerültek ennyire közel egymáshoz zeneileg?

A. S.: A zene adott, a zene magáért beszél, és ahogy ön is mondta, ez bizony blues alapú zene. Nem eléggé figyelnek oda a bluesra és a hatására. Nem csak a szimbolikájára, hanem az aktualitására, a mondanivalójára, amit a modern kori hangszere eladás számára jelent ebben az idiómában. Olyan sokat jelent... A blues arra az időre nyúlik vissza, amikor a feketék még rabszolgák voltak, vagy a következő korszakban, amikor sem pénzük sem tanulási lehetőségük nem volt. Az egyetlen mód, hogy egymás között kifejezzék magukat, a blues. A zene nagyon egyszerű volt, há-

rom sorból állt (énekli): „You don' know, baby, what's on my mind.” Ezt akkor megismétlik, mert így könnyebb volt megtanulni a dalt, és akkor jön egy harmadik sor: „You see me laughin', baby, I'm laughin' just to keep from cryin'.” Ez költészet, ami átadható, egy történet, amit könnyen és hamar el lehet mesélni a testvéremnek. Aki azután válaszolhat (énekli): You better listen here. Amikor mi összejövünk, Misi meg én, az a blues. Ő énekel nekem, és én énekelek neki. Ilyen egyszerű.

G: Európában élve sokszor van ilyen jellegű élménye? Milyen gyakran történik meg Önnel, hogy – amennyire meg tudom ítélni – valódi inspiráció éri?

A. S.: Nagyon jól bántak itt velem. Ha különlegesen jól bánnak az emberrel, akkor ő is különlegesen jól akar játszani. Ritka alkalom nekem, hogy egész nap gyakorolhatok, azután koncert van, az én

Dresch: Nekem Shepp maga a jazz

Dresch Mihály idestova öt éve ismerkedett meg Archie Sheppel, a CD-Bárban egy fogadáson, és azóta ugyanúgy gondolja: maradéktalanul felnéz rá, a legmagasabb szinten tartja nyilván a munkáját. „Valami hatalmas büszkeség árad a zenéjéből, úgy muzsikál, hogy nekem ő magát a jazz zenét jelenti. Nemcsak az a jazz, hogy jó variációkat játszik, szupergrúppokban szerepel, olyan méltóság, energia és emelkedettség árad belőle, hogy nekem tettenérhetően ez a jazz.” – Bár az is igaz, hogy a felvételek és koncertek közti beszélgetéseikben Shepp a jazzról szólva utalt rá, hogy számára már csak zene van, nem az a lényeg, hogy jazz-e vagy sem.

Dresch örült neki, hogy bluesban formát öltő beszélgetésnek nevezte Shepp az együttműködésüket. „Ez persze áttételesen igaz, mert nem vagyok annyira otthon a bluesban, vele nem is memék bluest játszani, nincs ehhez olyan identitásom, affinitásom. De hát úgysem a hangokban, hanem a hozzáállásban van a lényeg, még akkor is, ha minél jobb zenész valaki, annál inkább helyükre kerülnek a hangok.”

Dresch megismerkedésükkor nem gondolta volna, hogy közös lemezük lesz, nem is merte volna megkérni személyesen Sheppet, annyira tiszteli, de Pallai Péter, akinek egy barátja vette fel a közös munka ötletét, kezébe adott Sheppnek egy lemezt (Dresch máig nem tudja, pontosan melyiket), amikor Shepp tavaly játszott a Budapesti Búcsún. Meg is kérte, hogy ha tetszik neki, és volna kedve közös munkához, akkor értesítse, és Shepp augusztusban üzent is nekik, hogy kész a közös munkára. Pallai csak a pozitív válasz megérkezése után értesítette Drescht. „Majdnem elájultam, amikor Pallai telefonált a hírrel.” Akkor kezdett gondolkodni, hogy mit is játszanak közösen. Standardeket nem volna értelme vele lemezre játszani. Végül így alakult ki a lemez műsora, és az ötlet, hogy Dresch szerzeményeit játsszák. A koncerten, ahol a Balogh Kálmán cimbalmos mellett Juhász Gáborral kibővített együttes játszott, Shepp örökzöldjeiből is elhangzott néhány, egy a lemezre is került. Dresch is úgy érezte, hogy a Közraktár utcai sátorban, a lemezbemutatón élték át a csúcst, az az este szerinte is nagyon jól sikerült. „Az Öreg nagy energiával játszott és jókedvel, nem nézett le minket egy pillanatig sem, úgy adta magát, ahogy kell. Óriási megtiszteltetés nekünk, hogy így állt hozzá, a számokat már tudta, tehát úgy jött a koncert előtti próbára, hogy minden számot tudott. Gyakorolta a szerzeményeimet, és ez nekem óriási elismerés, ha ebbe belegondolok: eljátsza a számaimat, elő tud csiholni belőlük energiát.”

zeném gerilla-zene. Nincs idő a turnéimon gyakorolni, rendszeren próbálni, hiába kérdezik az emberek, hogy miért nem hozok új számokat. Bezzeg itt, Misi megírja a számokat, gyakorolunk. Nekem, amikor Párizsban kapok egy felkérést, akkor három hónap is eltelhet, mire fellépek, és közben a lakásban gyakorolok, amikor tehetem. Ha kapok egy felkérést, az lehet egy jó buli, komoly helyen, akkor sem biztos, hogy tudok előtte gyakorolni. Lehet, hogy előtte hat hétig nem voltam színpadon, úgyhogy ezért ugyanazzal a repertoárral járok. Naná, hogy ösztönözve érzem magam, amikor itt vagyok. Bárcsak ezt csinálhatnám egyfolytában.

G: És Európa? Sok amerikai muzsikus számára Európa azt jelenti, hogy különlegesen bánnak vele, elismerésben van része, még nagyobbban is, mint otthon.

A. S.: Otthon az amerikai zenészekkel ugyanúgy bánnak mint itt. Attól függ, kivel beszél. Ha az én generációmról beszél, lehet hogy egyetértek ezzel. Akik az én koromban vannak..., de nem akarok neveket mondani. A fiatalabbak, a Marsalisok, a Hargrove-ok, a fiatal muzsikusok, nem mintha bármi kifogásom volna ellenük, csak nagyobb kereskedelmi és művészeti lehetőséghez jutnak. Lehet, hogy jobban néznek ki a tévében, könnyebben felléptethetők a médiában, és amikor a zene terjesztéséről van szó, ott mindig sok a fehér arc. Ők sosem beszélnek politikáról, egy új generáció, mindig nagyon antiszeptikusak, lejátsszák a zenét, felveszik a gázsit, amerikai módjára beszélnek, úgyhogy szerintem lehet, hogy jobban bánnak velük, mint bárhol máshol. (Wynton) Marsalis biztosan multimilliomos már, de hány milliomos jazz-zenészt ismer Európában? Biztosan nem sokat... Persze értem, amire gondol, de még a jól ismert zenészek is, vagy a hozzám hasonló, kevésbé ismert zenészek, nagyban profitáltak abból, hogy Európában dolgoztak. Herbie Hancock, Jarrett, és a többiek az amerikai munkáik mellett ugyanannyira függnek az európai nyári fesztiváloktól, és a japán piactól, mert akkor sok pénzt lehet keresni. Csak azt mondom, hogy Amerikában is sokat szerepelnek. Ők, én nem.

G: És mit tart arról, hogy etnojazznek hívják a népzenei hatású improvizatív zenéket?

A. S.: Én nem használok ilyen kategóriákat. Ezeket a rádió meg a tévé céljaira találták ki, hogy eladják vele a lemezeket. Etno, jazz, funk, techno jazz, mind az eredeti, afro-amerikai zenei- és táncgyomány elfajzásai. Megteremtettük a hagyományt a

hangszeres, improvizált zenéből, amelyet a századforduló körül kezdtek jazznek hívni. A mai popzene gyökerei is mind idevezetnek, etno-blablaba, ezeket én nem használom. Szerintem a fehérek találták ki, hogy eladják vele az afro-amerikai zenét és táncát. Na, ezért nem dolgozom sokat az Egyesült Államokban. Az emberek nem könnyen viselik el a nézeteimet. Biztosan nem a zenémmel van baj, ma bármit el lehet játszani, és sok pénzt lehet vele keresni. Velem nem itt van a baj – amit mondtam és amit gondolok, azzal van a baj. Szerintem mi, az én népem kellene, hogy ellenőrizze és kézben tartsa azt a zenét, amit mi játszunk. Ez az én véleményem.

Zipernovszky Kornél

(Köszönjük Pallai Péter szíves közreműködését az interjú elkészítésében.)

CHICK COREA
 NOW HE SINGS NOW HE SOBS
 Chick Corea – zongora
 Miroslav Vitous – bőgő
 Roy Haynes – dob
 Blue Note – EMI

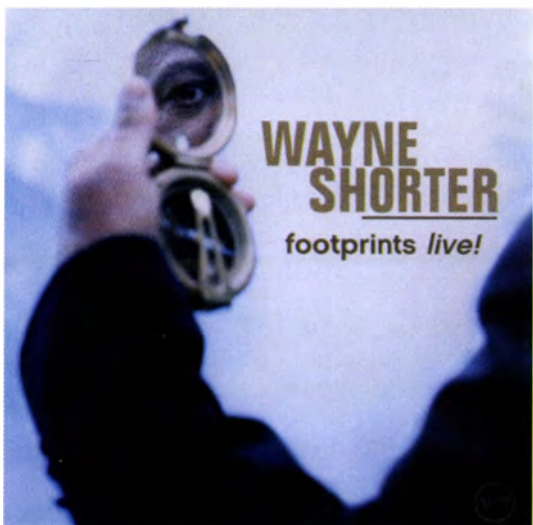
Nem szeretem a legeket, sem más szuperlatívuszokban való ömlengéseket, melyek többnyire érzéki élmények hatására gátját veszített szubjektivitásból fakadnak, de szerény álláspontom szerint a Corea-Vitous-Haynes trió a Bill Evans-Scott LaFaro-Paul Motian trió után a legjelentősebb a modern jazz triózene történetének utolsó negyven évében, amely a mainstream jazz zongora jelenét meghatározó négy pianista – McCoy Tyner, Herbie Hancock, Keith Jarrett, Corea – fő alkotói szakasza. Mikor a trió – minden tagja a csúcson – 1981-ben egy ECM lemezfelvétellel ismét összeállt, Corea pontosan emlékezett

1967-re – egynapos, de felejthetetlen találkozás alkalmával született a lemez. „Most, annyi év után az az érzésem, mintha tegnap lett volna, és ott folytatjuk, ahol abbahagytuk.” Három ilyen sztár persze nem tud tartósan együtt maradni, az album (Trio Music) óta az együttlét szünetel.

A jelen album – amely nemcsak Corea pályafutásának legjelentősebb opusa, de jazztörténeti klasszikus mind a jazz-zongor-

rázás, mind a triómuzsikálás, mind az albumdramaturgia vonatkozásában (még szerencse, hogy utálok a szuperlatívuszokat!) – a United Artists csak lemezgyűjtő körökben ismert Solid State labeljén jelent meg, valószínűleg néhány ezer példányban. A lemez pillanatok alatt elfogyott, hiszen Corea szakmai körökben már jól ismert és nagyra értékelt muzsikos volt. Kezdő éveinek legnagyobb hatású ideáljaként Bud Powell és Horace Silvert jelölte meg, és az 1964–67 közötti időszakban, melyet Blue Mitchell hardbop kvintettjében és Herbie Mann afro-latin csapatában töltött, megfigyelhető stílusfejlődése a Winton Kelly-Bill Evans-McCoy Tyner vonal mentén. Ez a bebóptól a differenciáltabb, lebegő ritmuskezelésen és összetettebb harmóniavilágon át a pergően virtuóz, de nagyon erőteljes billentésű, perkusszív zongorajátékig vezetett, ami ebben a trióanyagban teljesen kiérlelt formában hallható, és ilyen erővel, hitellel és egyensúllyal azóta nem volt megtapasztható. Néhány hónappal előtte készítette Stan Getz kvartettjével a szaxofonos életpályájának is csomópontalbumát (Sweet Rain), melyhez két, ma már örökzöld kompozícióval is hozzájárult (Windows, Litha). Akkor úgy tűnt, hogy

Kritika

WAYNE SHORTER
 FOOTPRINTS LIVE!
 Wayne Shorter – tenor- és szoprán-szaxofon
 Danilo Perez – zongora
 John Patitucci – nagybőgő
 Brian Blade – dob
 VERVE – Universal

Ha meg kellene mintázni az érzékeny művész szobrát, keresve sem találhatnánk Shorternél jobb modellt. Hancockkal készített duólemezen a keserűségnek, fájdalomnak, magánynak a hangja szól Shorter csövéből. Később megtudtam, hogy egy megrázó családi tragédiát követett az a lemez. Akkor azt éreztem, hogy csak a legnagyobb művészek képesek ennyire pontosan közölni érzelmi állapotukat. Ezen a legutóbbi, szerintem zseniális koncertalbumán a keserűség tovaszállt, a Miles Davistól örökölt, csak Shorternél hallható magányhang is inkább stílárís, mint elementáris. Persze a hang még karcos, néha váratlanul felrikkolt, de inkább a belső béke és az ezzel egyáltalán nem ellentétes vad tüzeség uralja a shorteri tónust.

A tüzet, úgy érzem, igazán Brian Blade gyújtotta be. Tony Williams óta ilyen sokszínű, a zenét strukturálni és irányítani képes dobolást nem hallottam. Blade nyögései, jarretti vinnyogásai végigkísérik a

szaxofonszólókat. Lee Konitztól úgy tudom, hogy a nem zenei zajokra nincs szükség egy koncerten, de ebben az esetben ez teljesen őszintének tűnik. Ha semmi más szerepet nem tölt be, mint azt, hogy inspirálja az egyik legnagyobb élő szaxofonost, már megérte a nyögés. A panamai Danilo Perez nemrég robbant be a köztudatba, de azóta az egyik legelismertebb jazz-zongorista. John Patituccit már jól ismerheti minden jazzrajongó, hiszen Chick Corea zenekarában egy évtizede tartós népszerűséget szerzett magának. Perez játékában megjelennek latin jegyek, de mindig stilizáltan, eleget téve Shorter leginkább huszadik századi kortárs darabokra emlékeztető harmóniavilágának.

Shortert Herbie Hancock az évszázad egyik legnagyobb komponistájának mondta egy interjúban, pedig abban az évszázadban, amelyben Shorter hatvanhét évet leélt, Bartók és Stravinsky is alkotott. Valóban, Shorteréhez hasonló konstans modernitást és stiliztikai tisztaságot keresve sem találunk. Érzésem szerint Shorter mindig előre nézett. A nagyszerű Davis kvintett után a Weather

a hardbop felől a Bill Evans-hatású, impresszionisztikus, filigrán billentésű, lebegő zenei világ felé halad, ami végül is később, a '70-es, '80-as években jellemezte játékát. Ennek fényében a *Now He Sings...* hatása még drámaibb volt a maga idejében, és úgy vélem lesz ma is, mikor harmincöt év után ismét hozzáférhetővé válik. A CD anyaga két LP-t foglal magában, amelyek, mint egy zenei életerv, szinte mindent megelőlegeztek, ami Corea későbbi akusztikus munkásságában bekövetkezett. Az 1968-ban megjelent *Now He Sings, Now He Sobs* hosszabb lélegzetű kompozícióiban, melyek a kínai Változások könyve gondolatai köré rendeződnek, ott van a *Spain* témája, a *How Deep Is The Ocean* ismert átharmonizált parafrazisa, a *Matrix*, mint a bop blues Corea-féle új megfogalmazása. A rövidebb kompozíciók, köztük a *Windows*, a *Samba Yantra* és két standard 1975-ben jelentek meg a *Circling In* című *Blue Note*-album részeként. „A szél fú a tó felett, és felborzolja a víz felszínét. Ilymódon manifesztálódik a láthatatlan a láthatóban.”

Szigeti Péter

Report, majd azután saját, alapvetően elektronikus zenekarai a kor igényét követték. Lehet, hogy most visszatért a számára mindig is legkedvesebb felálláshoz, lehet, hogy a kor retró igényét hallotta meg, mindenesetre létrehozott egy olyan zenekart, amely közvetlen következménye az ötvenes-hatvanas évek nagy formateremtő együtteseinek (Pl.: Davis kvintett), de mégis megkérdőjelezhetetlenül mai. Úgy tűnik, mintha a zene végtelenen szabad lenne, szellemi értelemben természetesen az is, mégis elgondolkodtató, hogy a debreceni koncerten, és ezen a koncertlemezen sokkal több a megégyezés, mint a különbség. Shorter örökifjú. Teszteltem ismerőseim, hogy a fényképe alapján hány évesnek hiszik, és bizony ötven körülínek gondolták annak ismeretében, hogy több, mint amennyinek látszik. Az igazság az, hogy a mester jövőre lesz hetven. Ha frissességét tekintjük, ez szinte hihetetlen, viszont, ha zenei ismeretanyagát és bölcsességét nézzük, azon sem kéne meglepődnünk, ha a százhuszadik évét tapasztaná.

Juhász Gábor

HANCOCK, BRECKER, HARGROVE
DIRECTIONS IN MUSIC
Herbie Hancock – zongora
Michael Brecker – szaxofon
Roy Hargrove – trombita
John Patitucci – nagybőgő
Brian Blade – dobok
Verve – Universal

Túlzás nélkül állítható, hogy a mai jazz legjelentősebb képviselői, a műfaj legnagyobb élő művészegyéniségeinek szűk köréhez tartozó zenészek játszanak együtt ezen a lemezen. Az állítás nem csupán a három kiemelt, vagy „húzónev” alapján igaz (ahogy azt a kiadó gondolta?), hanem a teljes kvintetthez – John Patituccival és Brian Blade-del együtt! Még ha van is némi generációs eltérés az öt muzikus között, az mind-egyikükre áll, hogy pályafutásuk olyan szakaszában vannak, melyben ideális az arány az aktív korral járó fizikai és érzelmi temperamentum, valamint a művészi kifejező erő, illetve jó értelemben vett profizmus között. Nyilván nem véletlenül – és többen nem először – választották egymást néhány exkluzív, élő lemezfelvételt is magába foglaló koncerthez. Így nem is csupán a megalapozott hírnév a CD várható világsikerének garanciája. Tudniillik a jazz (és talán még a színművészet) egyik sajátossága, hogy aki már tehetségével és szakmai felkészültségével akár egyszer is magára vonta a fél világ figyelmét, szinte soha többé nem lesz érdektelen – vagyis sikerre van ítélve. Mielőtt rátérnénk arra, hogy mi is történik a lemezen, hogy milyen lett a végeredmény (!?), muszáj néhány törvényszerűséget tisztáznunk.

Jazz-sztárok esetében nincs az a szakmai ítézés – akár muzsikusként, akár kritikus kollégaként –, aki ne úgy vélekedne (legfeljebb magában), hogy most tulajdonképpen nincs mit, pontosabban kit kritizálni. Mert ugye mihez képest?! Ugyanis a „meghatározó” művész valóban meghatároz; ő, illetve néhány hasonló kaliberű nagy elődje jelöli, jelölte ki a viszonyítási pontot, a mércét. Teljes erőből bizonyítják, hogy így lehet, vagy kellene muzsikálni azoknak, akik ezt komolyan gondolják. Tessék figyelni, itt a határ; a lehetőséget, az elméleti-, a technikai-, a hangszertudást illetően... Akkor

is, ha nem tetszik valakinek, mert az csak abból fakadóan lehet, hogy laikus, vagyis nem ért hozzá az illető; esetleg olyan „ártatlan” a témát illetően, mintha a Marsról jött volna. Szeretni persze nem kötelező őket, de az iménti törvényszerűséggel feltehetően a szóban forgó muzikusok is számolnak. Éppen ezért tiszteletreméltó dolog részükről, hogy szinte sohasem lehet azon kapni őket, hogy az általuk megjelölt mérce alá mennének – ahogy most sem teszik ezt. Tiszta erőből és tudásból játsszák a jazzt. Azon belül is a bopos-coolos legjavát ennek a mágikus-delejes műfajnak; kimért, fanyar brass-szólamokkal, a Bartóki harmóniavilágot idéző zongora-akkordokkal, szuper-szenzitív bőgő-dob backgrounddal, a fizikai kijátszhatóság határán lévő hangszerszólókkal, elképesztő profizmussal és persze egy kevés, a jó ízlés határain belüli circusszal. Ez utóbbi különösen Breckerre jellemző, akinek ezúttal is ellenállhatatlan készítménye volt eljátszani „mindent”, amit csak tud (Coltrane *Naimájában*) – vagy amiről feltételezhető, hogy száznál kevesebb szaxofonos képes ilyesmire. Viszont ez utóbbi momentum is összevág azzal a rendkívül tiszteletreméltó általános jellemzővel, hogy az egész produkciót áthatja Coltrane és Davis öröksége; és nem csupán a két felülmúlhatatlan zseni témái, hanem a felvételen hallható titánok szerzeményei, azok szellemisége által is. Vagyis ez a tisztelet, ez a szerves kötődés, illetve az ebből nyíló perspektíva tágassága és elevensége a legnagyobb erénye ennek a lemeznek.

Matisz László

KEITH JARRETT, GARY PEACOCK,
JACK DEJOHNETTE
Always Let Me Go
ECM – MusiCDome

Zenészek és producerek általában gondos vizsgálat tárgyává teszik az általuk készített albumokon szereplő számok sorrendjét. A hallgató számára az első felvétel, ha nem is meghatározza, de gyakran megalapozza az album egészéről alkotott véleményét. Ebből a szempontból stratégiai hibának tartom a több mint félórás nyitózám, a „Hearts in Space” megválasztását. Nem is a szám hosszával van bajom, hanem érzésem szerint Keith Jarrett, aki elég energikusan nyit, csak menetközben kezdi kialakítani a koncepciót ezen a felvételen. Egy ismétlődő kis figurát variál elég sokáig, de nézetem szerint unalmasan. A mentő körülmények között a bögős Gary Peacock és a dobos Jack DeJohnette lenyűgöző játéka. Hihetetlen érzékenységgel reagálnak Jarrett rezdüléseire, és szerintem a gyors részekben ötletesebben is játszanak nála. Amikor a szám közepén Jarrett visszafogja a tempót, felemelő zenét produkál, csak hát akkor már köszönő viszonyban sincs a kezdettel. A felvétel végére azután összeáll a koncepció, és elérkezünk oda, ahol a számnak kezdődnie kellett volna.

Ez a nyitás kezdetben a lemez ellen hangolt. Mintha az elején ujjai maguk mögött hagyták volna Jarrett dallamképző fantáziáját. Az volt a benyomásom, azért kellett lelassulnia, hogy összeszedhesse a gondolatait, és amint ez sikerült, hiteles zenét produkált.

A legérdekesebb ezt a nyitózámot összehasonlítani a dupla album utolsó felvételével, a még gyorsabb, s ráadásul egy pillanatra sem lanyhuló tempójú „Relay”-jel (magyarul: „Staféta” – nomen est omen), amely klasszikusan strukturált, átgondolt, de tele van meglepő ötletekkel. Időtartamát tekintve viszont egyharmada a nyitózám. Talán ez is az előnyére válik.

Jarrett gyakran bonyolódik parttalan rögtönzésekbe. Sokan épp ezért szeretik. Engedtessek meg a szubjektív megjegyzés: én nem. Akkor sem, ha még oly képzett, sokoldalú és fenomenálisan tehetséges mint zongorista. A rövidebb és lassú számok viszont fenségesekek, kiváltképp a „The River”, amely megható, letisztult, mentes a barokk megoldásoktól és jó példája Theolonious Monk elvének, miszerint „gyakran a kevesebb több”.

Érdekes eset a „Waves”, amely lassan, gazdaságosan és érzelemdúsan indul, majd abból építkezve gyorsul, de gyorsulva sokat veszít érzelmi töltetéből. A „Hearts in Space”-hez hasonlóan, itt is az utolsó öt percben halljuk a legkiforrottabb muzsikát, melynek azonban már vajmi kevés köze van a kiindulóponthoz. A gyorsabb felvételeken több példáját halljuk a perkusszív zongorának, ritmikailag néha már Cecil Taylor irányában haladva, noha annak radikalizmusa nélkül. Ezek a részek Jack DeJohnette dobja egyenrangú a zongorával. Amikor Jarrett dobosként zongorázik, DeJohnette zongoristaként dobol. Számomra azonban Gary Peacock az album hőse. Szakmai alázattal, hihetetlen odafigyeléssel játszik, de olyan ötletesen és gyönyörűen, hogy az ő esetében az ember kissé frusztrált, amikor a szólói véget érnek.

Orson Welles „Falstaff”-ját hívta egy angol kritikus tökéletlen mesterműnek. Gyakran ez az érzésem korunk egyik leginkább agyondokumentált zenésze, Keith Jarrett albumaival is. Felvételei között hihetetlen gyöngyszemekre akad az ember, viszont az érdekesnek ígérkező, de félresikerült, vagy menetközben ellaposodott próbálkozások kigyomlálatlanul maradnak. Erre az albumra is áll azonban, hogy még a legkevésbé sikerült számokon is példaértékű e három összeszokott zenész hihetetlen empátiája.

Sajnos Jarrett, Peacock és DeJohnette hosszantartó együttműködése ma már ritkaságszámba megy a kamara-jazz világában. Az alkalmi együttesek kétségkívül gyakran izgalmas találkozásokat produkálnak, és a pillanat inspirációja is fontos kovásza a jazznek, de a műfaj mégis sokat veszíthet, ha kimegy a divatból, vagy nem lesz anyagi szempontból kifizetődő az a stabil és tartós egy húrpondules, melynek ez a trió napjainkban talán a legkiválóbb példája.

Pallai Péter

ITZHAK PERLMAN – ANDRÉ PREVIN
The Jazz Album
EMI Classics

André Previn kétségkívül az egyik legfurább szerzet a jazz világában. Hol hollywoodi filmekhez komponál, hol bebopot játszik, majd hosszú időn keresztül kizárólag klasszikus karmesterként neves szimfonikus zenekarokat vezényel, hogy aztán visszatérjen ismét a jazzhez, annak is az avantgárdabb vonulatához. És mindezt kimagasló színvonalon műveli, ráadásul néha az egyik kalandból a másikba magával is cipeli, akit igazán megkedvelt. Ilyen szerencsében volt része a kongeniális hegedűs Itzhak Perlmannak is. Previn (egyik) visszatérése a jazzhez éppen Perlmannal kezdődött: több felvételt is készítettek, amelyek egyben még nem jelentek meg, csak most, egy kissé eklektikus dupla összeállításon. Az albumon 1975, 1980 és 1981 szerepel a felvételek időpontjaként, amelyeket aztán '86-ban még digitálisan „re” is masztereltek. Talán ennek köszönhető a kétblokkos, antagonisztikus koncepció. A CD1 jó részén Joplin-ragtime-okban kísér Previn sokat próbált társával Perlmannal. Ez pedig barátok között sem dicséri az anyag szerkesztőjének stílusérzékét, ugyanis a majd' másfél lemeznyi hátralévőség, a tulajdonképpeni lényeg, a tizenhat Previn-kompozíció modernista hangvétele köszönő viszonyban sincsen a túl akadémikus és a jazz tárgykörébe is csak zsirozva betuszkolható, unalomig ismert ragekkel. De az a tizenhat... nos, az olyannyira képes feledtetni a haszontalan Joplinokat, hogy nem győzzük csodálni Perlmann adaptívitasát, ahogyan kiszakad a cizellált trillák világából, és bizonyítja, hogy a jó zene és jó muzsikus nem a pontosan betanult szólások precíz interpretációjának függvénye. Élvezetes hallgatni az '50-es évek bop-korszakának nagy alakjait (Jim Hall, Red Mitchell, Shelly Manne) Previn zenekarában, miközben az ünnepektől sztárhegedűs bátran igyekezik áttörni a klasszikus és a jazz műfajok közötti határvonalat.

Végső Zoltán

WEATHER REPORT

The Best Of...

Columbia/Legacy – Sony

Hallgatom a Skin Alley és a Black Widow zenekarok hajdan legendás zenéit CD-n, s nem értem, mit ettem rajtuk gyerekkoromban. A nagy élmény a múlté, a zene már nem nekem szól, üres, többnyire semmitmondó, néha bővli. Nincs ezzel persze semmi baj, gyakori érzés az ilyen: ami régen jó volt, ma már nem kell. Lehetne hasonló benyomásom a Weather Report-válogatás hallgatásakor is, de a Shorter és Zawinul vezette csapat az ellenkező hatást váltja ki belőlem. A két főnök a Bitches Brew idején olyan leckét kapott forradalmi fusion zenéből, hogy szinte tévedhetetlenek lettek. A válogatásra felkerült 11 szám friss, izgalmas élmény ma is, sőt, a hetvenes évek közepéről vagy még későbből származó anyagok mintha új energiával töltődtek volna fel az eltelt évek alatt. Továbbra is azt érzem, hogy zeneileg az első három album a legkiemelkedőbb, amikor többek között Alphonse Mouzon, Miroslav Vitous és Dom Um Romao dolgozott a két beltág oldalán. Az átmenetet az 1974-es Mysterious Traveller jelentette, melyen már basszusgitár is szólt (ezt az albumot két szám képviseli a Best Of-on); a jelentősebb váltás a Tale Spinnin'-en következett be, melyen egy lecsupaszodott zenekar szólalt meg, lényegesen több populáris elemmel, mint azelőtt. A popularizálódás a Heavy Weather-en még látványosabb lett. Mindez végigkövethető a mostani lemezen is, mely a Birdlanddel kezdődik. Az érdekes az, hogy ma a '70-es években kissé lenézett Weather Report-számok is szórakoztatnak, s arra csábítanak, hogy egy-egy sorlemezők tetejéről lefújjam a port. Egy szimpla CD-n lehetetlen bemutatni ezt a 15 évig (1971–1986) működött zenekart. A lemeznek azonban így is nyugodtan adhatnánk a Young Persons' Guide To Weather Report címet.

Máté J. György
(A sorozat következő darabjait téli számunkban mutatjuk be. – A szerk.)

JOE ZAWINUL

Faces and Places

ESC – Varga

Joe Zawinul, a csodafelnőtt már majd' fél éve tartotta izgalomban rajongóit a hírrel, hogy a sok sikert hozó '98-as World Tour után új stúdióalbummal áll elő szindikátusa élén. Végül 70. születésnapja alkalmából júliusban megajándékozott bennünket egy világszerte ismert, melyen afrikai, dél- és észak-amerikai, indiai és európai helyszínekre kalandozik, s a lehető legjobb helyismerettel rendelkező idegenvezetőket alkalmazza – köztük van Paco Sery dobos, Richard Bona, Etienne Mbappe és Victor Bailey basszusgitárosok, Amit Chatterjee és Dean Brown gitárosok, Manolo Badrena és Alex Acuna ütősök, Bobby Malach szaxofonos és mások. Össznépi zenélés ez, nagyon eltalált, mozgásra ösztönző groove-okkal, gazdag ritmikával, ami a dob, az ütősök és a basszus összeforrottságából formálódik. A mindörökké vitális Zawinul bilentyűi mellett a domináns szerep a tulajdonosaik anyanyelvén megszólaló énekhangoké és nyelv nélküli vokáloké. A szintetizátor-guru pedig most is, ahogy mindig, bemutatja a „hogyan alkossunk szűk tartományokban, kevés hang felhasználásával tökéletes dallamfolyamokat” nevű mutatóját. A másik, szintén nem sokak által gyakorolt kunszt az a mód, ahogy minden egyes kompozícióját felépíti: mindig van kezdet és kifejelet, köztük pedig egyre izgalmasabbá váló, egyre több feszültséget magukban rejtő történetek rajzolódhatnak ki. Zawinul szerint az élet szép, a világ tele van gyönyörűséggel, amerre járunk, lépten-nyomon kincsekre bukkanhatunk. Ez a fajta üzenet gyakran hamisnak tűnik, a valóságra való vakságot vagy túlzott naivitást sejtet, de ha ő mondja-játssza el, talán mégis elhiszem. S ha ilyen minőségű, autentikus és magával ragadó bir lenni a világzene, akkor lehet létjogosultsága.

Bércesi Barbara

JOHN PIZZARELLI WITH THE GEORGE

SHEARING QUINTET

The Rare Delight Of You

TELARC – Karsay

és Társa

A népszerű gitáros-énekes, John Pizzarelli legújabb lemezének különlegessége a közreműködő, a hajdan világhírű George Shearing Quintet. Fiatalabb olvasók kedvéért elmondom: a 83 esztendő angol születésű vak zongorista 1946-ban települt át az Egyesült Államokba, ahol az ötvenes-hatvanas években óriási népszerűségre tett szert zongora-vibrafon-gitár-bőgő-dob összeállítású együttesével, egyéni sound-jával. A hetvenes években a különböző modern irányzatok előretérése idején Shearing és zenéje háttérbe szorult, bár amikor 1972-ben egy alkalommal szerencsém volt őt együttesével a chicagói London House-ban hallani, a közönség tombolva ünnepelte. A mai Shearing kvintetben a vezető mellett kevésbé ismert fiatalokat találunk, akik hűen követik a mester hagyományait s pontosan úgy játszanak, mint az egykori elődök: első a meg-hangszerezelt, finom zenekari hangzás és a zongoraszólok, minden más ezeknek van alárendelve. No és persze, e lemezen John Pizzarelli ének- és gitárszóloinak. Mind a koncepció, mind a kivitelezés telitalálat: végig rendkívül magas színvonalon előadott, élvezetes muzsika, újabb példa arra, hogy a jazz standardok világa kiapadhatatlan zenei forrás. Ki ne hallgatna szívesen olyan dalokat, mint a September In The Rain, Lulu's Back In Town, vagy a háborzongatóan szép Everything Happens To Me? Shearing zongorajátéka ma is régi fényében ragyog, stílusa az évtizedekkel ezelőtt kikristályosodott, arany középut. Shearing mindig szívesen kísért énekeseket, játszott együtt Peggy Lee-vel, Carmen McRae-vel, Mel Torméval, a mostani, Pizzarellivel való együttműködés azonban véleményem szerint színvonalban felülmúlja a régi, szépemlékű felvételeket.

Deseő Csaba

BILL FRISELL
The Willies
Nonesuch - Warner

Bill Frisell az 1995-ös Nashville után ismét az amerikai gyökerekhez nyúlt vissza, ahhoz a muzsikához, amelyből ő mindig is táplálkozott. Mondhatni a jól megszokott Frisell-sounddal találkozunk, mintha már hallottuk volna ezeket a dalokat. Pedig csupán arról van szó, hogy az alkalmazott technikák, harmónia-fordulatok, a tipikus hangszerelési megoldások – így együtt – nyelvezetté nemesedtek, és ez a nyelvezet most aktuálisan éppen arról szól, hogy a testes életművel rendelkező gitáros az 50. életéve tájkán nagy kedvel mártózik meg a '20-as évek világában. A szolidnak mutató triófelállás, hűen a Frisell-lemezek hagyományaihoz, most is szépen dúsul: köszönhetően természetesen a gitárra kötött effekteknek és a bendzsó mellett esetenként felbukkanó harmóniumnak. A bögös Keith Lowe-val már játszott együtt Frisell, viszont a bendzsót pöngető Danny Barnes neve a legnagyobb keresgélés után is ismeretlen marad – legalábbis jazz-körökben. Barnes ugyanis vérbeli folk-muzsikusból, méghozzá olyan, aki kiválóan megfelel az album által állított koncepciónak. Egyfelől remek technikája szépen cizellálja az eklektikus gitárjátékot, másfelől pedig ha jobban megfigyeljük, valójában ő áll a 16 zeneszám középpontjában. Többek között a bluegrass-legendának számító bendzsó-együttes, a Carter Family standardjeit emelték be az anyagba, illetve egy különleges történetű, szintén a kerek testű hangszer mesterének számító zenész arcéle is felvillan a háttérből. Dock Boggs a '20-as években elsőként készített lemezeket a műfajban, de csak a '60-as években talált rá egy népzene kutató, és újfent rögzíthették immáron jó minőségben is, hogy miből táplálkozik az amerikai folklór. Frisell lemezei ugyan olykor nagyon hasonlítanak egymásra, érdemes külön-külön elmélyülni az általuk bemutatott világokban.

Végső Zoltán

JOE SAMPLE
The Pecan Tree
Verve - Universal

A történet az ötvenes évek elején kezdődik. Joe Sample Wilton Felder tenorossal és Stix Hooper dobossal megalakítja gimnáziumi zenekarát. Később Hubert Laws fuvolista és Wayne Henderson trombonos is csatlakozik. 1961-ben a Jazz Crusaders névvel kötnek ki. Hard bopot játszanak. Közben sokat foglalkoztatott stúdiózenészek lettek, számtalan Motown-lemezen szerepeltek a háttérben. A koncertezést egyre inkább elhagyták, csak lemezeket készítettek. Zenéjükben azonban egyre erősödött a gospel, R&B, rock, soul, funk elemek aránya. Végül 1971-ben a megbélyegző jazz szót elhagyva The Crusaders néven működtek nagy sikerrel tovább. Talán legnagyobb sikerük az 1979-es Street Life volt Randy Crawford énekével. Henderson, majd Hooper is távozott, Sample vezetésével a nyolcvanas évek közepéig működtek még az egyre jobban megváltozó zenei környezetben. Sample stúdiótevékenysége a kommersz soul – R&B területéről áttevődött az ezzel rokon, de inkább jazz területre, Dave Sanborn, Al Jarreau, Tom Scott és hasonlók lemezein játszott. Ez idő tájt kezdte készíteni szólóalbumait. A Crusaders fúvós soundja helyett a zongora lett a főszereplő. Többnyire közepes tempójú, kontemplatív darabokat játszott, melyekre egy kissé mélabús hangulat a jellemző. A mostani, a Verve cégnél debütáló albuma is hasonló. Már a Crusaders is büszke volt déli gyökereire, és erre számtalan darab úgy karakterében, mint címében is emlékeztet. Ezek itt is megtalálhatók The Pecan Tree, Texas Hands, Texas Two Step című darabokban. Sample leheletfinom, inkább díszítésszerű szólócskákat játszik egyébként veretes, súlyos harmóniamenetű darabjaiban. Joe Sample albuma könnyednek szánt jazzes zene, amely mélységeivel tartalmasabb szórakozást ígér.

Friedrich Károly

ÁGOSTON BÉLA
Meles, meles – Kispál és a Borz felvételek nem közönséges feldolgozásban
Szerzői kiadás

Az alcím pontosan fogalmaz: noha Ágoston Béla jazz-zenész (is), a Meles, meles nem pusztán megajjazsítása Kispál és a Borz zenéjének, hanem annál jóval több. Azt is érdemes leszögezni, hogy a zene önmagában, az „eredeti” ismerete nélkül is megáll. A két CD-nyí, 100 perces ciklus 19 felvételének eklektikája hemzseg a meglepetésektől, ám nagyon is áll rá a mondás, miszerint örületében módszer rejlik. Igen alaposan átgondolt munka ez, amelyben nincsenek nagy lélegzetű szólók, de még a kiséret is nyitott az ötletes rögtönzésre. Bizonyos vonulatok bűvőpataként buggyanak fel újra és újra a műben. Az egyik a zene mélységes európaisága. A magyar népzene modern felhasználását Ágoston egészen céltudatosan műveli. Az album nyitószáma, a baritonszaxofont furulyával, ütőgardonnal és tekerőlanttal házasító Fafurulyás tökéletes példája ennek, míg a Város szélén kéne lakni (Egyedül járok) hangsúlyosan magyar blues, amely egyszerre fülbemászó és módfelett szellemes. Valószínűleg egyáltalán nem tudatosan merít a Meles, meles a hetvenes években Carla Bley által vezetett Jazz Composers' Orchestra hangulatából is. Időnként a zseniális „ötödik Beatle”, George Martin hatása érvényesül. A nagyzenekari felvételek jazzesebb részei gyakran ellingtoni rendezőelveket követnek, anélkül, hogy akár egy pillanatra is Ellington-utántázzák alacsonyodnának. Egyedül izzó kölcsönöz az albumnak a könnyed ironia is, mely Kispált, Ágostont egyaránt jellemez, nem véletlenül játszottak együtt korábban. Az alternatív beat-muzsika kedvelői is örömmel fogják lelteni a Meles, melesben, épp úgy, mint a nyitott jazzrajongók. A Meles, meles hiánypótló, de ami fontosabb: nagyszerű és eredeti zene.

Pallai Péter

PATRICIA BARBER
Verse
Blue Note – EMI

A szelek városában száz évvel ezelőtt, amikor a Deltából érkező feketék letelepedtek a déli városrészen, s kialakult Bronzeville, a blues és a jazz párhuzamos, néha egymást metsző vonalakon kezdett fejlődni. Chicago és a zene kapcsolatáról valószínűleg ma is a blues jut a legtöbb turista eszébe, de a Chicago Reader című hetilap felmérése szerint jelenleg 79 helyen lehet a városban élő jazzt hallgatni. S míg tíz-tizenöt évvel ezelőtt a város jazzéletére kíváncsi látogatót alighanem Von Freeman vagy Eddie Johnson valamelyik koncertjére irányította volna el a készséges recepciós, addig ma már nem vitás, hogy a főcsapás iránya a Green Mill kell, hogy legyen, Al Capone egyik kedvenc tartózkodási helye, ahol Kurt Elling és Patricia Barber hetente ad telt házas koncerteket, s ahol reggel ötig lehet jazzt hallgatni.

Miss Barber a minimalista hangszerezések, s a se beszédnek, se éneklésnek nem igazán nevezhető deklamálással előadott intim darabok mesterévé nőtte ki magát korábbi lemezein. Ráadásul, ha meghallgatjuk az olyan számokat az új lemezről, mint például az I Could Eat Your Words vagy a Clues, elégedetten nyugtázzhatjuk: a régi módi ma is hatásos és jó. Mégis, Barber ezúttal fontos szerepet szán Neal Algernek, egy bluegrassos gitárosnak, és ez a tény a country felé kacsintató Joni Mitchelléhez közelfi némelyik számát, sőt! A szellemes szövegű Lost In This Love-ban arra ragadtatja magát, hogy három percre elfelejtse a blazirt alapállást, és középtempóban játsszon. Nem orgonál, és az akusztikus zongorát is csak szórványosan alkalmazza, viszont franciául is elénekel egy dalt (Dansons la gigue). Dave Douglas jó időben megszólaló trombitaszólói ugyancsak a főnökön stilusváltó kedvét mutatják.

Máté J. György

BÉLA FLECK & FLECKTONES:
Live at the Quick
Sony

Az amerikai jazz-bendzsós édesanyja, mint a Gramofonban már beszámoltunk róla, az ismerős utónevet Bartók iránti tiszteletből választotta. Ehhez képest lehetetlen összefüggést találni az ő, és a magyar Gêniozus között. Nem mintha ez magától értetődő kellene hogy legyen, de talán kissé elfogultabbak vagyunk, amikor a XX. század legnagyobb muzsikusaának neve felvetődik... Béla koncertlemezeének legjobb pillanatai az első percekben hallhatók. Itt még egy szellemesen meghangszerezelt, becsületes jazz-rock ígérete van a levegőben; sőt, azonnal kiderül a Flecktones muzsikusaának kivételes hangszertudása is. Béla virtuóz bendzsózása mellett sziporkázó basszusjáték, és nem kevésbé hatásos szaxofonozás is csigázza az érdeklődést. A zenének ezzel a jellemzőjével a lemez hátralévő részein sem lenne semmi probléma – még ha egyre inkább sejtjük is, hogy a felszíni csillogásnál mélyebb zenei megoldásokra nemigen számíthatunk. Továbbá az is a produkció javára írható, hogy első hallásra egyik meglepetésből a másikba esünk. A sokadik műfaj hallatán hitetlenkedve konstatáljuk, hogy ezek a zenészek mi mindent tudnak. Ugyanis a már említett jó kis jazz-rock mellett játszanak countryt, funkot, dobszóolóval kísért orosz népi tánczenét, ír-kelta dallamokat, francia szon-feldolgozást steel-drumon, spirituálét szóló-basszusgitáron, Bach-átíratot, popot, és non plusz ultraként mongol dorombéneket – nem is akárhogy. Ebből két probléma adódhat: az egyik, hogy mindebből csak a felszíni hatáselem érvényesülhet, a hangszeres felkészültség dacára, a másik pedig, hogy nincs élő ember, aki mindezen műfajokért egyaránt lelkesedne, a sűrű egymásutánosság inkább gyengíti a hatást, a műfajok lényegének hiányáról nem is beszélve. Fenntartásaink egyetlen tény mond ellent: a fantasztikus közönségsiker.

Matisz László

THE DIZZY GILLESPIE ALUMNI ALL-STAR BIG BAND CONDUCTED BY JON FADDIS
Things to Come
Telarc – Karsay és Társa

A felvételek 2000. szeptemberében koncerten készültek, az all star big band ekkor már második éve működött. Frank Wess, James Moody, Jimmy Heath vagy Slide Hampton hetvenedik évük körül jártak ekkor, a zenekarban természetesen ők képviselik a legidősebb generációt, főként Gillespie '50-es évekbeli zenekaraiban játszottak. A zenekar vezetője és trombitása, Jon Faddis a '60-as, '70-es években volt Dizzy tanítványa, míg Claudio Roditi, Antonio Hart vagy Renee Rosnes a mester életének utolsó szakaszában szerepeltek vele. Dizzy Gillespie Charlie Parker (kor-) társa. A szeniális, ösztönös, karrierjével mit sem törődő Parkerral szemben ott áll a szorgalmas Gillespie, aki maga a két lábón járó diszciplína. A fiatal tehetségek támogatása, tanítása már egészen korán élete egyik fő eleme volt, Ray Brown-tól Arturo Sandovalig. Dizzyt nagy tudása és a swing-korszak végének tapasztalata már a negyvenes évek közepén az első be bop big band megalakítására sarkallták. Az ötvenes években nagyzenekarában Quincy Jones és Benny Golson voltak a meghatározó figurák. Később már nem volt állandó a zenekar, de még számos felvétele készült, Clare Fischer, Lalo Schiffrin, J. J. Johnson hangszerezésével. E tradíciókat elevenítette fel Jon Faddis a Dizzy-alumnusok együttesével. A zenekar jó, tradicionális big band-muzsikát játszik. Az előadás a koncertfelvétel erényein kívül hibáit is megmutatja, időnként a trombonok disztonálnak. A darabok főként az ötvenes évek big bandjeinek eredeti hangszerezéseit idézik, kissé múzeumi jellegűek. Jon Faddis nagyszerű trombitás, és nyilván szervező is, akinek sikerült az eredeti atmoszférát jobban felidézni annak kitalálójánál. Ez bizonyára nagy eredmény, de, hogy elég nagy-e, az nézőpont kérdése.

Friedrich Károly

SILENT WAY
Standby
BMC Records

Ez az egyes számú BMC-lemez – katalógusszámát tekintve. Az 1996-os, első Silent Way album újrakiadásáról van szó, melyen három, eredetileg a három évvel későbbi This Time című CD-n szereplő bonus track is helyet kap, így egy kisebb fejlődéstörténetet hallunk: a főcsoporttól az elektronikus hangzások és a klasszikus formavilág felé finoman elmozduló kulisszajazzt. Farkas Mihály lebegő zongorajátéka, színező szintetizátorai, Czvikovszky Gábor hozzá igazodó, érzékeny szaxofonozása, valamint a Glaser Péter és Gyenge Lajos alkotta ritmusszekció feszés visszafogottsága jellemzi a darabokat; Dész András ütözése kissé háttérbe szorult a keverésnél. Rendkívül kifinomultak a zongorista kompozíciói, mégis a katarzisz előszobájában maradunk. Talán ha a szólisták egy kicsit „harapósabbak” lennének, a nem várt hatásokból többet kaphattunk volna.

B. B.

LES MCCANN
Pump It Up
ESC – Varga

Kemény ritmusalapokkal indul a lemez, az ember zavarba jön, talán igényes popfelvételt hallunk. Aztán megszólal a zongorista-énekes McCann izes, rekedtes hangon, inkább mesél, mint dalol, de egy időre magával ragad. Később dögös Hammond-bejátszások gazdagítják a hangzást, rövid szaxofonszólók, női háttér vokál, a hatás fokozódik. Néhány perc elteltével már világos, hogy itt inkább jóízű soul zenének vagyunk fültanúi. McCann valaha jazz-zongorista volt, aki elsőként tért át a Fenderre, majd a '70-es évektől egyre többet énekelt a lemezein. Sokan járnak hasonló úton, ám McCann nagyon messze elment attól, amit még jazznek nevezhetünk. E lemezen zongorázni csak egyetlen számban halljuk: az 1964-ben trióval előadott The Truth című felvételen, amelyre 2001-ben ráénekel. A Marcus Miller szintű vendégek sem sokat segítettek a produkció színvonalán, csak koloritot adnak.

D. Cs.

KARRIN ALLYSON
In Blue
Concord –
Karsay és Társa

Az átütő erő és a természetesség egyszerre van jelen Karrin Allyson szerény, de magabiztos előadasmódjában. Tíz éve készíti a Concordnak a lemezeket. A „piacon” olyan rést talált magának, amelyben tökéletesen érvényesül kettős kötődése, egyrészt scat-képes énekes, másrészt a bluegrass folklorisztikus elemeihez is szívesen visszanyúl, hangszíne eleve erre predesztinálja. Az In Blue az általam eddig hallott lemezeinél egy klasszissal jobb: megközelelti a tökéletest. Bluesokat, balladákat és középgyors tempókat ad elő, a blues-os koncepciót mindegyikben kiválóan érvényesíti, mert a mélyebb esztétikai tartalmak és nem a felszínes formai jegyek által egyéssé teszi a lemezt. Ráadásul a Mulgrew Miller–Peter Washington–Lewis Nash ritmusszekció, Danny Embrey gitárossal együtt mesterien háttérrezi a hangulatot.

Z. K.

Klasszikus és jazz újdonságok!

VERDI
IL TROVATORE
ALICIA GEORGIU
HAMPSON DJAKOVA
D'ARCANGILO
PIANNO

FANNY ARIANT JEREMY IRONS
Callas FOREVER
UN SINGOLO FRANCO ZEFIRELLI
BAND ORIGINALI DU FILM

SIMON RATTLE
BERLINER PHILHARMONIKER
5
mahlersymphony

THE MICHEL PETRUCCI TRIO
MAESTRO PETRUCCI & TRIO
ONE OF THE GREAT TRIOES

NAT KING COLE
AT THE SANDS

www.emimusic.hu

SZÍNHÁZ ZENE TALK SHOW

A PRO CULTURA URBIS DÍJJAL KITÜNTETETT
IBS SZÍNPAD (BUDA STAGE)

1021 TÁROGATÓ ÚT 2-4. TELEFON: 391-2525

SZÍNHÁZ, TALK SHOW, ZENE!

Művészeti vezető: Vámos Miklós

MÉDIATÁMOGATÓNK:

NÉPSZABADSÁG
Magyarország legkedveltebb napilapja

BONBON MATINÉ

GYEREKEKNEK

MINDEN SZOMBATON DÉLELŐTT 11-KOR AZ IBS SZÍNHÁZBAN!

TALÁLKOZHATSZ GRYLLUS VILMOSSAL, LEVENTE PÉTERREL,
A KALÁKÁVAL, A GHYMES EGYÜTTESSEL, TUBA TÓBIÁSSAL ÉS MÁSOKKAL.
HOZD MAGADDAL A LEGJOBB BARÁTODAT IS!

FOLYTATÓDIK A RAIFFEISEN JAZZ KLUB AZ IBS SZÍNPADÁN,
A RAIFFEISEN BANK RT. KIZÁRÓLAGOS TÁMOGATÁSÁVAL, A
KLASSZIKUS ÉS JAZZ LAP-, KÖNYV- ÉS HANGLEMEZKIADÓ KFT.
SZERVEZÉSÉBEN

SZEPTEMBER 20-ÁN, PÉNTEKEN ESTE FÉL NYOLCTÓL SZÍNPADON
A PEGE QUARTET, VENDÉG: HEINZ VON HERMANN (SZAXOFON)

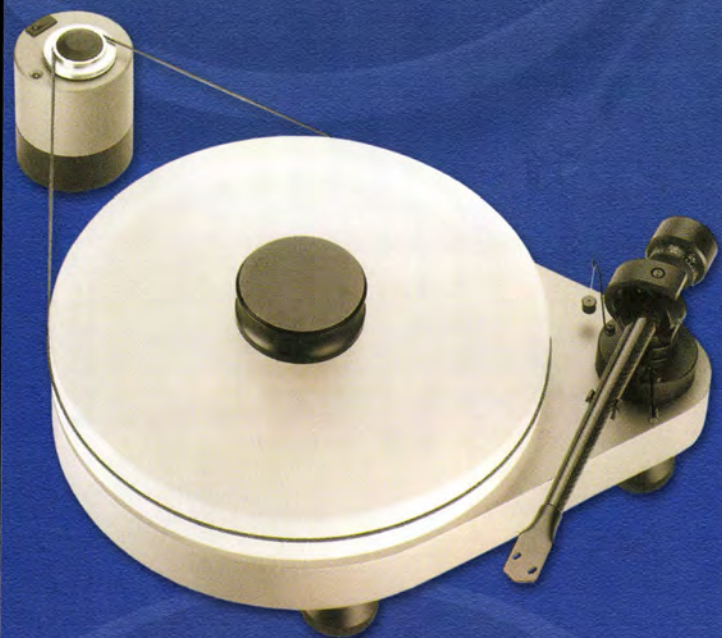
A RAIFFEISEN JAZZ KLUB TOVÁBBI KONCERTJEI AZ IBS-EN:

OKTÓBER 18., NOVEMBER 8., DECEMBER 13.

További részletek a Raiffeisen Jazz Klubról: www.gramofon.hu

Analogue
elérhető áron

1027 Bp., Szász K. u. 3.
Telefon: 201-8906 • Fax: 212-3741
www.audiotuning.hu

budapest
fesztival
zenekar
alapitvany

SZERETETTEL VÁRJUK ÖNT
A BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR
2002. ŐSZI-TÉLI KONCERTJEIN

SZEPTEMBER 14. 19:45. MILLENÁRIS TEÁTRUM

Takács Jenő születésnap koncert
Takács Jenő művek
Szólista: Paul Badura –Skoda
Vezényel: Fischer Iván

SZEPTEMBER 15. 14:30 ÉS 16:30 BFZ PRÓBATEREM

Kakaókoncert
BFZ művészei
Vezényel: Fischer Iván

SZEPTEMBER 21/22. 19:45 ZENEAKADÉMIA

Nagyzenekari sorozat
Schubert/Mozart/Rachmaninov
Szólista: Andreas Haefliger
Vezényel: Fischer Iván

OKTÓBER 13. 17:00 BFZ PRÓBATEREM

Vasárnapi kamarazene
Schubert/Brahms
Gál-Tamási/Éder/Kovalszki/
Eckhardt vonósnégyes

OKTÓBER 18/19. 19:45 OLASZ INTÉZET

Nagyzenekari sorozat
Ives/Mozart/Schumann
Szólista/vezényel: Thomas Zehetmair

OKTÓBER 24. 19:45 OLASZ INTÉZET

„Zsákbamacska koncert”
Vezényel: Fischer Iván

OKTÓBER 27. 14:30 ÉS 16:30 BFZ PRÓBATEREM

Kakaókoncert
BFZ művészei
Vezényel: Fischer Iván

NOVEMBER 17. 17:00 BFZ PRÓBATEREM

Vasárnapi kamarazene
Schubert/Beethoven/Verdi/Fauré/Liszt
BFZ Csellóegyüttese

NOVEMBER 23/24. 18:00 BFZ PRÓBATEREM

Haydn-Mozart sorozat
Mendelssohn/Dittersdorf/Quantz/Haydn
BFZ művészei

DECEMBER 8. 17:00 BFZ PRÓBATEREM

Vasárnapi kamarazene
Liszt/Bartók/Beethoven
Selmeczi János/Jandó Jenő/Szabó Péter

DECEMBER 26/27. 19:45 ZENEAKADÉMIA

Nagyzenekari sorozat
Goldmark/Hubay/Richard Strauss
Szólista: Lendvay József
Vezényel: Fischer Iván

Jegyek vásárolhatók az alábbi jegyirodáknban:

BFZ Alapítvány irodája (XII. Alkotás u. 39/c Tel.: 355-4015)

Zeneakadémia (VI. Liszt Ferenc tér 8. Tel.: 342-0179)

Vigadó Ticket Service (V. Vörösmarty tér 1. Tel.: 327-4322)

Filharmonia Budapest Kht. Jegyiroda (V. Mérleg u. 10. Tel.: 318-0441)

Ticket Express Jegyiroda (V. Kecskeméti u. 8. Tel.: 266-7070)

MATÁV Jegyiroda (VI. Nagymező u. 19. Tel.: 302-3841)

GRAMOFON Hang

Egy rovat margójára...

A Hi-Fi (High End) show-ja és borsa

Sokan talán nem is gondolnák, hogy néhány éve, sok más hobby mellett, az audio készülékek kedvelői is saját rendezvénnel büszkélkedhetnek, így 1992 óta idén november 8-a és 10-e között immár 10. alkalommal gyűlik össze a hazai audio társadalom a Budapest High End Show-n az Art'otel nevű budai szállodában – amely idén is a bemutató helyszíne lesz –, hogy az elmúlt év újdonságaiból csemegézzен.

Akit a zenei reprodukció szélesebb köre hoz csak lázba, annak sincs unatkozni valója, ugyanis a High End Show megrendezésével egyidőben Házimozi és Hi-Fi Show néven harmadik alkalommal megjelenő kiállítás idén külön High End szekcióval bővül ki.

Az ok pedig, amiért ezeket a kiállításokat megemlítem, a következő: zenét hallgatni sokféle helyszínen, sokféle készüléken lehet, de azért nem árt tisztában lenni a lehetőségekkel. A sportban sem mindegy, hogy milyen minőségű felszerelést használunk, aki komolyan foglalkozik valamelyik sportággal, előbb-utóbb eljut néhány arra szakosodott boltba, hogy felmérje a lehetőségeket. Lehet, hogy mindezekről függetlenül más forrásból választ – akár a bevásárlóközpont sportosztályáról az olcsóbb ár miatt – de mindezt a jóleső tudattal teheti, hogy élt a rendelkezésére álló lehetőségekkel.

Mindkét fentebb említett kiállítás lehetőséget ad arra, hogy a zenebarát informálódjék, tapasztalatokat, élményeket szerezzen, megnézhessen, megtapogathasson olyan zenei reprodukcióra szánt berendezéseket, amelyekkel egyébként csak az újságok vagy a katalógusok hasábjain találkozhat.

Akik kedvel lapozgatják rovatunk oldalait – és idejük engedi –, látogassanak el a kiállításokra. Szélesítsék ismereteiket, hiszen rovatunk terjedelme miatt csak egy kis szeletét mutathatja be ennek a világnak.

Tartalomjegyzék

Láttuk-hallottuk

„Isten bozta, Mr...!”	66
KRELL 300 IL integrált erősítő	
Kicsi, szelíd kígyók varázsdobozban	70
Nirvana S-X összekötő kábel	
Muzikális Kántorok	72
MusiCante Primo és Duo, elő- és végerősítő	
Analog Mercedes... ..	74
Benz Micro MC 20 E 2 hangszedő	

Történetek

Hi-Fi rendszerek és emberek	75
Vásárlási útmutató 2. rész (erőkódok és erősítők)	

Hangszervíz

Analog lemezjátszók bekötése 2. rész	76
--	----

Rovatvezető:

Nagy Sándor

Szerzők:

Kelemen Marcel,
Puksa Tibor,
Szalai László,
Takács Jenő

Szakmai lektor:

Degrell László

Partnerek:

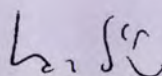
Audio Tuning Hungary Kft.
Etalon Kft.
Limar Kft.
Penna Poor Kft.

Referenciakészülékek:

Rega Planar 3 Lemezejátszó
Roksan TMS lemezjátszó
V.d.M Grasshopper hangszedő
Krell KAV 250 CD-játszó
Audiomecca One integrált erősítő
ProAc Response 1,5 hangszugárzó
AudioNote AN E/SE hangszugárzó
Söund Organisation készülékállvány

Leballgatószo:

Nohrton Audio

Nagy Sándor

„Isten hozta, Mr...!” KRELL 300 IL integrált erősítő

...dünnyögöm magamban udvari-askodón Peter Sellers nagyszerű filmjének címét kölcsönvéve, miközben éppen sikerült a „vendég” dobozának tetejéről eltávolítani a ragasztószalagot. S őszintén szólva az ismerkedés számomra nem éppen alkalmas időpont ellenére a régen várt tengerentúli előkelőség kedvéért még a vízpartok bársonyos, enybet adó klímáját is szívesen felcserélem a zenehallgató szobám ilyenkor szinte elviselhetetlen, döglesztő bőségére. Majdcsak el leszünk valabogy, majd bekapcsolom a légkondicionálót... (KGST ventilátor).

Régóta várt, hiszen magyar közönség ez idáig (egy sajnós idejekorán elhalt forgalmazási próbálkozás kivételével) csupán a külföldi szaksajtó hasábjain megjelenő dicshimnuszokból értesülhetett Krellék újabb és újabb hőstetteről a tökéletes hangvisszaadásért vívott hosszú, nehéz harcban (a messziről jött tudósító meg azt hall, amit akar). De ennek immár vége, mivel az Audio Tuning felvállalta D'Agustino mester rendkívül magas műszaki színvonalat képviselő, innovatív szabadalmak tömkelegét felhasználó elektronikaiknak magyarországi forgalmazását. Néhány évvel ezelőtt a Krell úgy döntött, hogy a Master illetve a Class A

Series fejlesztésénél felhalmozott tapasztalatok, alkalmazott technológiák némileg leegyszerűsített felhasználásával létrehoz egy, a High End kategória alacsonyabb ársztályába tartozó sorozatot, a KAV-t – megcélozva ezzel a márka szerényebb jövődelezzel rendelkező rajongóinak táborát is.

Mára a felfrissített, teljesen új arculattal rendelkező KAV SERIES a háromtagú sztereó család, CD lejátszó, integrált és végerősítő mellett, a piaci igényeknek megfelelően komplett „Home Theater” láncsal (a DVD játszótól kezdve a surround processzoros előfokozaton át a többcsatornás végerősítőig) egészül ki.

A KAV 300 IL „Integrated Amplifier”-t dobozából kiemelve szembeütünk a Krell unokatestvér erősítőkhöz képesti filigrán (egyébként igen tisztességes 438x89x432 mm-es) termete – így a cimbeli megszólítását „Hahó, Öcsi”-re változtatom. Rendkívüli, már-már arisztokratikusan visszafogott (akár egy angol úr, szürke gyapjú pulóverben) eleganciája folytán – hosszú percekig csak bámulom. A kellőképpen merev készülékház teljes egészében alumíniumból készült, minden éle lekerekített. Az előoldal, illetve a hátlap a szerkezet vázát alkotó, fényesre polírozott, szintén lekerekített sarokprofilokhoz van csavarozva. A fedőlemez a tranzistorokban keletkező nagy mennyiségű hő elvezetése érdekében szinte teljes egészében perforált. A készülék kezelőszervei teljesen egyforma, aprócska, fém nyomógombok. Baloldról elindulva elsőnek az erősítő relés kapcsológombját nyom-

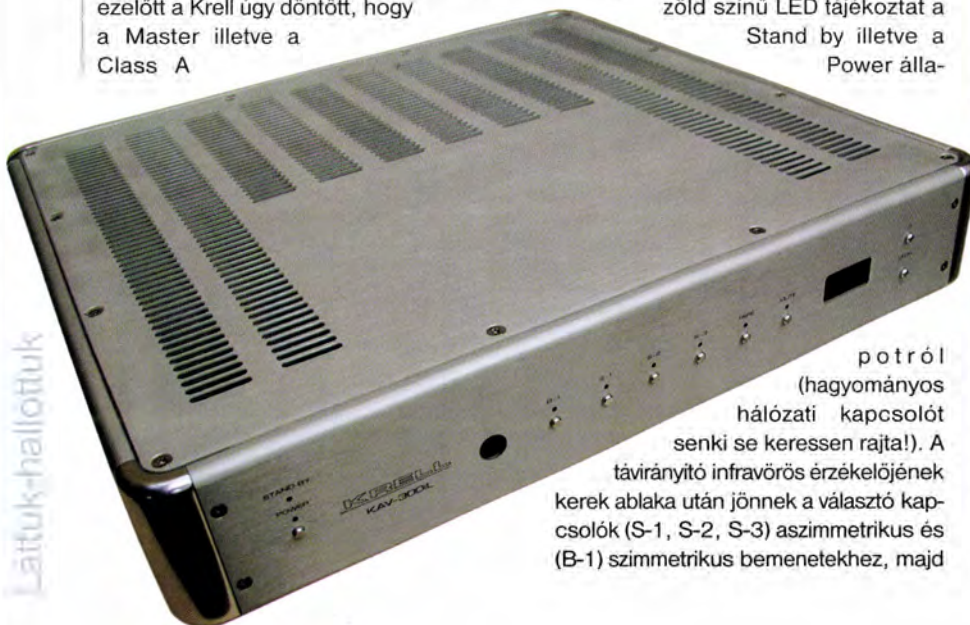
hatjuk meg, felette egy piros és egy zöld színű LED tájékoztat a

Stand by illetve a Power álla-

a magnókimenet választója és végezetül a MUTE (némitő) gomb következik. Jobb oldalon található a hangerő szabályzó szekció, mely két le- és fel léptetőből és egy 0-tól 150-ig kalibrált, 3 számjegyes piros színű kijelzőből áll, mely tájékoztatást ad az aktuális kimenőszintről. Hátral a jobb csatorna hangszóró csatlakozója, csavaros-szorítós kivitelben (banándugók kíméljenek, kábelsaruk előnyben jelíggével), egy pár XLR és négy pár RCA aljzat a bemeneteknek, egy-egy pár a magnó vonalszintű és az erősítő szabályozott kimenetének. Végül a rendszervezélő zsinórok csatlakozási pontjait a bal oldali hangszóró-kimenet, majd a hálózati kábel aljzata követi. Az erősítő szimmetrikus áramkörei két külön panelen helyezkednek el, felül tiszta „A-osztályban” működő, külön kontroll erősítőként is használható előfokozat, alul pedig a hűtőbordákkal bőven ellátott, csatornánként 12 db meghajtó és végtranzistorból épült végfokozat. A stabil tápellátásra (a készülék 13,8 kg-os tömegének jórészt kitévő) tetemes méretű, 800 VA-s toroid transzformátor gondoskodik. Az erősítő teljesítménye rendkívül figyelemreméltó 200 W/8 ohmos és 400 W/4 ohmos terhelésen. Aki megvásárolja a tengerentúlon bizonyára kedvező árú, de hazai viszonyok között borsosnak mondható, 1.290.000 Ft-ba kerülő KAV 300 IL erősítőt, az tartozékként talál még a dobozban egy nagyon pofás, fémből készült, szuper lapos kialakítású, nagy gombokkal rendelkező, minden funkciót (így akár a Krell CD-t is) vezérlő rendszer-távírányítót is.

A hang: A lapunk hangrovatánál kialakult kétlépcsős meghallgatási szokásoknak megfelelően, Krell öcsivel való ismerkedésemet egy három napos „házi buliban” kezdtem (SONY CDP XA50 ES, B&W CDM7 és egy Silltech összekötő kábel társaságában). Mi tagadás, elcsábultam a benne szunnyadó wattok mennyiségétől és sorra vettem elő az úgynevezett hangos zenék jeles képviselőinek lemezeit. Enyhítő körülményként kérem a Tekintetes Törvényszéket, vegye figyelembe, hogy nyáron, amikor egymást érik a szabadtéri zenei rendezvények – a sör hideg és hát: a nők, ugye –, az ember hajlamos ilyenkor az efféle elhajlásokra.

Nos, valami döbbenetes energiával szólalnak meg a különböző zenekarok,

potról (hagyományos hálózati kapcsolót senki se keresen rajta!). A távirányító infravörös érzékelőjének kerek ablaka után jönnek a választó kapcsolók (S-1, S-2, S-3) aszimmetrikus és (B-1) szimmetrikus bemenetekhez, majd

akár egy élő koncerten, erő és frissesség van minden hangban (a buli még csak most kezdődött, nincs izzadságszag és erőlködés).

Az amúgy keményfiúsan megszólaltatott hangszerek karaktere kiváló, felismerhető, hogy ki milyen márkájú hangszeren játszik. A gitárok torzítottak, de mégsem torz hangúak. A basszus ritmust penget, nem valami összefolyó dörmögést produkál. A különböző előadók egyéniségének ábrázolása fantasztikus.

Frank Zappa zenéjének különböző hangszerezési furfangjai, ritmusváltások és vokális részek humorától kezdve, Robert Plant átható hangján és a Led Zeppelin tagok professzionális hangszerezés tudásán keresztül, az AC/DC magával ragadó, hőmpölygő zenéje és Tom Waits rekedtes lírai hangjait mindent tökéletesen szólaltat meg.

És ki hitte volna, hogy ezek a felvételek is (hang)mérnöki pontossággal berendezett térben készültek?

A kis Krell pedig óriási hangerőn (090-en áll a kijelző és csak azért nem merem feljebb nyomni, mert félttem, hogy hangszóróim elhagyják kilövési pontjukat és Föld körüli pályára állnak) mindenféle hallható torzítás nélkül muzsikálva, gond nélkül leképzti azt.

Csendesebb vizekre (zenére) evezve, Gustav Mahler IX. szimfóniájának bevezető hangjai szinte a siri csend homályából bukkannak elő, megjelenítve a koncertterem hűvös levegőjét.

A kezdeti, igen halk hangok maszatolódás és fátyolosság nélkül csendülnek fel. Rendkívül tiszta, minden zavaró anomáliától mentes hangzás, üdeség és frissesség árad a hangszórókból. Elsőrangú háromdimenziós térábrázolás, a színpad széles és mély.

A különböző hangszerek és hangszercsoportok közötti teret átjárja a levegő, a zenészek nem verik le egymás szemüvegét vonóikkal. A frekvenciasáv teljes szélességű, a basszus legalsó tartomá-

nyában is jól kivehető, energikus marad, az üstdob akár egy ágyúszó, a bögők megindulása pedig mint egy hőmpölygő, mindent elsőprő zenefolyam.

Az előadásmód kimondottan

szenvedélyes.

Szinte kézzel fogható feszültséget teremt a halk lírai, melankolikus és a hangosabb, drámai részek között. A Jazz Mes-tereinek zenéjét hallgatva (Mokave Trió, Gloria's Step)

olyan érzésem támad, mintha a muzikusok személyes jelenlétükkel tisztelték volna meg szerény hajlékomat, és pont a hangszóróim között telepedtek volna le. Frissen és vidáman kezdenek játszani, mit sem törődnek vele, hogy odakinn 36 fok van árnyékban.

A cím Glóriája nem is lépked, hanem szinte vonul valahol a napsütötte Kalifornia egyik elegáns szállodasora előtt (még a parfümjét is érzem).

Glen Velez seprőjével fantasztikus tempót diktál, csak úgy pattognak le hangszeréről a kacifántos ritmusok. Sorra tűnik elő az éppen sepregetett különböző méretű dobtest, megrajzolva a komplett szerelést, a hosszan csengőbongó cintányérokkal együtt.

A zongora hangja kellemes, a sávszéleken is szépen csillogó, jól zengő húrokon, pontosan követhető a pedálok, valamint a lágy és kemény billentések dinamikai játéka. Glen Moore bögője

erőteljes basszust produkál, a csatlápon zizegő húrok, a hajlítások, csúsztatások, egy-egy üveghang befogása teszik színessé játékát.

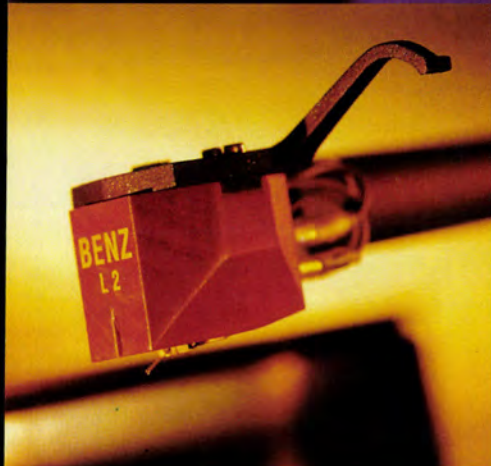
Második körben a Nohrton Audio meghallgató helyiségében fogtuk vállatóra tesztünk alanyát, immár rangjának megfelelő lánc társaságában, melynek elején egy szintén Krell gyártmányú KAV 250 CD játszó, és a végén egy pár Audio Note E hangdoboz állt. Kontrollként egy Mark Levinson N 38, N 27.5 elővégfok párost használtunk.

Ez már igen!

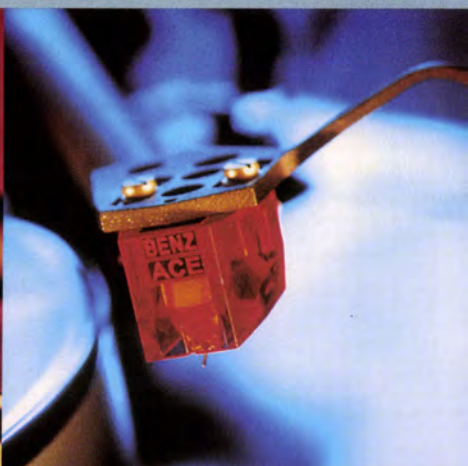
Valóban érdemes (ha mód van rá) a szimmetrikus bemeneteket használni, állapítom meg a tesztprogram második lejátszásakor, a felcsendülő kamarazene (Ravel Zongora-trió) első pár ütemének hallgatása közben. Csupa kellemes és báj árad a hangszórókból. A hangszerek karakterének megformálása nem sok kívánnivalót hagy maga után, a zongora húrjainak fényes pengése a zengő zongoraszekrényvel, a cselló öblös, mélyen bűgő és a halk részeken rekedtes, egyébként tisztán szárnyaló hegedű játékáig mindent megmutat, együttes hangzásuk él-

ményszamba megy. A rengeteg térinformáció pontosan kirajzolja a felvétel helyszínét. Melegsége és hangszíne csaknem a jobb csövesekéhez fogható, de azoknál némiképp szárazabb és analitikusabb előadásban interpretálja a zenét, éppúgy, mint Bill Berry, Ellington All-Stars lemezét hallgatva. Ezúttal a '40-es évek egyik elegáns New York-i

Benz - Micro
 swiss - made

A legjobb hangkarokhoz a világon.

Mark Levinson, Proceed, Revel, conrad-johnson, VTL, Martin-Logan, SME, Metronome, Benz-Micro, Linn
 Bemutatóterem: 1137 Budapest, Szent István krt. 12., l.em. 4/a.

Telefon: 329-2980, 359-3136, 359-3137 | e-mail: limar93@mail.datanet.hu

Limar Kft
 www.limar.hu

mulatóját jelelni meg. Jókedvű pezsgés, szinte csak a poharak csilingelését nem lehet hallani, a jól öltözött afro-amerikai muzsikusok önfeledten teszik dolgukat, a bőgős szélesen vigyorog. A ritmusszekció életerőtől duzzadóan hozza a swing lüktetését, a cintányérok csengenek-bonganak.

A fűvös szekció fékezhetetlenül harsogja teli a szobát, különösen az egy-egy kidolgozott improvizáció lezárásaként megszólaló teljes kar okoz frizurát meglebegtető hangorkánt.

J. S. Bach remekművét, az erősítőt (rendszer) próbáló Máté-passiót ünneplésszerűség és templomi áhitat jellemzi. Rengeteg zenei és háttérinformáció.

A barokk zene finoman cizellált, legapróbb részleteinek kidolgozásában sem mutatkozik semmilyen hiányosság.

Az énekhangok a basszustól a szopránig természetesen, artikuláltak, színezetlenek, nincsenek zöngés problémák. A kórusban is rend uralkodik, a pöszéket, selypítőket hazaküldték, a szöveg kiválóan érthető.

A hatalmas, levegős térben a zenekar és kórus tökéletes egyensúlyban van-

nak, egyik sem nő a másik nyakára. A kontraszt a lehető finomságú csembaló-tenor kettős elbeszélő része és az elementáris erővel megszólaló nagyzenekar-kórus része között döbbenetes, kitűnő a dinamika. A No. 39 ária alt ének, hegedű kettősének drámaisága szívbemarkoló.

Végül analóg referenciánk, a Grasshopper hangszedővel szerelt Roksan TMS lemezejátszó bekötésével került fel a hab tesztünk tortájára.

A Mark Levinson phono fokozat segítségével Offenbach Párizsi élet című darabját hihetetlen intenzitással adja elő a zenekar, az egész színpad él, csak úgy kapkodja az ember a fejét, hogy mikor mi történik. A legnagyobb hangerőjű üstdob-beütésektől kezdve a legalkább fuvolaszólamig minden hallható, a teljes frekvenciasáv lesugárzott.

Rebecca Pidgeon – két akkordos balladáját hallgatva – pedig magával ragadó, bársonyos hangon énekelve, gitárján játszva áll a szoba közepén, majd kis idő elteltével sorra bejönnek a zenesztársak és játszani kezdenek saját hangszerükön. Azon kapom magam, hogy csak egyre és egyre húzom hátrébb a fotelomat, hogy mindenki elférjen, és már a tollammal püfölöm a ritmust az előttem levő papírkupacon, beszálva a muzsikálásba.

És a konklúzió: a KAV 300 IL egy rendkívül magas műszaki színvonalat képviselő, műfaji korlátokat nem ismerő, tiszta, energikus, informatív, transzparens hangot szolgáltató erősítő, mely véleményem szerint akár árkatóriájának referenciája is lehet!

See you later, Mr.!

Puksa Tibor

NOHRTON AUDIO

Használt High End, Hi-Fi berendezések adás-vétele készpénzért és bizományba.

- Cserelehetőséggel, házi demó lehetőséggel 120 m²-en, két profi lehallgató stúdióban.

- Professzionális lakásakusztika tervezése, kivitelezése Dr. Fejős Csaba, a Budapesti Műszaki Egyetem fizikatanárának tervei alapján. Házimozi lehallgató-helyiségek, házi auditoriumok komplett tervezése, kivitelezése, meglévő szobák akusztikájának javítása.

- Magneplanar, Martin Logan, Mark Levinson, JM-lab, Van Den Hul, Vivavoice termékek viszonteladása.

- MAGNUM dynalab kanadai High End referencia tunerek, a magyar gyártmányú Natural Sounding hangfal-, erősítő-, kábelcsalád, Para Box hangfalcsalád, kizárólagos magyarországi forgalmazása.

- Újra megindítjuk a Magyar Hi-Fi Klubot – minden érdeklődő jelentkezését szeretettel várjuk személyesen, telefonon, levélben vagy SMS-ben.

Műszaki adatok:

Gyártó:	KRELL
Típus:	KAV 300 IL integrált erősítő
Teljesítmény:	200 W / 8 ohm 400 W / 4 ohm
Méret (szél. x mélys. x mag.):	438 x 432 x 89 mm
Súly:	13.6 kg
Ár:	1.290.000 Ft
Forgalmazó:	Audio Tuning Hungary Kft.

Cím: 1061 Budapest, Andrásy út 2., IV. em. 7.
Tel./Fax: 269-5822; mobil: 06/30/413-3602; e-mail: nohrton@freemail.hu;
http://nohrton.netfirms.com

Nyitva tartás: H-Sze-Cs-P: 14-19,
 Kedd: 10-15 óra
 Délelőttönként és szombaton telefonos bejelentkezés alapján.

Kicsi, szelíd kígyók, varázsdobozban

Nirvana S-X összekötő kábel

*Hi-Fi hirdetések böngészve,
gyakran találkozunk a „csalizás”
következő mesterfogásával:*

*„...Nirvana-val átkábelezve”. Ezt
a mániát az audiofil felvételeiről
ismert Chesky kiadó indította út-
jára azzal, hogy stúdiójában a
WC-lebűző zsinórtól eltekintve
minden kábelt ennek a márkának
valamely termékére cserélték, ki-
fejezetten a hangminőség nagy-
mértékű javítását megelőzve.*

David Chesky pedig nem tréfál!

A történet azzal kezdődött, hogy az iparban alkalmazott speciális vezetők, például nagy távolságú kábelhálózatok tervezésével foglalkozó Stephen J. Cramert, „audiofíl” barátai megkérték, ha már ilyen régóta kábel-ekkel dolgozik, csak nem okozna neki

rikus változat neve S-L XLR, az RCA csatlakozókkal szerelt jele S-L RCA, és a cikkünk tárgyát képező legutolsó fejlesztés az S-X összekötő kábel.

A hangfal kábelek közül az S-L sorozat mellett szimpla és kettős kábelezésre előkészítve is kapható az S-X Speaker Cable. És a hálózati kábelekről még nem is szóltunk: az órajel generátort is tartalmazó digitális, illetve a földelést igénylő analóg komponensekhez a PC Plus Digital Power Cord-ot, a földelést nem igénylő készülékekhez a Source: Analogue Power Cord-ot, ajánlja a cég. Végezetül barkácsoló kedvű hifisták kétféle belső kábel közül választhatnak: az egyik a méterenként 0,015 ohm ellenállású 18 AWG, a másik a 0,006 ohmos 14 AWG.

A Nirvana kábeleket vákuumban, négy lépésből álló, oxidmentes forrasztással készítik, ezért – a belső vezetékek kivételével – csak méretre szabva, csatlakozókkal ellátva rendelhetők.

Az S-X fekete műbőrborítású, szivacsbetétes dobozban érkezett, amelyen arany színű felirat hirdeti: itt az Audio NIRVANA! A dobozban az S-X kábelhez erősen hasonlító tizenkét milliméter átmérőjű, fényes fekete kábelkígyó rejlik. Ha ezek a kígyócskák érzéki furulyaszó hallatára nem kezdenek el kiemelkedni dobozójukból, akkor nyugodtan megfoghatjuk és beköthetjük őket a rendszerbe, nem fognak bántani. Ez a „nem fognak bántani” egyébként egyben legjellemzőbb tulajdonságuk. Ugyanis tényleg nem csinálnak semmit! Akkor viszont miért költsünk rájuk egy kisebb vagyont – kérdezhetnék. Pont ezért – szólhat a válasz. Bővebben szólva az S-X-et többek között nagyon alacsony zaja miatt első kábelnek ajánlják, például a lemezjátszó és az MC előerősítő, vagy a CD-transzport és a DAC közé. Lényeg az, hogy ez legyen a jel útjában az első vezeték. Mi a CD játszó és az erősítő közé illesztve próbáltuk ki.

Az S-X kábel három, egymástól FEP szigeteléssel elválasztott, egyenként 95 darab, laboratóriumi tisztaságú, oxigénmentes réz szálból álló (litze geometria) vezetőképül fel. Ezt a három vezetőt öt darab, cső keresztmetszetű, szintetikus szál tartja össze, biztosítva a konzisztens elektromos tulajdonságokat, valamint tompítva a mikro rezgéseket a kábel teljes hosszában. Ezt a köteget öleli körbe a Nirvana szabadalmaztatott, három rétegű árnyékolása. Ez hivatott kiküszöbölni, hogy rádiófrekvenciás vagy bioelektromos (!) hullámok és zajok szennyezzék az audio jeleket. A fényes, fekete külső burkolat antisztatikus

tulajdonságú polyuretánból van. A „kígyófejek” a megbízhatóságukról és robusztusságukról ismert WBT csatlakozók, ezeket nem elég egyszerűen bedugni, hanem belső, balmenetes hengerükkel rá is kell szorítani az aljzatokra.

Ha a hangja felől közelítjük meg, már nem tudunk ennyi mindent mondani róla. Csak azt, amit az elején is, hogy nem csinál semmi különöset. Ezen az árszinten természetesen a teljes semlegesség, nagy felbontás, tökéletes transzparencia, gyorsaság, zajmentesség. Valamihez azonban mégis viszonyítani kellett. Így esett a választás a Siltech Silver nevű kábelre, amelyből a lehallgató helyiségben több példány is van, a korábbi meghallgatásoknál is használtuk már ezeket. Tehát a Siltech és a Nirvana is eltöltött némi időt a Krell KAV-250 CD játsszó és az Audiomecca erősítő között.

A különbség talán nem volt egyetemesen drasztikus, sőt, néhol még némi polémiára is okot adott, de hát ez elvileg csak egy kábel, amivel szemben sokan szkeptikusak. A helyzet ugyanis az, hogy tökéletes rendszer nincs. Egy hibás komponens viszont sokszor tudja kompenzálni a másik hibáját. Ha viszont bármely elem (például egy kábel) „semmilyen”, az mindent úgy hagy, ahogy van...

Értékelésem mégis az, hogy minden felvétel, minden műfajban, egyértelműen egy irányba mutatott: a Nirvanával valahogy jobb volt zenét hallgatni. Természetesebb, zeneibb, részletesebb, előjönnek azok a nűánszok, amelyekről elhiszük, ennek inkább így kell lennie. Hihetetlenül pontos és érzékeny mélységi információk, eddig nem hallott neszek az énekes szájüregéből, de úgy, hogy nem figyelsz rá, csak valahogy életszerűbb a hang. Folytassam?...

Keretetnek hát azok a drága rendszerkomponensek, amelyek önmagukban mindent tudnak a muzsika lényegéről, tökéletesen megfelelnek gazdájuk hangzásvilágának, csak azok a fránya kábelek így-úgy belerondítanak a hangjukba. Ezeket a berendezéseket Nirvana kábel-ekkel kell összekötni, és kiderül, hogy még mennyi információt, érzést, életet, egy szóval zenét tárolnak, és közvetítenek kedvenc felvételeink.

Kelemen Marcel

Műszaki adatok:

Tipus: Nirvana S-X interconnect
Ár: 300.000 Ft / 50cm pár
Forgalmazó: Penna Poor Kft.

megoldhatatlan problémát, ha valami jöfőle összekötő- és hangfal kábelt alkotna nekik. Néhány év fejlesztő munka eredményeképp megszületett a Nirvana S-L hangsugárzó, majd összekötőkábel, az alkotó azon a kommentárjával, hogy összes tudását és tapasztalatát felhasználta, jobbat nem tudott, rosszabbat viszont nem akart készíteni. Nagy szavak ezek az egyik legjelesebb kábelszakértőtől! Azonban e szavak mögött – mint az utóbb kiderült – komoly tartalom húzódott meg.

A sikeren felbuzdulva lassacskán összeállt a teljes zeneláncot a konnektortól a hangszóróig átfogó, a ma szóba jöhető összes összeköttetési módot magába foglaló sorozat. A digitális összekötő kábel család ja három tagú: a 75 ohmos Transmission Digital, RCA csatlakozóval, a szintén 75 ohmos T-2 Digital, BNC csatlakozókkal, a jelforrás és a digitál - analóg átalakító közé, végül a DC-110: AES - EBU. Háromtagú az analóg összekötő sorozat is: a szimmet-

„A zene az emberiség utolsó illúziója”

Audiovizuális Álmodok

High End rendszerek egyedi tervezése, installálása

ACCUPHASE
AUDIO RESEARCH
AUDION
AUDIO REFINEMENT
CALIFORNIA AUDIO LABS
CASTLE
dCS
KIMBER KABLE
MANA ACOUSTICS
J.A. MITCHELL
NIRVANA
NOTTINGHAM
PARASOUND
PROAC
SHAKTI
THETA DIGITAL
TRANSFIGURATION

PENNA-POOR KFT.

1025 Bp. TÖRÖKVÉSZ ÚT 95-97/D TEL.: 325-8772, TEL./FAX: 325-9430

E-mail: ppaudio@axelero.hu

www.ppaudio.hu

MusiCante Primo és Duo, elő- és végerősítő

Az Etalon nevével fémjelzett Kreation – Kreadisk nevű CD játszóját az előző számban mutattuk be. Akkor azzal a konklúzióval zártam írásomat, hogy valószínűleg márkatársaival párosítva nyújtja tudása legjavát. Most íme, itt a lebetűség: báztűznézőbe megyünk egy reménybeli partnerhez! Véleményem kialakításakor természetesen arra törekedtem, hogy kiderüljön, ez a lebetűs „party” milyen reményekkel kecsegtet bármilyen származású érdeklődőt, ám e vélemény a leendőbeli Kreadisk tulajdonosok számára is további információkkal szolgálhat.

Kezelőszerként „csak” két forgatógomb látható, közöttük zöld fényű LED tudósít a készülék bekapcsolt állapotáról. A baloldali gomb a súlyos kattánásokkal forduló, háttálasú választókapcsoló, a másikkal a hangerőt állíthatjuk be. Bár áramköri szinten a két hangcsatorna szimmetrikusan helyezkedik el a dobozban, ám a hangerő-szabá-

A készülékeket tanulmányozva az Etalon-tól megszokott tekintélyes súly, igényességet sugalló kivitel és felépítés kelt azonnali bizalmat az érdeklődőben.

Design tekintetében az előfok megszólalásig azonos ruhába bújt, mint az egyszerűbb integrált típus, a végfok külsője egyszerű, kezelőszervet nem tartalmaz, belül viszont két, egymástól független, mono elektronikát rejt, külön tápegységgel. A külön tápellátás okán tulajdonképpen külön is lehetne csomagolni őket, de hát az azzal járó plusz költségek... Meg akkor már monoblokkokról kellene beszélni.

MusiCante Primo előerősítő

A Primo alapkiépítésben fekete fémházban lakik, melynek előlapján – mint minden rendes Hi-Fi készülék esetében – megtaláljuk a szokásos jelöléseket, feliratokat.

lyozást közös tengelyű (sztereó) potméter végzi. Az ok, hogy a kettős forgatógombbal nyerhető „kvázi balansz” beállítási lehetőség a potméterek együttfutása miatt megnehezítené az oldalak hangerejének egyenlő beállítását, másrészt a harmadik tekerentyű még az előlap szimmetrikus összképét is megbontaná!

Mindez természetesen azt is jelenti, hogy ismét egy fölösleges sallangoktól mentes, minimalista konstrukcióba bontottunk.

A hátlapon kapott helyet a 3 kábeles hálózati csatlakozó aljzat, a ki-bekapcsoló, egy földelő aljzat, egy magnó kimenet, Record Out néven. Találunk továbbá 5 nagyszintű – RCA – bemenetet, balról jobbra: AUX 2, AUX 1, Tape, CD, Phono. Ez utóbbi csak elvi szintű, mivel nincs „mögötte” tényleges RIAA elektronika, így csak külső korrekciós erősítő közbeiktatásával válik alkalmas-

sá a fekete lemezek hallgatására. Ennek igénye esetén drágászerűbb megoldás a 35.000 Ft-tal drágább Primo MM/MC verziót választani.

Az aljzatok sorát balról és jobbról, a jeleket a végfok felé indító szimmetrikus és hagyományos aszimmetrikus (RCA) kimenetek határolják.

MusiCante Duo végerősítő

A Duo kettős mono végerősítő alapkivitelben természetesen teste is fekete fém előlapos dobozban lakik, előlapjának közepén mindössze egyetlen zöld fényű LED a „disz”. Tekintélyes súlyának emelgetéséhez nem árt markos segítséget hívni!

Hátulján a 3 kábeles hálózati csatlakozó aljzat, ki-bekapcsoló, az oldalanként látványosan elkülönített szimmetrikus és RCA bemenet, valamint a különleges: se nem szorító csavaros, se nem banánhüvelyes, hanem valamiféle csőszerű dugót fogadó hangszóró csatlakozó aljzatok találhatóak.

Csakúgy, mint a MusiCante sorozat összes eleme, extraként a páros mindkét darabja rendelhető a lapunkból már ismerős, „kivájt” tömör fa előlappal is, a vájatban helyet foglaló, nagyméretű, szintén tömör fából faragott, fényes, fémszoknyás kezelőgombokkal, ez esetben viszont le kell mondanunk a jelölésekről, feliratozásról. A „dolgok állásáról” így csak a kezelőgombok szoknyáján levő besiccelé-

sek tájékoztatnak. Melegséget, otthonos-
ságot közvetít egyszerű, de nagyon érze-
keny, finom kidolgozásuk. Elhelyezve a
szobában az embernek olyan érzése tá-
mad, mintha mindig is ott lettek volna. For-
májuk valószínűleg egyhamar nem megy
ki a divatból.

Audienca

A Nohrton Audio lehallgató helyiségében
csapatunkat és Audiomecca One referen-
cia erősítők egy Roksan TMS lemezját-
szó, Krell KAV250 CD játszó és Audio No-
te AN E/SE hangsugárzó segítette a minél
objektivebb vélemény kialakításában.

Az otthoni meghittebb, több hétig tartó
meghallgatás – aminek az eredménye fi-
nomítja, kiegészíti az együttes meghallga-
tás alapján kialakított véleményt – Marantz
CD 63 MkII. KI. Signature CD játszó és a
már bemutatott Pennart Pisa hangfal tár-
ságában zajlott.

Hanglemezek:

Dvořák, Szláv táncok, RCA-Victor, 1960.

Bizet, Carmen, RCA-Victor, 1961.

Suzanne Vega, A&M, 1985.

Hatalmas, az egész hátsó falat betöltő,
széles és magas hangkép, referenciánk-
hoz képest kevesebb mélységi informáci-
óval. Minden hangszer jól hallható, könnyű
rámutatni a fuvolásra, nem mosódik össze
semmi. Racionális, analitikus megközelít-
és, a basszustartomány száraz, feszes. Ez
a tulajdonság az összes Etalon-terméket
jellemzi, nagy valószínűséggel ennek a kö-
vetkezménye a nagyfokú precizitás, követ-
hetőség. Cserében néha az az érzése tá-
mad az embernek, hogy a hangzás
összképe enyhén „magasba húz”. A zsiro-
sabb, dúsabb basszus viszont könnyen el-
nyeli, maga alá temeti a középtartományt,
amitől sérül a szólamtisztaság, térbeliség,
szövegérthetőség. Referenciánk, az Audi-
omecca nem analitikus, nem részletez. Az
összképre, a hangulatra, az atmoszférára
koncentrál, az érzelmeken keresztül hat,
rengeteg részletinformációtól, tényszerű
közléstől „kimél meg”.

A két archiv felvételen nagyzenekarok len-
dületos előadását halljuk. Fényes he-
gedűk, érces rezek. Kitéően szétválnak
a hangszerek, a szólamok követhetőek,
értjük a karmester gondolatait. A szinpad
nem túl mély, így meglehetősen szorosan
ülnek egymás mögött a zenészek. A külön-
böző hangszercsoportok azonban
megőrzik helyüket, nem tolakszik egyik a
másik elé. A helyszín hangulatáról, atmosz-
férájából referenciánk – kisebb, de jóval

Műszaki adatok:

Típus:	MusiCante Primo előerősítő
Méret (szél. x mélys. x mag.):	458 x 320 x 95 mm
Súly:	7 kg
Fogyasztói ár:	149.000 Ft.
Típus:	MusiCante Duo, kettős mono végerősítő
Méret (szél. x mélys. x mag.):	458 x 320 x 130 mm
Súly:	15 kg
Fogyasztói ár:	377.200 Ft.

mélyebb, valószínűbb térbe helyezve azt –
többet mutat meg. A neszek, zörejek, az
élő, koncerttermi felvétel érzete a Musi-
Cante pároson keresztül is jól érzékelhető.
Az énekek artikuláltak, a szöveg ér-
thető. Az énekesek kicsit távolibbak, kiseb-
bek, vékonyabb hangúak, mint a referen-
cián hallgatva.

Suzanne Vega tolmácsolásában nagy és
furcsa különbség mutatkozott a két erősítő
között. A MusiCante vérbő, dinamikus
hangszerelés mellett visszafogott, kissé
háttérbe húzódo, vékony dongájú, filigrán
énekesnőt szólaltatott meg, míg az Audi-
omecca bátortalanabb, finomkodóbb zené-
szek mellett vérbő, testes, a figyelmet ma-
gára hívó éneket teremtett.

Compactlemezek:

Marin Marais, Pieces de viole, Astrée Au-
vidis, 1987., AAD

Muzsikás, Bartók album, Muzsikás,
1998., DDD

Sara K., Hobo, Chesky, 1997., DDD

Compact lemezekről hallgatva némileg vál-
tozik a Musicante készülékek megítélése
a referenciánkhoz képest. Kevésbé széles
és magas a szinpad, de több mélységi in-
formációt közvetít. Egységes, megfogott
tér. Már jobban megjelenik a terem hang-
ja, hangulata, atmoszférája: lélegzik, lüktet.
A hang analitikusabb, jó a jelenlétérzet
is. Kifejezetten erőteljes, dinamikus, ma-
gával ragadó előadás, teltebb, tapintha-
több basszussal. Egyértelműen megmutat-
kozik a nagyobb teljesítmény előnye, és ez
meglepő ugyan, de hitelesebbnek hat a
hang, mint a lemezek esetében. Több a
tér, a levegő a hangszerek körül.

Jordi Savall előadásában érzékletes, érze-
ki a viola da gamba megszólalása, jó érte-
lemben vett feszültséget teremt, izgalom-
ba hoz. Érdekes, máskor ez a zene inkább
megnyugtat, ellazít, de most jól esik ez az
érzet is. Nem rejti el az analóg felvételtech-
nika zajait, suhogását, és nem titkolja el a

felvétel helyszínén keletkezett neszeket,
zörejeket sem. Szépen, hosszan csenge-
nek le a hangok a kápolna falai közt. A
hangzás továbbra is száraz, a hangszerek-
nek megvan a testük, a belőlük kiáradó
hang megrezgeti a levegőt, vibráló hangu-
latot teremtve. Fehér ingben, nyak-
kendőben ülök a közönség sorai közt, a ze-
nekartól nem túl távol, de nem is közel, a
hangulat inkább ünnepélyes, mint áhítatos.
A Muzsikás együttes Máramarosi táncok
című száma koncertjeik legnagyobb köz-
önségsiker arató darabja. Mindenből
ütőhangszer lesz, ami a kezük ügyébe ke-
rül, dübörög a tánc – elementáris energi-
ák áramlanak szét. Lehallgató helyiségünk-
ben is felforr a levegő, a „zenészek”
(MusiCante = muzsikások) a koncertek
hangulatát varázsolják elénk. Hatalmas len-
dület, dinamika. Az igencsak megviselt arc-
hív felvételeken jól érthető az ének – ez
egy kifejezetten nagyra értékelendő tulaj-
donság! „Audiofillikus” felvételünk audiofil
hangját jobban hangsúlyozza, szinte kari-
kirozza a MusiCante. Mosolygunk is rajta,
mennyire nem életszerű a zene ilyen
megközelítése. Na igen, különösen az
1960-as analóg felvétel hangszerválto-
zata után. Szóval Sara K. énekel és gitározik,
a zenekar kellő dinamikával zenél,
plasztikusak a hangszerek, a tér, zamatos
levegő van köztük, minden barátságos és
gömbölyű, semmi hiba.

A MusiCante készülékpalettájáról egy ana-
litikus, dinamikus hangú, hatalmas erőtar-
talékokkal rendelkező, elő – végfok kom-
binációt ismertünk meg, a cég termékeire
jellemző összetéveszthetetlen hanggal.
Megmutatja a különböző stílusú, más meg-
közelítésű felvételek közti különbségeket.
A zenét távolságtartóan, tisztelettel közelíti
meg. Higgadt, tárgyilagos, hűvös, raci-
onális, míg referenciánk inkább az érzel-
mekre ható, energikus, életteli, muzikális.

Kelemen Marcel

*...mondhatnánk arra a kis manu-
faktúrára, akire országa legalább
olyan büszke lehet, mint a bankja-
ira, karóráira vagy éppen egy so-
kak által ugyancsak elismert piros
nyelű bicskára.*

Digitális korunkban, ha jelforrást szeretnénk vásárolni, egyszerűen meghallgathatjuk kiválasztottunkat a vásárlás előtt, majd döntünk. Ám az analóg lemezjátszók esetében sokkal nehezebb dolgunk van. Ahhoz ugyanis, hogy meghallgassuk jövődöbéli lemezforgatónkat, hangszedőre

na és persze megfelelő korrekciós áramkörre van szükség. Ráadásul mindezek ott-hon is elkelnék, márpedig mit sem ér a jó lemezjátszó, ha nincs egy hozzá méltó hangszedőnk.

Kezdő analógpártiak többnyire az olcsóbb árfekvésű lemezjátszók közül választják ki leendő jelforrásukat, amelyhez nem egyszerű feladat jó hangú tűt találni. Nagyon drága tűt nem érdemes az olcsó lemezjátszóba/hangkarba szerelni, hiszen úgysem futja ki magát, kivéve, ha eleve úgy gondolkodunk, hogy később majd drágább modellel cseréljük lemezjátszónkat. Nagyon olcsó tű viszont a futómű erőnyeit nem engedi kibontakozni. Ráadásul – mint azt már sejtethetjük – az ár önmagában semmire sem garancia. Mit lehet hát tenni? Hangszedőket összehasonlítani nagyon hosszadalmas és nehézkes feladat, a vásárlás helyén a tűk bejáratása miatt kivitelezhetetlen. A közelmúltban a hazai kínálatban is megjelentek a svájci Benz Micro hangszedők, melyek szerte Európában, kellemes hangkarakterüknek és nem utolsósorban kedvező árúknak köszönhetően, hamar

közkedvelté váltak. Amikor cikkem tárgya kíváncsiságom okán hozzám került, akkor nem is terveztem, hogy az újság hasábjain szerepel majd...

Az MC hangszedők kimenő jelszintje alacsony, ezt csak nagyobb erősítésű korrekciós áramkör, vagy illesztő transzfórmátor közbeiktatásával használhatjuk. Aki viszont használt már MM és MC hangszedőket is, tudja, hogy a hangkarakterük eltérő. Akadnak olyanok, akik nem szívesen mondanak le az MC hangszedők karakteréről, de nem szeretnék további kiegészítőkre költeni. Nekik szánják a gyártók a magas kimenetű MC hangszedőket. Ez a típus felépítését tekintve azonos a hagyományos mozgó tekercses hangszedőkkel, csak a tekercs menetszámot (a kimenő jelszint megnövelése érdekében) megváltoztatták. Természetesen ez a hangot illetően kompromisszum a valódi MC-pickuphoz képest, de egyik-másik jól sikerült konstrukció még így is figyelemre méltó zenei reprodukcióra képes.

Az MC 20 E 2 hangszedő a magas kimenetű MC-k családjába tartozik (két kis jelszintű változata is kapható SILVER és GOLD néven). Ára alig emelkedik az olcsóbb MM hangszedők fölé. Vajon milyen a hangminősége?

A kísérleti nyúl szerepét olcsóbb analóg referenciánk, a Rega Planar 3 lemezjátszó és az RB300 hangkar játszotta, amelyben egy Ortofon X5 MC hangszedő lakott, így egyben ez volt a referencia. Az X5 MC a maga árszintjén nagyon jó hangszedő, drágább társaihoz képest viszont kissé karcos, rideg hangzásképet képvisel. Az előrelépés min-

dig nehéz feladat, ilyenkor érdemes körülnézni a márkatársak kínálatában, köztük például a Benz Micro hátatáján! Nem szeretnék néhány lemezre, vagy felvételre hivatkozni, mivel a gyártó által előírt bejáratási idő során rengeteg LP került fel a Rega tányéjára. Nagyjából két hónapnyi zenehallgatás alatt az MC 20 E 2 főként lágy-ságával, a hangszertestek megformálásával tűnt ki. Már a bejáratás során is egészen eltérő karaktert sejtetett az X5 MC-hez képest. Az Ortofon inkább analitikus hangú, feszes, precízen játszó nagyzenekart szóltatott meg, míg a Benz Micro a realiztikus hangszerszerhangokra és az érzelmekre koncentrált, jól visszaadva a cselekmény atmoszféráját. Az énekhangok, a hangszerarányok megjelenítése a „referenciához” képest valóságosabb, sokszor a drágább hangszedőket idézi.

Ezen az árszinten ez nagyon szép teljesítmény, minden együtt van ahhoz, hogy kellemessé tegye a zenehallgatás perceit. Olyan, mintha sokkal drágább hangszedőt hallgatnánk, csak mindenből egy kicsit kevesebb. Kicsit kevesebb árnyalat, részlet és érzelem, amely egy roppant vonzó ár-cédulával párosul!

Összefoglalásként nem árt, ha tudjuk, ezen az árszinten többnyire csak MM hangszedők kaphatók. Ehhez mérten az MC 20 E 2 nagy érdeklődésre számíthat azok körében, akik szolid áron szeretnének egy mozgótekercses hangszedő hangjához jutni. Véleményem szerint az MC 20 E 2 kategóriájának egyik legzeneibb karakterű hangszedője! A Rega lemezjátszóban jól érezte magát, így ezek tulajdonosai számára figyelemre méltó és olcsó alternatíva. Az antiskating beállítására az MC 20 E 2 nagyon érzékeny, már a névlegestől való kis mértékű eltérés is jelentős torzítást okoz, így leendő tulajdonosai ne sajnálják az időt az alapos mérésekre. Megéri!

Nagy Sándor

Műszaki adatok:

Tipus:	MC 20 E 2 Mozgó tekercses (MC) hangszedő
Kimenő jelszint:	2 mV
Belső impedancia:	110 ohm
Frekvencia átvitel:	20– 20.000 Hz
Csatorna együttfutás:	jobb, mint 1 dB
Csatorna elválasztás:	jobb, mint 30 dB (1 kHz)
Ajánlott túnyomóerő érték:	2 – 2.5g
Bejáratási idő:	20 óra
Súly:	4 g
Ár:	31.000 Ft
Forgalmazó:	Limár Kft.

Hi-Fi rendszerek és emberek

Vásárlási útmutató 2. rész (erősítők és erőlködők)

*Egy jó erősítő nélkül a Hi-Fi fabat-
kát sem ér! Persze sokan nem is sejtik,
hogy mennyire pontosan fogalmazzak
és a művészi interpretáció végül milyen
bonyolult úton jut el a hangszórókig.
Tapasztalataim alapján már tudom,
hogy az elképesztő műszaki paraméterek,
a kivánatos külső, az ismert márkanév
és az ár – nem garantálnak semmit
sem! Mindezek ellenére mégis sokan
választanak az előbb felsorolt
ismérvek alapján erősítőt maguk-
nak, lelkiük rajta, még nem tudják,
hogy mit veszítenek!*

ERŐLKÖDŐK

Jól különválasztható az a két út, amit az erősítők tervezői bejárhatnak. Az első és igen elterjedt megoldás, hogy az erősítőt ugye el kell adni, mert abból élünk és meg kell felelnünk a piaci igényeknek is. A divat diktálta (sokszor teljesen felesleges) szolgáltatásoknak, a szélsőséges (persze soha elő nem forduló) teljesítmény-igényeknek, a legújabb (hangzásban gyengébb) fejlesztéseknek a fontosságát kell hangsúlyoznunk, és már fel is futnak az eladási mutatók! A kérdés az, hogy ilyen gyártói filozófiával szemben a vevő kellőképpen tud-e védekezni? Igen, ez lehetséges, és a tisztánlátás végett le kell szögezni, hogy minden olyan erősítőt, aminek a tervezésénél nem volt elsődleges szempont a zenei információ átvitelének valamilyen szinten – azt erőlködőnek kell tekintenünk és úgy is kell kezelnünk. A következő kérdés az lehet, hogy vásárlási szándék esetén milyen ismérvek alapján lehet az áruházakban és a kereskedőknél az erőlködőket felismerni? Van néhány jellegzetesség: az erőlködő meglepően könnyű, sok rajta a gomb és a bizgentyű, nagyon szép, divatos formája van, új vagy forradalmi ötletekre épül, és végül most éppen akcióban kapható, fél áron elvihető (esetleg a régit beszámítják). A korrekt kipróbálási, meghallgatási lehetőségek hiánya is jelzi az erőlködők jelenlétét: „ez már-kás cucc, miért kellene ezen itt zenét

hallgatni?”. Tudom, sokan már átestek hasonló élményen, de nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a gyengébb termék minden szempontból csábítóbb, kívánatosabb és kedvezőbb árfekvésű – sajnos ez általánosan megfigyelhető. A nagy, kommersz gyártók nevét itt és most nem teszem közzé, mert ez nem a reklám helye...

ERŐSÍTŐK

A nehezen járható (vagy járhatatlan?) út a tervezők és zenekedvelők számára az ideális erősítő létrehozása, megtalálása: könnyedén szólaljon meg rajta egy Stradivari-hegedű hangja, de ne legyen gond a Walkürok lovaglásának monumentális megjelenítése sem. Továbbá sokan nem akarnak lemondani Maria Callas jellegzetes előadásmódjáról, megrázó erejű megjelenítési képességéről, vagy Billie Holiday el-csukló, de semmi mással össze nem téveszthető vagy pótolható rekedtes hangjáról. Igen, benne vagyunk a probléma (és a High End) lényegében, sőt már valamennyire körül is jártuk: lemezeinkhez, kedvelt rádióműsorainkhoz és az ideáinkhoz kell a megfelelő erősítőt kiválasztanunk. Ezért meghallgatásokra, tesztekre mindig vigyünk néhányat a lemezeinkből és figyeljünk arra, hogy kapunk-e újabb és bővebb információt kedvenceinkről. Belátom, hogy elsőre senki nem veszi meg élete erősítőjét, de a rendszeres zenehallgatás lehetővé teszi olyan ismeretek megszerzését, amelyekkel egy lelkes zenebarát számára a jó erősítő nem lesz elérhetetlen álom.

Miután tisztáztuk, hogy egy jó hangú erősítő végül is mindenkinek az egyéni választása lesz, azért néhány általános érvényű jó tanács nem fog ártani.

Ha gyakorló zenebarátként be akarunk lépni a hifisták népes táborába, akkor tudnunk kell két erősítőszekértábor létezéséről: az egyik az elektroncsöves, a másik a tranzistoros gyűlekezet (vagy felekezet?). A két csoportosulás egyben két hitvallás is, a saját tanai szerint ők képviselik a tökéletes zenei hangzás egyetlen lehetséges megjelenítési formáját. Az elmúlt évszázad sem hozott döntést ebben a vitában, így inkább jómagam is csak idegvezetéként próbálom kalauzolni a tisztelt érdeklődőket ezen az ismeretlen terepen.

Az elektroncsöves erősítők voltak a megteremtői az igényesebb hangzást kedvelők tá-

borának, mely hithű módon a mai napig tart e régi technika mellett. A csöves erősítők meleg, emberi hangzást produkálnak, főleg az akusztikus jazz és a komolyzene kedvelőinek nagy öröme. Már az olcsóbb készülékek is hosszútávon hallgathatóak, de igazi élményt a sokszor különleges csövekkel működő nagygűyök produkálnak.

A Hi-Fi-ben bevezetett Watt/Ft mutatójuk igen rossz, kis teljesítményért nagyon sok pénzt kell fizetni. Nem lehet letagadni nagy hátrányukat sem: a csövek használat közben folyamatosan öregsznek, és csöcsere esetén igen mélyen kell a pénztárcába nyúlni. A félvezetős erősítők az 1960-as évektől indultak világhódító útjukra, a kezdeti időkben még a csöves erősítőket másolták, de az eltelt idő alatt több új generáció is született. Az unpraktikus, állandó odafigyelést igénylő csöveseknél sokkal egyszerűbb használni ezeket, és a fejlődés (miniaturizálás, távezérlés, digitalizálás) is töretlen. A félvezetős erősítők hangzásbeli karaktere általában a gyors és dinamikus, modern zenei irányzatokat részesíti előnyben. Könnyedén megbirkóznak a rakoncátlankodó hangfalakkal is, ez érthető is, mert sokszor igen nagy teljesítmény-tartálékkal rendelkeznek.

Összefoglalva az eddig leírtakat, jól érzékelhető, hogy átlagos zenehallgatási szokásokhoz kitűnően megfelel a tranzistoros technika, míg az igényesebb audiófil, zenebarát kategóriában már előtérbe kerülhet az elektroncsöves erősítő. Ezt elősegítendően tovább finomítom a csöves erősítőkon belüli választás körét, megemlítve az igen kis teljesítményű (néhány wattos) Single End típusokat, melyek jó felbontásukról és kiváló hangulatteremtő képességükről híresek. A nagyobb teljesítményű, ellenütemű csöves erősítők inkább a nagyzenekari művek és koncertek méretének illetve dinamikájának korrektebb ábrázolásában jeleskednek. Ezek nagyobb szobák, termek hangosítását is megoldják, míg az SE erősítők erre – még nagyon jó hatásfokú hangszóróval is – csak korlátozottan képesek.

Végül elfogadhatjuk azt a megállapítást is, hogy az erősítőnk kiválasztása is egy folyamat része, mely mindenképpen – tudati, ismereti szinten – a zenekultúránkat támogatja és terjeszti. Legközelebb folytatjuk, következő utazásunk a hangfalak birodalmába vezet majd...

Takács Jenő

Analóg lemezjátszók bekötése

(2. rész)

Korábban áttekintettük, hogy miként csatlakoztatható analóg lemezjátszó az arra felkészített erősítőkhöz.

Az újabb erősítők azonban már csak ritkán tartalmazzák a szükséges korrekciós elektronikát. Ilyen esetben a megoldást külső RIAA korrektor alkalmazása jelenti. Írásunk ennek bekötéséhez kíván segítséget nyújtani.

2. Ha sikerült megvásárolni a kiszerelt készülékeket, lemezjátszónk kimenetét a korrekciós elektronika bemenetére (Phono

Input) kell csatlakoztatni. Ha kombinált (MM/MC) RIAA korrektor van a birtokunkban, válasszuk ki a megfelelő hangszedő típust. Ez többnyire a készülékházon lévő kapcsológomb segítségével végezhető el, ritkább esetben a készülékház megbontásával, belül lehet átkapcsolni. Ilyen esetekben a készülék kézikönyve lépésről lépésre felsorolja az elvégzendő tevékenységeket.

4. Ha csak nagy jelszintű (MM) hangszedő fogadására felkészített korrekciós áramkörünk van, de MC hangszedőt szeretnénk használni, szóba jöhet külső illesztőtrafó alkalmazása is. Ez a mozgótekerces (MC) hangszedő alacsony szintű jelét szabványos MM jelszintre emeli,

ám jó ha tudjuk, egy igazán jóminőségű transzformátor akár az olcsóbb MC korrekciós áramkörök árának többszörösébe is kerülhet.

1. Külső lemezjátszó korrekciós áramkör alkalmazását három ok teheti szükségessé: erősítőnk nem rendelkezik ilyen áramkörrel, a beépített áramkör az alkalmazni kívánt hangszedő típusához nem megfelelő, vagy egy már meglévő elektronikát jobb minőségű áramkörrel szeretnénk kiváltani. Bármelyik ok vezéreljen is minket, egy dolgot feltétlenül fontos szem előtt tartanunk: mivel mi választjuk ki az elektronikát, módunk van arra, hogy azt a használni kívánt hangszedő típusához minél jobban hozzáillesszük. A hangszedők akkor adják hangminőségük legjavát, ha hangszedőt olyan bemenő impedanciájú korrekciós erősítővel terheljük, amilyen a hangszedő adatlapján elő van írva. Az előírás betartása jelenti a hangszedő helyes illesztését. A szükséges adatok a hangszedő adatlapjából tudhatók meg, a megfelelő impedancia értéke hangszedőtípusonként változik.

3. Végezetül a korrekciós elektronika kimenetét (Phono Out) erősítőnk vonalszintű bemenetéhez (Line, vagy Aux) kell csatlakoztatni. Ha az erősítőnkön van Phono feliratú csatlakozó, de az erősítőben nincs korrekciós áramkör, akkor erre a bemenetre kössük külső elektronikánkat, ugyanis ez a bemenet műszakilag arra lett felkészítve (illesztés, rövid jelutak, kiegészítő árnyékolás stb.), hogy oda külső áramkörön át analóg lemezjátszó fog csatlakozni.

Nagy Sándor

ETALON ...az élő zene tükre...

MusiCante ...a megfizethető minőség...

kreaton ...zene mindenkinek...

Termékeinket keresse az alábbi partnereinknél:

Budapest: Etalon kis- és nagykereskedelmi értékesítés, Kelenföldi Zsolt Tel./Fax: (1) 397 02 62

Eger: Timpani, 3300 Vécsey Sándor u. 13. Tel: (0620) 362 18 80, (0620) 984 01 24

Szombathely: Ritmus Galéria, 9700 Szelestey László u. 40. Tel: (0630) 361 26 13, (0630) 262 63 31

E-mail: etalonak@axelero.hu

Honlap: www.etalonacoustics.com

eClassical.com

Miközben a nagy lemezkiadók súlyos dollármilliókat költenek – minimális eredménnyel – arra, hogy a Napsteren és társain nevelkedett internetes társadalmat áttereljék saját, fizetős oldalaira, addig egy kis skandináv cég úgy tűnik, nemcsak túlélte a dotkom-válságot, hanem meg is él erről a piacról. Igaz, ők csak klasszikus zenét árulnak... A svéd illetőségű eclassical.com az évezredvégi internetláz legnagyobb felfutása idején, 1999-ben debütált, amikor a számyaló részvényárfolyamok és az elemzők töretlen optimizmusának köszönhetően egy induló cégnek elég volt a cég neve elé tenni egy kis e, vagy i betűt, s a befektetői hajlandóság nem lehetett kétséges. Aztán persze jött a feketeleves, de akiknek sikerült az elmúlt vérviztató időkben is a piacon maradniuk, valószínűleg a közeljövőben sem lesz okuk az aggodalomra. A www.eclassical.com címen található oldal önmagát virtuális zeneműkiadóként (virtual record label) definiálja, s a site valóban nem több, nem kevesebb, mint egy átlagos színvonalon megvalósított webáruház. A hírek menüpontjára kattintva csak a scena.org komolyzenei magazin főoldalára jutunk, saját tartalom a zeneszerzők terjedelmesebb és az előadók általában nyúl farknyi életrajzán kívül nem sok akad, igaz, nagyon mókásnak találtam, hogy a zeneszerzők képei, ill. fotói helyett az adott komponistáról készült gyerekrajzok szerepelnek a biográfiák mellett. A mini fogalomtörzst szintén hasznos lehet alkalomadtán, a „Hogyan élvezzünk egy élő koncertet” cím alatt található kis útmutató egyes kitételein pedig rendkívül jól szórakoztam...

Az oldal lényege persze a hangzó zene, és ebben állja is a sarat. Először is, egyfajta „folyamatos akcióként” néhány, (mindig változó) tétel ingyenesen letölthető, az interneten már kvázi szabvánnyá szilárdult MP3-formátumban. Aki pedig már belekóstolt ebbe az étvágygerjesztőnek szánt kínálatba és megjött az étvágya, az a ka-

talógusból válogathat tovább, immár hitelkártyájának terhére. A „nagyoknak” persze nemigen van félnivalójuk: jóval nagyobb az esélye annak, hogy nem találjuk meg a keresett művet, mint annak, hogy igen. Beethovenről például a versenyművek közül csak az „Emperor” zongoraverseny, a 32 zongoraszonáta közül pedig csak a „slágerrek”: az Appassionata, az op. 31/2-es d-moll, a „Pathétique” és a „Mondschein” található meg – igaz, ez utóbbi két előadásban is. Bartóktól mintegy 27 tétel található az indexben: ezek zöme kis zongoradarab, de megtalálható a Tánccsvit zongoraváltozata is. Bár ez utóbbi előadása természetesen nem adja ugyanazt az élményt, mint az általam ismert Kocsis- vagy Sebők-interpretációk, azért az eClassical.com-on találunk „neveket” is – igaz, nem túl sokat. Azért a „Top Performers” alatt megtalálhatjuk Anne-Sofie von Otter vagy Birgit Nilsson nevét, csakúgy mint a karmesterek között Neeme Järvit vagy Leif Segerstam-et. Az előadók listájának zömét azonban érthető módon skandináv és – legalábbis Budapestről szemlélve – ismeretlen nevek alkotják. Sajnos a e-bolt és az előadókról, zeneszerzőkről szóló rész között semmi átjárás sincs, tehát a katalógusból szépen át kell menni a művész- illetve a zeneszerző-indexhez, kiválasztani a betűt, előadót és utána lehet olvasgatni – ez már csak azért is buta és zavaró megoldás, mert a két oldal struktúrája láthatóan azonos. A teljes katalógus méretét az oldal valószínűleg nem véletlenül nem közli sehol, de összességében – az adatbázis-címzéseket megvizsgálva – becslésem szerint maximum 1300–1500 tételt tartalmazhat. Figyelembe véve, hogy egy tétel általában csak egy-egy áriát, zongoraciklus-tételt jelöl, az általuk használt 128 kbps-os MP3-formátumban az egész archívum elfér egy kisebb merevlemezen. Az eClassical.com üzleti tervének készítésekor valószínűleg nem törték sokat a fejüket az árak diverzifikálásán – minden tétel egységesen 99 dollárcentbe kerül, az egyperces Chopin-prelűdtől a negyedórás Purcell-kórusműig. Végig gondolni sem merem, hogy mekkora forgalom lenne szükséges ahhoz, ha a tulajdonosok csak az eladásokból kívánnák fedezni a működési költségeket. Summa summarum: bár a skandináv csapat honlapja jó és szimpatikus, s néhány valóban ötletes megoldást is rejt, nem hiszem, hogy a „két (öt, tíz) perc zenét egy hamburger áráért” filozófia rejtene a gyógyírt a zenébiznisz jelenlegi gyötrelmeire.

Zsoldos Dávid

EMI Classics

A múltjára méltán büszke EMI ma is meghatározó szereplője a zeneiparnak. A patinás cég lenyűgöző méretű katalógusának internetes megvalósítása már közel sem a huszonegyedik századot idézi. Az EMI hosszú fennállása alatt a saját bőrén tapasztalhatta: a siker egyik záloga az új technológiák felismerése és a piaci igényekhez való gyors alkalmazkodás képessége. Ha az értékesítés szempontjából még nem is evidens, a marketing területén már megkerülhetetlen az Internet hasznossága – kivált, ha egy olyan archívum böngészésének megoldásáról van szó, mint az EMI páratlan katalógusa. Ehhez képest a www.emiclassics.com címen található weboldal szegényes, mind tartalmát, mind technikai megvalósítását tekintve. A főoldalról továbbkattintva megváltozik és a lap jobb széléről a balra ugrik át a navigációs menü – egyedülálló, kifejezetten buta és felhasználó ellenes megoldás. Tovább lépve sem sokkal jobb a helyzet: a katalógusnál új ablakban nyílik meg a – láthatóan utólagos kiegészítésként elkészült – lemezadatbázis keresője. Használata egyértelmű, gyors. A site-on egyébként kizárólag a lemezek kerültek adatbázisba, minden egyéb al-al-könyvtárakba pakolva kerül a szemünk elé. Nem csoda, hogy az EMI művészeinek csupán apró töredékéről, alig 50 előadóról és együttesről szerezhetünk információkat: egyesével elkészíteni, karbantartani és feltölteni a tartalmi- és az indexfájlokat valóban komoly munka. Ami miatt mégis pardon: egy ezt automatizáló online rendszer elkészítésének költsége nem sokkal haladná meg a brit minimálbér egyhavi összegét...

A „Special Features” menüjére kattintva hét vegyes minőségű, önálló minisite-hoz juthatunk el. Akad köztük tetszetősebb Flash-bemutató, vagy a Red Line négy évvel ezelőtről itt felejtett, elretentő példaként ajánlható web-dinoszaurusza. A rajongóknak pedig kötelező darab a cégtörténet alatt megbúvó halhatatlan fox-terrier, Nipper igaz története...

Zs.D.

Éteri jazzbáló

Rádió és jazz egymásnak lettek teremtve, így nem csoda, hogy a fővárosi éterben létező kereskedelmi rádiók nem mindig törődnek a rétegműfajjal kapcsolatos előítéletekkel: több jazzműsor is hallható, sőt néhányról közülük az adott rádió honlapján is lehet olvasni. Egy évtizede még a néhai Willis Conover invitált A hangok házába a 102.1-es frekvencián sztereóban! A Bridge FM-nek most két jazzműsora is van. Lapunk állandó munkatársa, Szigeti Péter vezeti Jazz Garden címmel a hétfői jazzműsort, ami természetesen rendszeresen ajánlja az általa szerkesztett koncertműsört a belvárosi Jazz Garden klubból. A másik műsor a Jazztoday, melyet Varga József készít, de a közismerten szerény rádiós olyan ritkán szólal meg, hogy ez nem mindig derül ki rögtön.

Egy másik kereskedelmi rádió, amelyiken van jazzműsor, vagy inkább szabadon fel fogott jazzóra, méghozzá hosszú évek óta, az a Danubius. Sajnos annak ellenére, hogy a www.danubius.hu nagyon jó weboldal, valóban portálszerű, sok hírrel, érdekességgel, nem is nyomják agyon a promóciós célú felületek, nincs rajta a rádió minden műsora, vagy tematikus összeállításai. Így is sokan tudják: ezen a frekvencián úgy hajnali kettő után van jazz, vagy igényesebb zene, minimális, vagy egyáltalán semmilyen szöveggel (ez sem mindig volt így).

Nagy kedvencem a pesti éterben az egriszármazású jazzműsor, a Starsky és hát jazz klub, az Est FM frekvenciáján (98.6). A műsor vasárnap esténként hallható nyolctól éjfélig. A házigazdák többnyire előre rögzített megszólalásai az abszurd dráma fordulatait a Hacsek és Sajó stílus-készletével vegyítik.

Nincs viszont jazz a legjobb tudomásom (és a honlapjuk) szerint a kvázi országos Juventus rádióban, ahogy néhány egyéb pesti vagy nagyobb területen hallgatható rádión sem. A www.roxy.hu honlapja egyébként csak a műsor hallgatására ad

lehetőséget, egy klikk nyílik csak a (jól bejáratott sárga) logo alatt. Csak email-kapcsolatot kínál a Radio1, pedig állítólag ez is egy hálózatszerűen működő országos csatorna volna. Még nagyobb csatlódás a Radiodeejeay honlapja: „Indulásával egy fantasztikus érzést ismerhetsz meg, addig is élvezd az olasz deejay hangulatát. Csodás, tessék kipróbálni.” És máris .it-ben találja magát a szőrfőző, vagyis olasz „oldalvizeken”. Külön történet a közösségi (non-profit) rádióknak helyet adó budapesti 98 megahertzes frekvencia, itt ugyanis több Gramofon-kritikus füllel is hallható. A frekvencia ezidő szerinti házigazdái, a Civil és a Fiks időben osztoznak a frekvencián: vasárnap 6:30-tól szerda 6:30-ig a Fiks, különben a Civil sugároz. Mindkét társaságnak eleve természetes minden alternatív stílus, a Civil jazz-, és világzenei műsorokat is sugároz, a részletek a www.civilradio.hu weblapon (majdnem mindig) pontosan követhetőek. A Fiks zenéjét, saját hitvallásuk szerint a rock, blues és jazz határozza meg. Hivatásos jazzműsoruk hétfő délelőtt tizenegykor szól, részletek a www.fiksradio.hu honlapon fellelhetők, különösen a kelet-európai orientáció miatt különlegességek, de érdemes kedd délelőttönként is a 98-ra hangolni. Évek óta törzshallgatói vannak a Nemes Nagy Péter-féle Blu-Ja-Ro-nak is, hetente egyszer.

A Civil hívta meg vendégségbe a közösségi rádiók között a legnagyobb hagyománnyal (de most éppen frekvenciával nem) rendelkező Tilos rádió néhány műsorát is. A minden második pénteken hallható Haza és haladás például különösen ambiciózusan közül új magyar és nem magyar etno-jazzeket, köszönhetően a Közgáz Vizuális Brigáddal kitapintható személyi összefonódásnak. Kábelen viszont (103.7) és neten át (www.tilos.hu) a tematikus jazzműsor is hallható szombat esténként nyolctól két óráig.

A 98.00-on hallható továbbá egy másik illesztis vendégsereg, a Harmónia Rádió Műhely is. Ők őszi lapszámunk megjelenése előtt már saját frekvenciával is rendelkezhetek volna, ha az ORTT nem lenne éppen béna (hogy ne mondjuk: fuldokló) kacsa – pályáztatnak ők is ugyanis egy jó ideje. A népzene, a klasszikus zene és a jazz adják a Harmónia zenei tartalmát, a Jazz veríték nélkül, a Jazzportrék, vagy éppen a Csak a fülének higgyen (komolyzenei lemezajánló) igényesen szerkesztett és tálalt műsorok. További részletek egyelőre a vendéglátó rádiók honlapjain. Z.K.

Hollósy

Zongoraterem

és Hangszerbolt

Bp., Teréz krt. 37.

Tel.: 312-7975

Nem könnyű manapság megfelelő hangszert találni.

Ebben próbál segíteni cégünk széles választékával.

Nálunk a legolcsóbbtól a legdrágáig, a 100 éves, antik hangszerektől az új, márkás hangszerekig megtalálhatja az Ön

számára legmegfelelőbbet.

A Hollósy Hangszerboltban

- akusztikus és digitális zongorák
- szintetizátorok

- keyboardok
- hangtechnikai berendezések

széles választékát kínáljuk.

Hangszereink ára egy év garanciát tartalmaz.

A könnyebb vásárlást többfajta futamidejű és konstrukciójú,

igen kedvező részletfizetési lehetőségeink segítik.

A jó döntésben szakszerű tanácsokkal és udvarias kiszolgálással segítjük Önt

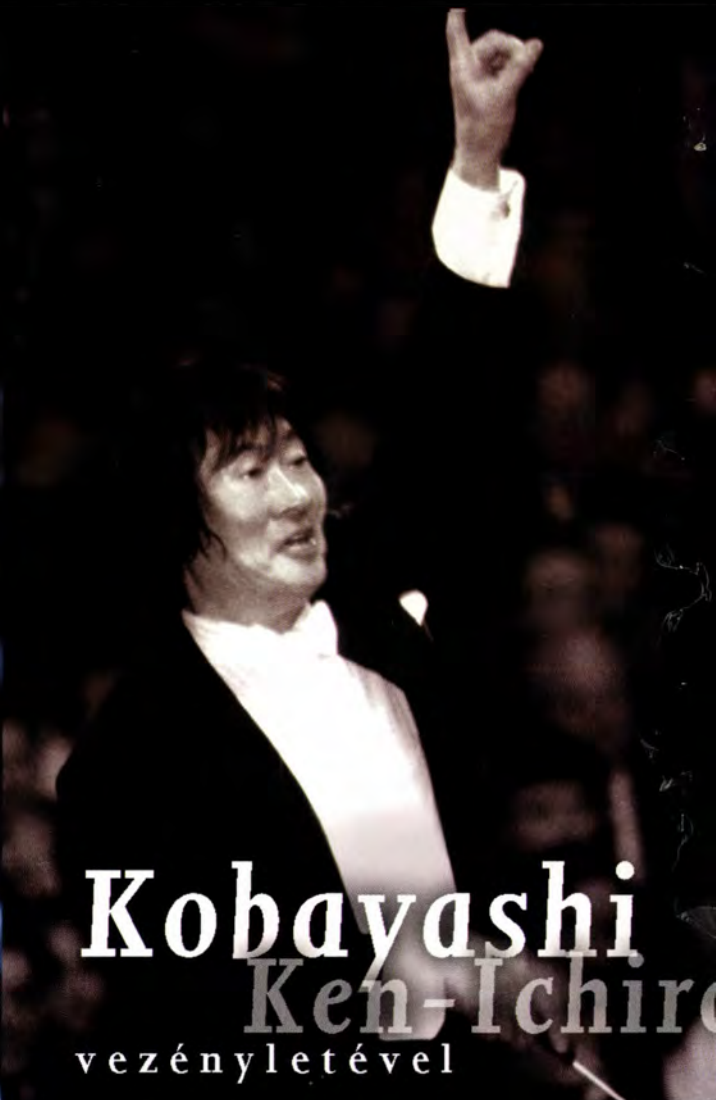

A Nemzeti Filharmonikusok bemutatják

Kocsis
Zoltán

vezényletével

Kobayashi
Ken-ichiro

vezényletével

Szeptember 24. kedd – Zeneakadémia

Beethoven: István király – nyitány

Beethoven: IX. szimfónia

Október 4. péntek – Pesti Vigadó

Bartók: Táncszvit

Debussy: Fantázia zongorára és zenekarra

R. Strauss: Aus Italien, op.16

Október 9. szerda – Zeneakadémia

Beethoven: István király – nyitány, op. 117

Beethoven: G-dúr zongoraverseny, op. 58

Mozart: Szabadkőműves gyászzené, K. 477

Mozart: Esz-dúr szimfónia, K. 543

November 13. szerda – Zeneakadémia

Rahmanyinov: II. (c-moll) zongoraverseny, op. 18

Brahms: I. (c-moll) szimfónia

November 18. hétfő – Bp. Kongresszusi Központ

Orff: Carmina burana

November 25. hétfő – Zeneakadémia

Chopin: c-moll zongoraverseny, op. 11

Csajkovszkij: V. szimfónia

**Jegyek kaphatók
az ismert pénztárakban.**

A Nemzeti Filharmonikusok
tennartója:

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA